62. Keskiviikkona 13 päivänä toukokuuta 1998

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2475

Hallituksen esitys 48/1998 vp

2) Lakialoite vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 2505

Lakialoite 47/1998 vp (Esko Helle /vas)

3) Lakialoite vaalilaiksi ..... ,,

Lakialoite 50/1998 vp (Irina Krohn /vihr ym.)

4) Hallituksen esitys laeiksi Suomen Hallitusmuodon 31 §:n kumoamisesta ja kansalaisuuslain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 49/1998 vp

5) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys 50/1998 vp

6) Hallituksen esitys eräiden opetustointa koskevien ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta ja kumoamisesta 2515

Hallituksen esitys 57/1998 vp

7) Hallituksen esitys laeiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta 2516

Hallituksen esitys 58/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi ..... ,,

Hallituksen esitys 59/1998 vp

9) Hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ,,

Hallituksen esitys 60/1998 vp

10) Hallituksen esitys laiksi erään Joroisten kunnassa sijaitsevan kiinteistön myymisestä Järvikylä Gods Aktiebolag - nimiselle yhtiölle 2523

Hallituksen esitys 61/1998 vp

11) Hallituksen esitys laiksi metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta 2530

Hallituksen esitys 62/1998 vp

12) Hallituksen esitys kuljettajantutkintotoiminnan järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi ..... ,,

Hallituksen esitys 63/1998 vp

13) Hallituksen esitys työttömyysetuuksien rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta 2530

Hallituksen esitys 64/1998 vp

14) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 65/1998 vp

15) Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta ..... „

Hallituksen esitys 66/1998 vp

Mietintöjen pöydällepano

16) Hallituksen esitys laeiksi liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä ja tieliikennelain 75 §:n muuttamisesta 2532

Hallituksen esitys 242/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1998 vp

17) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 40/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aho, Ala-Nissilä, Alho, Andersson C., Andersson J., Aula, Backman, Biaudet, Hassi, Heinonen, Huttu-Juntunen, Hämäläinen, Ihamäki, Järvilahti, Jääskeläinen, Kallis, Kanerva I., Karhunen, Kautto, Koistinen, Koski M., Koskinen Johannes, Koskinen M., Kuisma, Kurola, Lapiolahti, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lipponen, Malm, Markkula M., Metsämäki, Mölsä, Norrback, Ojala R., Olin, Pietikäinen S., Pykäläinen, Rantanen, Rask, Rauramo, Rehula, Saarinen, Sasi, Savela, Takkula, Tarkka, Tiusanen, Tuomioja, Uotila ja Vistbacka.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Kuisma, Koskinen Johannes, Kautto, Jääskeläinen, Alho, Kanerva I., Leppänen J., Hassi, Aula, Tiusanen, Vistbacka, Savela, Malm, Rantanen, Metsämäki ja Järvilahti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien perusteella edustajat Backman, Heinonen, Malm, Metsämäki, Rantanen ja Savela sekä muun syyn perusteella edustajat Aho, Hassi, Jääskeläinen, M. Koski, M. Koskinen, Kurola, Lindqvist, Mölsä, S. Pietikäinen ja Rehula sekä
tästä ja huomisesta päivästä muun syyn perusteella ed. Lapiolahti.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1997

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen kirjelmän ohella viime maaliskuun 24 päivältä on eduskunnalle saapunut Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 1997 (K 7/1998 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Suomen itsenäisyyden juhlarahaston Sitran toimintakertomus vuodelta 1997

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että Suomen itsenäisyyden juhlarahaston hallintoneuvoston kirjelmän ohella viime helmikuun 25 päivältä on eduskunnalle saapunut Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain 9 §:n 9 kohdassa tarkoitettu kertomus rahaston toiminnasta vuodelta 1997 (K 6/1998 vp). Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 48/1998 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) ja 3) asiasta.

Keskustelu:

Oikeusministeri Järventaus: Herra puhemies! Vaali- ja osallistumisoikeudet ovat demokraattisessa yhteiskunnassa yksilöiden keskeisiä perusoikeuksia. Valtiollisesta ja kunnallisesta äänioikeudesta on säädetty Suomen hallitusmuodossa sekä valtiollisesta vaalikelpoisuudesta valtiopäiväjärjestyksessä ja kunnallisesta vaalikelpoisuudesta kuntalaissa. Vaalilainsäädännöllä on järjestetty ne menettelymuodot, joilla vaalioikeuksia keskeisinä yhteiskunnalliseen päätöksentekoon osallistumisen välineinä käytetään.

Nykyisen vaalijärjestelmämme perusta rakentui jo vuoden 1906 suuressa vaaliuudistuksessa. Tuolloin kirjattiin lainsäädäntöön yhteiskunnallisen vaikuttamisen kulmakiviksi yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Sittemmin vastaava uuudistus toteutettiin vuonna 1917 ensimmäisessä kunnallisessa vaalilaissa valtuustojen tullessa pakollisiksi kaikissa maan kunnissa. Tämän jälkeen valtiollisia ja kunnallisia vaaleja koskeva lainsäädäntö on vähitellen eritahtisesti uudistunut, ja eduskuntavaalien ja kunnallisvaalien rinnalle on tullut tasavallan presidentin suora kansanvaali ja Euroopan parlamentin jäsenten vaali.

Kaikista neljästä erityyppisestä vaalista on voimassa oma erillinen lakinsa. Vaalitoimitukset muistuttavat kuitenkin yhä enemmän toisiaan, mikä yhtäältä helpottaa äänestämistä ja toisaalta on omiaan lisäämään vaalivarmuutta, kun menettelytavat ovat vaaliviranomaisille jo toisista vaaleista tuttuja. Vaikka vaaleja koskeva lainsäädäntö on vuosien varrella sisällöllisesti yhtenäistynyt, vaalilait ovat kuitenkin vähitellen muodostuneet lakiteknisesti hajanaisiksi ja vaikeaselkoisiksi niihin sisältyvien lukuisten viittaussäännösten vuoksi. Tämän vuoksi on nähty aiheelliseksi ryhtyä vaalilainsäädännön kodifiointiin.

Nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan voimassa olevan vaalilainsäädännön kokoamista yhteen yhtenäiseen vaalilakiin, joka korvaisi olemassa olevat neljä vaalilakia. Laissa olisi kaikkia vaaleja koskevat yhteiset säännökset sekä lisäksi kunkin erityyppisen vaalin erityispiirteiden edellyttämät, omiin lukuihinsa sisällytettävät täydentävät vaalikohtaiset säännökset. Asiakokonaisuuksia eri lukuihin koottaessa on pidetty silmällä lainkäyttäjien tarpeita, mistä etenkin ehdokasasettelua koskevien säännösten osalta on aiheutunut jonkin verran toistoa, mikä kuitenkin lain selkeyden kannalta on nähty välttämättömäksi.

Esityksen kenties eniten huomiota osakseen saanut ehdotus koskee vaalipiirijaon muuttamista. Lääninhallinnon uudistuksen yhteydessä vaalipiirejä koskevaa sääntelyä jo muutettiin teknisesti luettelemalla kuhunkin vaalipiiriin kuuluvat kunnat. Vastaavaa tekniikkaa on käytetty myös nyt annettavassa esityksessä. Tällä tavoin kukin muutos vaalipiirien rajoissa on eduskunnan käsissä. Esityksen lähtökohtana on ollut vaalipiirijaon yhteensovittaminen maakuntajakoon. Koska maakuntia kuitenkin on enemmän kuin perustuslain sallima vaalipiirien enimmäismäärä 18, joitakin pienimpiä maakuntia on jouduttu yhdistämään yhdeksi vaalipiiriksi. Lopputuloksena on ollut, että esityksessä ehdotetaan yhtä monen vaalipiirin muodostamista kuin on nykyisinkin. Näiden 15 vaalipiirin rajat olisivat siinä määrin nykyisten kaltaisia, että vain kymmenen kuntaa siirtyisi vaalipiiristä toiseen.

Esitykseen sisältyy myös eräitä vaalien toimittamisen aikatauluun liittyviä uudistusehdotuksia. Ehdokasasettelun aikataulua väljentämällä pyritään lisäämään vaalikampanjointiin käytettävissä olevaa aikaa. Kunnallisvaalien siirtämisellä viikkoa myöhemmäksi puolestaan on tarkoituksena lyhentää vaalien ja toimikauden alkamisen välistä odotusaikaa. Merkittävä kunnallisvaaleja koskeva muutos olisi myös ulkomailla järjestettävän ennakkoäänestyksen tekeminen mahdolliseksi. Europarlamenttivaaleissa olisi edelleen mahdollisuus valita valtakunnallisen ja vaalialueittaisen ehdokasasettelun välillä, mutta ehdokkaita saisi esityksen mukaan olla nykyisen 16 sijasta 20.

Muut vaaleja koskevat muutokset olisivat lähinnä teknisiä eikä niillä puututtaisi vaalijärjestelmän perusteisiin. Teknisiä olisivat myös kansanäänestyssäännöksiin tehtävät muutokset, joi-

den tarkoituksena olisi lähinnä lakeihin sisältyvien nyt kumottaviksi ehdotettuihin erillisiin vaalilakeihin kohdistuvien viittausten muuttaminen viittauksiksi vaalilakiin.

Arvoisa puhemies! Lähtökohtana esityksen valmistelussa on ollut, että uusi vaalilaki tulisi voimaan niin pian kuin se on tullut hyväksytyksi ja vahvistetuksi ja että sitä ensimmäisen kerran sovellettaisiin jo maaliskuun 21 päivänä 1999 toimitettavissa eduskuntavaaleissa. Vaalipiirijaon muutos tulisi tosin voimaan vasta vuoden 2003 eduskuntavaaleissa. Vaalien valmistavien toimenpiteiden aikatauluun liittyvistä syistä olisi näin ollen toivottavaa, että lakiehdotukset ehdittäisiin käsitellä vielä kuluvan kevätistuntokauden aikana.

Ed. H e l l e : Herra puhemies! Hallitus on antanut esityksensä n:o 48/1998 vp, joka lähinnä kokoaa nyt olemassa olevat vaalilait yhteen. Esitys siltä osin on tietysti aivan paikallaan ja järkevä.

Tällä hetkellä voimassa oleva valtiopäiväjärjestys toteaa 4 §:ssä: "Edustajat valitaan välittömillä ja suhteellisilla vaaleilla; - -" Hallitus antoi näitten valtiopäivien ensimmäisenä esityksenä n:o 1/1998 vp esityksensä uudeksi hallitusmuodoksi. Tuossa esityksessä, joka nyt on valiokuntien käsittelyssä, sama asia sanotaan hieman laveammin ja kattavammin: "Kansanedustajat valitaan välittömillä, suhteellisilla ja salaisilla vaaleilla. Jokaisella äänioikeutetulla on vaaleissa yhtäläinen äänioikeus."

Viime eduskuntavaaleissa vuonna 1995 Suomen vaalipiirien koot vaihtelivat suuresti. Uudeltamaalta valittiin 31 edustajaa, kun taas Pohjois-Karjalasta 7, Lapista ja Mikkelin vaalipiiristä molemmista 8. On aivan selvää, että vaalipiirien koon vaihtelusta seuraa, että myös äänikynnykset eri vaalipiireissä vaihtelevat suuresti. Olen laskenut, että Uudenmaan vaalipiirissä tuo kynnys oli viime vaaleissa noin 2,8 prosenttia, vajaa 3 prosenttia. Tuossa hallituksen esityksessä, joka nyt on käsittelyssämme, tosin sanotaan, että se olisi ollut yli 3:n prosentin, mutta minä en ymmärrä, miten laskuissa on sellaiseen päästy. Toisaalta taas Lapin vaalipiirissä tuo kynnys oli hieman yli 10 prosenttia. Ja jos ajattelemme koko maata niin, että jokin vaaliliitto, jokin puolue, olisi saanut koko maassa ääniä suhteellisen tasaisesti mutta niin, että se olisi jäänyt joka vaalipiirissä juuri alimman vertausluvun alle, niin tuo puolue olisi saanut reilut 5 prosenttia kaikista annetuista äänistä.

Tilannehan on tietysti hyvin teoreettinen, mutta nähdäkseni sellainenkin vaihtoehto täytyy näitä lakeja laatiessamme ottaa huomioon. Niinpä minusta voi aivan aiheellisesti kysyä, toteuttaako nykyinen vaalijärjestelmämme tuon alussa lainatun valtiopäiväjärjestyksen edellytyksen suhteellisuudesta. Ehkä vielä enemmän voisi arvuutella, täyttääkö se uuden hallitusmuotoesityksen vaatimuksen yhtäläisestä äänioikeudesta, siis siitä, että äänillä on sama paino.

Mielestäni tätä vaalijärjestelmäämme tulisi muuttaa niin, että ottaisimme käyttöön myös tasauspaikat, jotta voisimme toteuttaa tuon suhteellisuusvaatimuksen mahdollisimman täydellisesti. Olen tehnyt nyt käsittelyssä olevan lakialoitteen lähtien siitä, että muutokset hallituksen esitykseen olisivat mahdollisimman vähäiset. Esitän, että kansanedustajamäärä pidettäisiin entisellään 200:na, mutta 179 näistä jaettaisiin nykyiseen tapaan vaalipiirissä asuvien Suomen kansalaisten lukumäärän mukaan nykyisiin vaalipiireihin ja Ahvenanmaalta valittaisiin yksi edustaja niin kuin tälläkin hetkellä. Loput 20 paikkaa jätettäisiin tasauspaikoiksi.

Lähtökohtana on myös se, että näitä tasauspaikkoja pääsisivät jakamaan vain ne puolueet, vain ne yhteislistat, jotka koko maassa olisivat saaneet vähintään 3 prosentin kannatuksen, ja tässä laskelmassa ei otettaisi huomioon Ahvenanmaalla annettuja ääniä, koska se on tällainen enemmistövaalipiiri ja poikkeaa muuten puolue-rakenteeltaan mantereen vaalipiireistä hyvin oleellisesti.

Nuo vaalipiireissä olleet 179 paikkaa jaettaisiin aivan samaan tapaan, samalla tavalla vertailuluvut laskien vaalipiireissä kuin nytkin. Mutta tasauspaikkojen jako tapahtuisi esitykseni mukaan siten, että puolueille, jotka olisivat ylittäneet tämän 3 prosentin rajan, laskettaisiin valtakunnalliset vertausluvut siten, että niitten kiinteistä vaalipiiripaikoista saatuun paikkamäärään lisättäisiin yksi, joka olisi jakaja. Esimerkiksi laskelmieni mukaan jos 1995 vaaleissa olisi tämän kaltainen järjestelmä ollut käytössä, sosialidemokraattinen puolue olisi saanut 60 paikkaa kiinteistä vaalipiiripaikoista, siis 179:stä. Silloin sosialidemokraattien äänimäärä jaettaisiin luvuilla 61, 62 jne. Vastaavasti muitten puolueitten osalta. Laskelmani mukaan vasemmistoliitto olisi tuolloin saanut näitä kiinteitä paikkoja 20, jolloin vasemmistoliiton ensimmäinen valtakunnallinen vertausluku olisi ollut 21:llä jaettu puolueen valtakunnallinen äänimäärä, seuraava 22:lla jne. Tasauspaikat jaettaisiin näin saatujen

vertauslukujen suuruusjärjestyksessä. Siitä, miten puolueen sisällä ne jaetaan, ehdotan, jotta systeemi ei olisi monimutkainen eikä poikkeaisi nykyisestä, että puolueen tasauspaikat täyttyvät niin, että niiden ehdokkaitten osalta, jotka eivät ole tulleet valituiksi näiltä kiinteiltä paikoilta vaalipiiristään, katsotaan, ketkä heistä ovat saaneet suurimmat vertausluvut, siis vaalipiirissä lasketut vertausluvut. Näiden mukaan sitten henkilövalinta tapahtuu, joten kaiken kaikkiaan tässä ei olisi teknisesti paljoakaan muutosta nykyiseen.

Oleellista on myös se, että myös ne ryhmät, jotka eivät olisi saaneet koko valtakunnasta 3 prosentin kannatusta, voisivat vaalipiireistä saada ne paikat, mitkä saavat. Kuten esimerkiksi viime vaalien tuloksen pohjalta nuorsuomalaiset saivat viimeksi kaksi paikkaa, tämän systeemin mukaisesti viime vaalien tuloksen laskusta seuraisi se, että he saisivat edelleenkin kaksi paikkaa, mutta he eivät pääsisi jakamaan näitä tasauspaikkoja, koska kokonaiskannatus on alle 3 prosentin. Vastaavasti taas sitten kristilliselle liitolle olisi käynyt kyllä viime vaaleissa huonommin tämän systeemin voimassa ollen, koska kristilliset eivät olisi saaneet yhtään paikkaa näistä kiinteistä vaalipiireistä ja olisivat jääneet muutama sata ääntä 3 prosentin äänikynnyksen alle, joten he eivät olisi päässeet myöskään jakamaan tasauspaikkoja eli eivät olisi saaneet yhtään paikkaa näiden laskelmien ja sen äänijakautuman mukaan.

Oleellinen seikka myös tässä ehdotuksessani on se, että puolueet eivät saisi keskenään muodostaa vaaliliittoja eivätkä toisaalta yhteislistat keskenään vaaliliittoja, vaan näiden tulisi saada ne äänensä ja paikkansa omillaan. Kilpailu olisi reilu eikä, niin kuin nyt aika usein, näitä on monenlaisia suhteellisen epäpyhiäkin vaaliliittoja, eli on sellaisia ryhmiä, puolueita, vaaliliitossa, jotka ehkä poliittisesti eivät kovin hyvin yhteen sopisi. Äänestäjän kannalta ongelma on silloin se, että kun antaa jollekin vaaliliittokumppanille äänen, se voi johtaakin aivan eri puolueen, eri ryhmän, edustajan valintaan. Jos ajatellaan äänestäjäsuojaa, valitsijasuojaa, kuluttajasuojaa, minusta olisi aivan oikein, että näitä vaaliliittoja puolueiden kesken ei sallittaisi.

Totean vielä sen, että Euroopan mitassakin useissa maissa on erilaisia tasauspaikkajärjestelmiä olemassa, muun muassa Ruotsissa, jossa valitaan 349 kansanedustajaa. 39 valitaan tasauspaikoilta vähän samantapaisen systeemin mukaan kuin tässä esityksessänikin on. Siellä on edellytyksenä, että puolueen tulee valtakunnan äänistä saada vähintään 4 prosentin kannatus, mutta siellä on vaalipiireistä vaikeampi saada paikkaa, koska siellä edellytetään vähintään 12 prosentin vaalipiirikohtaista kannatusta, ennen kuin paikkoja vaalipiiristä voi saada.

Saksassa sen sijaan puolet paikoista liittoparlamentissa valitaan yhden hengen vaalipiireistä ja toinen puolisko tulee osavaltioittain suhteellisesti listalta valittuna. Saksan järjestelmä on siitä erikoinen, että siellä parlamentin paikkaluku saattaa olla suurempi kuin se alun perin olisi ollutkaan, eli tasauspaikkoja voi olla enemmän kuin näitä yhden hengen vaalipiiripaikkoja kussakin osavaltiossa, jotta se tasoitus toteutuisi, jotta suhteellisuus toteutuisi. Kuten tiedätte, Saksassa puoluekohtainen äänikynnys on 5 prosenttia, joka mielestäni on liian korkea. Myös Ruotsin 4 prosenttia on mielestäni korkea. Siksi olen ehdottanut Suomessa 3 prosentin käyttämistä.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan lainata aikanaan pitkään eduskunnassa ollutta kokoomuslaista kansanedustajaa, joka toimi myös perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana ymmärtäkseni kolmisen kautta eli tusinan vuosia. Kysymys on Juuso Häikiöstä, joka 1974 on julkaissut kirjasen nimeltä "Onko perustuslakia muutettava?". Tuossa kirjasessa hän toteaa:

"Vaalilakia on muutettava ottamalla käyttöön niin sanottu lisämandaattijärjestelmä jakamalla osa edustajapaikoista valtakunnassa yhteenlaskettujen äänimäärien mukaan. Vertauslukujen laskemisessa on siirryttävä d'Hondtin järjestelmästä Ruotsissa käytössä olevaan St Laguesin muunnettuun järjestelmään, jossa jakajana ovat 1,4 ja sitten 3, 5 ja 7 jne." — Tämä oli lainaus Häikiöltä. Ehdotukseni jossain määrin toteuttaa Häikiön 24 vuotta sitten esittämää toivomusta.

Ed. K a a r i l a h t i : Arvoisa puhemies! Meinasi jäädä kesken koko puheen kirjoitus.

On hyvin perusteltua koota (Ed. Vähänäkki: Paras puhua vaan!) — Aivan! — eri vaalilakeja koskevat säännökset yhteen lakipakettiin, selkeyttää ja yhtenäistää näitä säädöksiä, jotta itse vaalitoimitus aina ehdokasasettelustaan asti toimisi sujuvasti ja ymmärrettävästi. Vaalipiirijako, joka tähän myös sisältyy, muutoksineen on mielestäni perusteltu.

Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva vaalilaki on tulossa perustuslakivaliokuntaan mietinnön laatimista varten, ja siinäkin yhtey-

dessä voisin tämän puheenvuoroni käyttää ja näkemykseni tuoda esille. Mutta seikka, jonka haluan nostaa keskusteltavaksi ja omana näkemyksenäni tuoda esille tässä lähetekeskustelussa, on mahdollisuus yhdistää eduskuntavaalien ja europarlamenttivaalien ajankohta.

Ensinnäkin vaalien määrästä. Tiedän, että kaksien vaalien samanaikaisuudesta on argumentteja sekä puolesta että vastaan. Seuraavassa muutama oma näkemykseni asiasta.

Meillä on vaikkakin poikkeuksellisesti, seuraavien kolmen vuoden sisällä tulossa neljät eri vaalit ja todennäköisesti viisi eri äänestyskertaa, koska on todennäköistä, että tasavallan presidentin vaalissa käytänee kaksi kierrosta. Uskallan väittää, että vaalien määrä vaikuttaa melko suurestikin kansalaisten kiinnostukseen politiikkaa kohtaan sekä myös äänestysaktiivisuuteen. Demokratialla on, totta kai, hintansa, josta ei tule tinkiä eikä sitä saa millään muodoin vaarantaa. Mutta on myös muistettava, että yksien vaalien toimittaminen vaalikampanjoineen maksaa melkoisesti yhteiskunnalle, puolueille sekä muiden ehdokkaiden asettajaryhmille.

Meillä on kokemusta kaksien vaalien samanaikaisuuden yhdistämisestä. Ensimmäiset europarlamenttivaalit ja kunnallisvaalithan käytiin samanaikaisesti. Tuosta kokemuksesta voitanee sanoa, että positiivista on, että yhdistetyt vaalit sujuivat teknisesti hyvin. Negatiivisena voitanee pitää europarlamenttivaalien ylikorostunutta julkisuutta valtakunnan mediassa erityisesti suhteessa käytyihin kunnallisvaaleihin. Huomiotta ei voine jättää myöskään sitä, että ihmiset kokivat kaikesta EU-vaalien julkisuudesta huolimatta kunnallisvaalit itseään läheisemmäksi ja itselleen tärkeämmäksi vaikutuskanavaksi.

Vaalien yhdistämistä on pohdittu ennenkin. Muun muassa vaalikampanjoiden sisällön ja asioiden tietyn tyyppisen saman kaltaisuuden kannalta näkisin mahdolliseksi ja perustellummaksi yhdistää, jos näin katsotaan tarpeelliseksi, europarlamentti- ja eduskuntavaalit. Euroopan unionin asiathan ovat pitkälti, kun nyt olemme täysjäseniä, myös Suomen sisäpolitiikkaa. EU:ssa käsiteltävät asiathan pitkälti ja suurelta osin ovat asioita, joita me täällä kansallisessa parlamentissa käsittelemme ja lakejamme myös sen suuntaisesti harmonisoimme.

Mitä tulee vaalien ajankohtaan ja toimikausien pituuksiin, edellä mainitussa yhdistämisajatuksessa haluan todeta, että Euroopan unionin säännökset määräävät europarlamentin vaalien ajankohdan 13. kesäkuuta pidettäväksi. Tuohonhan me emme yksinään pysty vaikuttamaan. Mutta miksi tuo ajankohta ei käy myös eduskuntavaalien ajankohdaksi? Vastaus ei voi olla siinä, että kesäkuun puoliväli on kesäloma-aikaa, sillä vuoteen 65 asti vaalipäivä on Suomessa eduskuntavaalien osalta ollut 1. heinäkuuta.

Toiseksi mainittakoon, että jo EU:n jäsenyyden myötä osa yksityisistä ja julkisista yrityksistä, julkisesta hallinnosta ynnä muista ovat siirtyneet loppukesän lomakausiin. Leikkisästi voitanee sanoa, että Suomen viime vuosien kesistä päätellen myös kesä lämpimyyden osalta siirtynyt ja painottunut elokuun loppupuolelle.

Entä sitten niin sanotut hajotusvaalit eli ennenaikaiset vaalit? On syytä todeta, että jo pidempään Suomessa on ollut vallitseva käytäntö, että eduskunta, jopa hallituksetkin, istuvat koko vaalikauden. Kun ennenaikaisten vaalien mahdollisuus on syytä kuitenkin säilyttää, voisi käytäntö muotoutua, kuten Ruotsin ekstravaalijärjestelmässä, jossa eduskunnan hajotuksen jälkeen uusi valittu eduskunta istuu vain jäljelle jäävän ajan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni olisi ollut hyvä tämän lain valmistelun yhteydessä vakavasti pohtia vaalien lukumäärän merkitystä kansalaisten äänestyskäyttäytymiseen ja kiinnostuksen ylläpitämiseen yhteiskunnallisten asioiden seuraamiseen.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Jo vuoden 1906 vaaliuudistuksesta lähtien tavoitteena on ollut toteuttaa myös vaalilainsäädännöllä kansanvaltaa niin, että eduskunta on mahdollisimman monipuolinen ja kansaa kuvastava sekä myös, että maan eri alueiden edut tulevat päätöksenteossa riittävästi huomioonotetuksi.

Kun täällä on puhuttu tasauspaikoista, niin tasauspaikkojen sijasta olisi odottanut jo tässä yhteydessä ja jo seuraaviin eduskuntavaaleihinkin nykyisen vaalipiirijaon tarkistamista. Nykyinen vaalipiirien lukumäärä on liian suuri ja meillä on suhteettoman paljon pieniä vaalipiirejä. On myös sellaisia alueita, joissa seutukunnat ovat pirstoutuneita, jolloin kokonaiskehittämisen ote kärsii tässäkin suhteessa.

Kun nyt on puhuttu paljon Itä-Suomesta esimerkiksi tämän suurlääniuudistuksen jälkeen, niin kyllä minusta olisi ollut perusteltua nyt jo nähdä se, että laajempi itäsuomalainen edunvalvonta ja kehittämisen ote vaatii myös itäsuomalaisten kansanedustajien sitoutumista laajempaan kohtalonyhteyteen ja asioiden edistämiseen. Kautta linjan koko maassa pitäisi myös

poliittisesti sitoutua laajempaan tarkasteluun kuin pieniin, nurkkakuntaisiin vaalipiirien pulmiin.

Tässä suhteessa on pää pantu pensaaseen. Ei ole uskallettu, ei alueilla eikä poliittisessa päätöksenteossa, tätä asiaa ottaa esille. Se on kuitenkin ennen pitkää ratkaistava ja olisi ollut hyvä, että alueet itse olisivat olleet ohjaamassa vaalipiirijaon tulevaa tarkistusta sen sijaan, että ne joutuvat jossain vaiheessa pakkoratkaisujen eteen.

Ed. Kuisma merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Kaarilahdelta jäi puheen tekeminen kesken ja minulta hukkui koko paperi. Käy tällä tavalla.

Herra puhemies! Muutamia yksittäisiä havaintoja näistä kolmesta asiasta, hallituksen esityksestä, ed. Helteen tekemästä lakiesityksestä ja ed. Krohnin lakiesityksestä. Ensinnäkin hallituksen esityksestä: Kun siinä ehdotetaan vakinaistettavaksi vaalipiirien osalta se järjestelmä, että ne noudattavat maakuntajakoa, niin se on aivan erinomainen asia ja ajatus, koska nimenomaan maakuntajako edustaa taloudellisia toimintoja, jotka ovat aika läheisessä yhteydessä kansanedustajan työhön ja eduskuntatyöhön.

Yksi elävä esimerkki siitä, kuinka pahasti pielessä voidaan olla ilman maakuntajakomääritettä, on Pirkanmaa Tampereen suunnalla. Aikanaan kun oli Pohjois-Hämeen vaalipiiri, niin siihen kuului tietysti Pohjois-Hämeen kuntia, mutta Pirkanmaan kunnat Turun ja Porin läänin pohjoisesta vaalipiiristä, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Parkano, Kihniö, jotka taloudellisten toimintojen osalta kuuluivat kiinteästi Pohjois-Hämeeseen ja Tampereen alueeseen, siis Pirkanmaahan, olivat eri vaalipiirissä. Nyt kun nämä kunnat, oikeastaan kuusi kuntaa tulivat Pirkanmaan vaalipiiriin, se on ehyt ja tarkoituksenmukainen vaalipiiri, ja sama on tietysti kautta maan joka puolella. Maakuntapohjainen vaalipiiri on se, joka on perusteltua tulevaisuudessa säilyttää ja sitä vaalipiirijakona käyttää.

Sitten toinen asia tästä vaalilaista, ja nyt minä en tarkoita Esko Ahoa enkä Sauli Niinistöä enkä muita, kun minä esitän näkemyksenäni, että sen, joka asettuu kansanedustajaehdokkaaksi, pitäisi asettua mielestäni siinä vaalipiirissä, jossa asuu ja jota edustaa, koska tilannehan on se, että vaikka me hoidamme täällä valtakunnan asioita pääsääntöisesti, niin kuitenkin tämä edustus on vaalipiireittäinen. Me joudumme täällä edustamaan omaa vaalipiiriämme, paimentamaan sille tarpeellisia asioita jne. Jos mennään siihen, että joku Utsjoella asuva asettuu Porvoossa ehdokkaaksi jostakin syystä, jota en nyt rupea selvittelemään tässä, niin mielestäni se ei ole oikein perusteltua. Tahtoo helposti mennä liian puoluepainotteiseksi tämä homma henkilöiden kautta, toisin sanoen pyritään tekemään tällaisia siirtoja.

Minä olen itse tähän syyllistynyt aikanani. Olin kaksi kertaa, 87 ja 91, ehdolla eri vaalipiirissä kuin missä asuin, vaikka toki työpaikkani oli siinä vaalipiirissä missä olin ehdokkaanakin, joten minä olen suuri syntinen tässä asiassa. Mutta en osoita ketään sormella. Minä puhun pelkästään asiasta ja siitä voidaan olla varmasti toistakin mieltä, mutta näkisin, että eduskuntavaaleissa näin pitäisi olla ja erityisesti tietysti kunnallisvaaleissa. On sellaisia tapauksia, joissa muutaman sadan kilometrin päässä vakinaisesti asuva henkilö on muutaman sadan kilometrin päässä kunnanvaltuustossa, kaupunginvaltuustossa valtuutettuna. Minun mielestäni on aika epärealistista, että kaukana yhdessä kaupungissa vakinaisesti asuva on toisessa kaupungissa valtuutettuna. Sekin on mahdollista tiettyjen systeemien kautta.

Tämä tästä vaalilaista, herra puhemies. Sitten menen ed. Helteen tekemään lakiesitykseen ja siinä kahteen kohtaan. Ed. Helle vierastaa vaaliliittoja eduskuntavaaleissa, ja olen kyllä täsmälleen samaa mieltä. Nämä vaaliliitot ovat todella epäpyhiä alliansseja. Saattaa olla, että kannatusta hankkiakseen kaksi täysin eri tavalla ajattelevaa poliittista ryhmittymää lyö kintaansa ja matkalaukkunsa yhteen sen takia, että saataisiin enemmän ääniä. Silloin tapahtuu tietysti niin, että henkilö, joka äänestää puoluesidonnaisesti tai vaikka henkilösidonnaisestikin, vaalituloksen tultua tietoon huomaa, että varmaankin hänen äänensä loppujen lopuksi meni sellaiseen suuntaan, mitä äänestäjä ei lainkaan tarkoittanut henkilön taikka puolueen osalta.

Näin ollen valtakunnallisissa eduskuntavaaleissa pitäisi jokaisen puolueen esiintyä omana vaaliliittonaan ja sillä siisti eikä mitään tällaisia keinotekoisia yhdistelmiä, jotka hajoavat sen jälkeen, kun vaalit on pidetty ja saatu se, mitä säkkiin on saatu. Sen jälkeen tuskin päivää sanotaan. Se oli vain vaalitekninen asia, jolla tietyllä tavalla pyritään mahdollisimman hyvään tulokseen välittämättä siitä, vastaako se äänestäjien kannalta todellista tarkoitusta.

Ed. Helle ehdottaa 3 prosentin äänikynnystä tarkoituksena, että pääsee tasauspaikkojen jakoon. Se saattaa olla hyvä, mutta en ole siihen asiaan niin tutustunut. Minä olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että ainakin kannattaisi harkita suomalaisessakin yhteiskunnassa tietyn äänikynnyksen ottamista edellytyksenä päästä yleensä edustamaan valtiopäivillä kansaa. Se on monissa maissa. Olisiko 3 prosenttia oikein vai ei? Nimittäin kun ajatellaan, miten politiikka kehittyy, niin tässäkin talossa alkaa olla ryhmittymiä kuin Vilkkilässä kissoja. Niitä on 13—14 täällä jo ja jos hyvin mennään, meillä on pian 20 poliittista ryhmittymää täällä. Saattaa olla, että se on kansanvallan kannalta hyvä, mutta toisaalta näillä pienillä ryhmittymillä ei juuri muuta merkitystä täällä sitten ole kuin ehkä olla värittämässä istuntoja, (Ed. Dromberg: Asiantuntija puhuu!) mikä sellaisenaan sekin on tarpeellista, mutta poliittisten päätösten ja politiikan ja yhteiskunnan asioiden ajamisen osalta niillä ei ole paljon merkitystä.

Minä olen ollut, ed. Dromberg, jo silloin, kun olin SMP:ssä, sitä mieltä, että tällainen äänikynnys saisi olla, jolloin karsittaisiin niin, että kovin pienellä kannatuksella ei tähän pyhättöön pääsisi. Minä tiedän, että moni on eri mieltä, mutta minun kanssani saa olla aina eri mieltä, ei se mitään. Sen takia minä puhunkin, että joku olisi minun kanssani eri mieltä. Ed. Vähänäkki on ilmeisesti eri mieltä, koska hän porhalsi seisomaan kuin pyytääkseen vastauspuheenvuoroa paikaltaan. Näin tässä mielessä. (Ed. Vähänäkki: Perästä kuuluu!)

Mutta lopuksi ed. Krohnin aloitteesta, jossa hän tekee oikeastaan tavanomaisen ehdotuksen vaalien lähestyessä siitä, että rehellisyys yhteiskunnassa saatettaisiin voimaan ja että kansanedustajaehdokkaat päästyään kansanedustajiksi olisivat sitoutuneet julkistamaan sen, mistä ovat rahat vaalikampanjaansa saaneet.

Tämä on hieno asia, mutta hieman populistinen. Olen sen itse allekirjoittanut ja olen erittäin ylpeä, että ed. Krohn pyysi nimeäni. Siinä on kaksi keskustalaista, minä olen siinä toisena. Ajattelen vilpittömästi näin, mutta jos asiaa ajatellaan aivan pohjimmiltaan, niin ensinnäkin on lähdetty siitä, että yksittäisen kansanedustajan tehtävä ei ole sellainen, että hän pystyisi kovin paljon vaikuttamaan yksittäisiin asioihin yksinään. Siitä syystä muun muassa rikoslainsäädännössä kansanedustaja ei voi olla lahjontarikoksen objektina.

Toisin sanoen, vaikka joku antaisi minulle 100 000 markkaa, minua ei voida tuomita lahjoman vastaanottamisesta. Tämä perustuu siihen, että yksittäisen kansanedustajan mahdollisuudet vaikuttaa jonkin ryhmittymän puolesta johonkin asiaan ovat kuitenkin varsin vähäiset. Toisaalta siinä on haittoja toisesta suunnasta.

Jos nyt ajatellaan, että jokin liikeyritys tai yhteisö antaa kansanedustajalle 200 000 markkaa, että hän pääsisi eduskuntaan. Jokin sellainen saattaisi olla ydinvoimaa eteenpäin ajava yhteisö ja yhteenliittymä, joka sitoakseen omaan näkemykseensä kansanedustajan tuo hänet eduskuntaan rahoittamalla vaalityön ja näin saa hänestä tietyn bulvaanin ajamaan omia asioitaan. Näin voisi teoriassa olla, mutta se on aika vähäistä, mitä yksi kansanedustaja voisi vaikuttaa ydinvoiman eteenpäin viemiseksi. Näin ollen minä en näe kovin mahdottoman vaarallisena kansanedustajien puoluerahoituksen kokoamista.

Mutta sellaisenaan ja siitä syystä, että yhteiskunta vaatii yhä enemmän rehellisyyttä ja avoimuutta asioissa, ed. Krohnin tekemä aloite on hyvä. Olen sen allekirjoittanut. Tähän suuntaan tietenkin mentäköön. Se palvelee lähinnä suurta yleisöä, joka haluaa, että pelin täytyy olla selvää ja rehellistä kansanedustajiksi pyrkivien osalta. Tätä puolta lakialoite kyllä auttaa ja tässä mielessä olen asian allekirjoittanut. Näin ollen olen sitä mieltä, että aloite on hyvä.

Se on aivan sama asia kuin ministereiden taloudellisten sidonnaisuuksien ilmoittaminen, sekin on selkeä, hyvä ele kansalaisten suuntaan. He tietävät, minkälaisia ukkoja ja akkoja on ministereinä ja minkälaiset sidonnaisuudet heillä on. Se herättää luottamusta ja siinä mielessä se on hyvä. Tässä mielessä näen myös ed. Krohnin tekemän aloitteen asiallisesti hyvänä, luottamusta herättävänä lainsäädäntönä ja toimenpiteenä. Mutta niin kuin sanottu, kansanedustajien vaalirahoituksen kerääminen ei kyllä ainakaan kovin suurta vaaraa objektiivisuuden suuntaan varmastikaan tuo, jos nyt joissakin harvoissa tapauksissa näin olisi, niin tietysti saattaa olla.

Mitä tulee ed. Krohnin tekemään lakialoitteeseen, niin se on ilmeisesti hyvin nopeasti ja kovalla kiireellä tehty. Se on sellainen raakile, joka on helposti kierrettävissä joka suunnasta, sen huomaa. Mutta tarkoituksena ed. Krohnilla on ilmeisesti ollutkin tuoda asia esille ja keskusteluun. Lakiteknisestihän tämä asia voidaan muotoilla sitten aina paremmin. Kansanedustajan kiireellä tekemät aloitteet ovat tietysti sellaisia, että ne eivät vastaa jonkin lainsäädäntöneuvok-

sen näkemyksiä asiasta. Mutta pääasia on, että asia on tullut keskusteluun. Siinä mielessä ed. Krohnin aloitetta on kannatettava ja olen sen myös alekirjoittanut.

Toinen varapuhemies Törnqvist merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tykkyläinen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! On todettava, että vaalipiirijako on lähes samanlainen kuin olemassa oleva vaalipiirijako. Vastauspuheenvuorossani ed. Aittoniemelle toteaisin kuitenkin, että pitäisi olla tietynlainen tuntemus siltä alueelta, miltä tullaan ehdokkaaksi eduskuntavaaleihin. Tässä muutamia kuntia tulee siirtymään uusiin vaalipiireihin, muun muassa Artjärvi, joka on kuulunut Päijät-Hämeeseen ja jonka nykyinen vaalipiiri on Uudenmaan vaalipiiri, siirtyy Hämeen vaalipiiriin. Samoin siirtyvät Orimattila, Hartola, Heinola, Sysmä, Kodisjoki, Suodenniemi, Vammala, Äetsä, Urjala.

Sanoisin näin, että kansanedustajan tulisi tuntea kaikki elinkeinopoliittiset kysymykset, myös maakunnalliset ja kulttuuripoliittiset kysymykset. Jos hän ei asu siinä maakunnassa, missä hänet ehdokkaaksi asetetaan, niin valitettavasti voin todeta, että hän ei ole asiantuntija monissakaan näissä kysymyksissä. Toivoisin, että perustuslakivaliokunta voisi käsitellä asiaa siinä muodossa, että näin ei tulisi tapahtumaan, että sallitaan myös muualta ehdokasasetteluun tuleminen.

Vastauspuheenvuorona totean vielä ed. Aittoniemelle, vaikka tämä ei liitykään varsinaisesti tämän lain käsittelyyn: Olemme käyneet useampia keskusteluja siitä, onko oikein olla kunnanvaltuustoissa. Olen itse sitä mieltä, että se on kunnalle suoranainen etu, koska tietää asioita myös kuntien tasolta silloin, kun on kansanedustaja.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi pelkäsi turhaan vastauspuheenvuoroani. Uskon, että tämä ei ole mikään yllätys, mitä totean. Olen aina pitänyt häntä valistuneena ja isänmaan asioita hyvin hoitavana. (Ed. Dromberg: Menee kehumiseksi!) Nimenomaan hän on hyvin usein pienen, tavallisen ihmisen asialla, mitä ei välihuutajasta, ed. Drombergista voi aina todeta.

Olen ainakin kahdessa asiassa täysin samaa mieltä kuin ed. Aittoniemi äskeisessä puheenvuorossaan, kun hän katsoi, näin ymmärsin, että turha kuntien luetteloja on vaalipiirissä tehdä, vaan tulee mainita joko maakunta tai useampi maakunta, jotka kuuluvat samaan vaalipiiriin, semminkin, kun kuulin, että nyttemmin on tämän lakiehdotuksen tekemisen jälkeen maakuntiin kuuluvat kunnat jo hyväksytty valtioneuvostossa. Näin olin ymmärtävinäni ministeri Backmanin puheesta äskettäin.

Vielä mainittakoon, että jos kuntaluettelot ovat laissa, ne elävät jatkuvasti. On yhä enemmän Porvoon ja Lohjan seudun kaltaisia valistuneita kuntia, jotka liittyvät toisiinsa saadakseen voimavaroja enemmän.

Toinen asia, mistä olen samaa mieltä ed. Aittoniemen kanssa, on äänikynnys. Saksassa se on viisi prosenttia ja minä toivoisin paremminkin viittä neljän asemesta, kun ed. Helle toivoi kolmea neljän asemesta, prosenttimääräksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin kiitän ed. Vähänäkkiä myötämielisestä suhtautumisesta näkemyksiini.

Toisaalta haluan korjata, jos ed. Tykkyläinen käsitti minut väärin, että minä en nähnyt olevan tarpeellista, että kansanedustaja voi olla myös valtuustossa. Totta kai voi olla, ilman muuta, se on ihan selvä. Puhuin ihan selkeästi siitä, että jos on paikkakunnan valtuustossa, täytyy myös asua sillä paikkakunnalla, jonka valtuustossa on eikä vieraalla paikkakunnalla. Samoin puhuin siitä, että jos tulee tänne kansanedustajaksi, silloin pitää tulla siitä piiristä, missä asuu, koska sitä vaalipiiriähän ihminen edustaa täällä. Kyllä mielestäni se on selkeää, reilua peliä. Sekä kunnallisvaaleissa että eduskuntavaaleissa ehdokkaan on asuttava siinä vaalipiirissä, missä hän pyrkii valtuustoon tai eduskuntaan.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! On hyvä, että hallitus on antanut esityksen yhdestä vaalilaista, johon kootaan kaikki nykyisin neljässä eri laissa olevat määräykset vaaleista. Tämä helpottaa työtä. Oma kokemukseni on runsaan kymmenen vuoden ajalta kunnan keskusvaalilautakunnan sihteerinä toimimisesta. Kun ajattelen sitä tehtävää, joka on tärkeä, vastuullinen paikka, jotta kaikki menee sääntöjen mukaisesti, laillisesti ja kansan tahto tulee toteutumaan, niin tällöin säädösten on syytä olla hyvin selkeät ja kootusti saatavilla ja menettelyn niin pitkälle kuin mahdollista sama kaikkien vaa-

lien osalta. Kun on yksi laki, tähän varmasti parhaiten päästään ja tästä tässä on kysymys.

Mitä tulee eri valeihin, jotka tietysti on erikseen pykälöity, niin totean niistä lyhyesti.

Ensinnäkin kunnallisvaalien osalta muutos on ymmärtääkseni vain se, että kunnallisvaalien toimittamisajankohtaa lykätään viikolla eteenpäin, jolloin väliaika vaalien ja uuden vuoden alkamisen välillä jää lyhyemmäksi, kun uuden valtuuston toimikausi alkaa kuitenkin vasta vuodenvaihteesta. Väli jää lyhyemmäksi ja se on ihan paikallaan. Voin sanoa, että eräässäkin kaupungissa tehtiin naapurikunnan pakkoliitosesitys valtioneuvostolle tällä väliajalla ja se oli heikko päätös. (Ed. Laitinen: Ei ole Jyväskylä!) — Ed. Laitinen tietää varsin hyvin, mistä on kysymys, mutta se siitä. — Mutta tuo väliaika saa todellakin olla mahdollisimman lyhyt. Tähän päästään, kun vaalia vähän lykätään. Toki siinä vieläkin jää pari kuukautta taukoa.

Toinen muutos on se, että ulkomaillakin voi kunnallisvaaleissa äänestää. Sillä tuskin kauhean suuri käytännön merkitys tulee olemaan, mutta periaatteessa on tietysti oikein, että ulkomailla olevat Suomen kansalaiset, kuntalaiset voivat vaikuttaa kunnallisvaaleihin ja vaalien kautta oman kuntansa asioihin.

Euroopan unionin parlamentin vaalien osalta muutokset ovat lähinnä ehdokasmäärän kasvattaminen 16:sta 20:een. Se lienee näin ihan hyvä. Edelleen hallitus esittää säilytettäväksi mahdollisuuden asettaa ehdokkaat valtakunnallisesti tai neljällä vaalialueella. Viime kerralla tämä toteutui niin, että kaikilla puolueilla ja ryhmillä oli valtakunnalliset ehdokaslistat. Jos olisi ollut sekä valtakunnallisia että alueellisia listoja, olisi ollut mielenkiintoista nähdä, olisiko esitys samanlainen. No, mennyttä aikaa emme voi uusiksi elää, mutta se olisi saattanut olla aikamoinen sekamelska, jos olisi ollut valtakunnallisia ja alueellisia ehdokkaita rinta rinnan. Eli tätä kohtaa hallitus ei ole varmastikaan erityisen pitkälle miettinyt, vaan kirjoittanut entiset pykälät tältä osin. Jos seuraavissa vaaleissa on sekamalli, niin saattaa olla sen jälkeen painetta palata asiaan.

Nämä neljä vaalialuetta eivät vastaa edes Länsi- ja Itä-Suomen läänien alueita, vaan Keski-Suomen vaalipiiri kuuluu esityksessä edelleen itäiseen vaalialueeseen, vaikka se kuuluu Länsi-Suomen lääniin. Tämä on aika ihmeellistä. Sanoisin, että tämä on tietysti seurausta siitä järjettömästä lääniuudistuksesta, jonka puolitoista vuotta sitten eduskunta hyväksyi. Tätä olisi kyllä syytä vielä miettiä vaikkapa perustuslakivaliokunnassa, olisiko kuitenkin suurlääni- ja vaalialue asetettava yksi yhteen edes tältä osin. Etelässä ja pohjoisessa se ei näin mene, mutta niillä alueilla tilanne on vähän erilainen. Tietysti on niin, että europarlamentin edustajilla ei alueellisesti niin valtavan suurta merkitystä ole, mutta kun tällainen jako kuitenkin on mahdollinen ehdokasasettelun pohjana, niin tätä kannattaisi kyllä vielä pohtia, että se vastaisi läänejä, tai sitten kannattaisi pohtia läänijaon järkevöittämistä.

Eduskuntavaalien osalta hallituksen esityksessä kiinnittää huomiota se, että määräykset tulevat voimaan ensi vuoden eduskuntavaaleihin muilta osin paitsi vaalipiirien rajat muuttuvat vasta vuoden 2003 eduskuntavaaleissa. Siinä muutaman kunnan muutos tapahtuu. Itselleni ehkä läheisin on tuo Vammalan seutu, kun on synnyinseudusta kysymys. Se siirtyy nyt lopulta Pirkanmaan alueeseen ja sieltä kyllä selvät taloudellishallinnolliset yhteydet Tampereen suuntaan ovat selkeämmät kuin Poriin. Satakunta jää varsin pieneksi vaalipiiriksi ja se on menettänyt viime aikoina asukkaitaan muutoinkin, jolloin sinne syntyy sellainen varsin pieni vaalipiiri, jollaisia on myös itäisessä Suomessa. Ehkä jossakin vaiheessa meidän täällä olevien jälkeen tulee eteen se, että näiden pienimpien piirien olemassaoloa joudutaan harkitsemaan, mutta hyvä, että nykyiset vielä pystytään säilyttämään.

Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahti esitti europarlamentti- ja eduskuntavaalien yhtäaikaista toimittamista. Siitäkin saamme nyt ensi vuonna kokemusta, kun 21.3. on eduskuntavaalit ja 13.6. on europarlamenttivaalit eli kansaa kutsutaan vaaliuurnille noin hieman yli kahden kuukauden välein ja vaalitaistelua käydään koko talvi ja kevät. Jaksaakos kansa seurata, kiinnostua ja jaksaako kansa lähteä äänestämään kaksissa vaaleissa peräkkäin? Siinä mielessä olisi ollut ehkä ihan viisasta pohtia sitäkin, olisiko eduskuntavaalien ja EU-vaalien yhdistäminen samaan ajankohtaan ollut paikallaan. Ongelma on se, että EU-parlamentin toimikausi on pysyvästi viisi vuotta ja eduskuntavaalien neljä vuotta ja monia käytännön ongelmia tässäkin tulisi. Ehkä näin on meneteltävä kuin hallituksen esityksessä on. Ensi vuonna, jos vaalit olisi yhdistetty ja kun Bryssel määrää EU-vaalien ajankohdan, meidän olisi pitänyt joustaa, ja tietysti voi olla, että tällä eduskunnalla olisi ollut hieman kipeä paikka jatkaa omaa toimikauttaan muutamalla kuukaudella. Mutta tässä tilanteessa nyt ollaan ja näin menevät asiat eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Tässä on rinnan hallituksen esityksen kanssa käsittelyssä myös kaksi lakialoitetta. Ed. Krohn on tehnyt vaalirahoituksen julkisuudesta lakialoitteen, johon itsekin nimeni panin. Myönnän, että se on varmasti kiireellä tehty, mikä on ymmärrettävää, kun se on haluttu tähän samaan yhteyteen. Silloin kun kiireellä teemme lakialoitteita, hankalia aloitteita, niin pykälät eivät ole tietystikään hiottuja sillä tavalla kuin niiden tulisi lopulta lainsäädäntönä olla. Mutta sen periaatteen takana olen, minkä ed. Krohn aloitteessaan on ottanut esille, ja siksi olen siihen nimeni pannut. On hyvä, että käydään keskustelua vaalirahoituksesta. Vaalien pitäisi aina kuvastaa kansan tahtoa ja jos kansan tahtoa halutaan puhtaasti esille tuoda, niin siinä poikkeuksellisen suuri rahoitus ja sen mukanaan tuoma kytkentä olisi tultava julkisuuteen ja jopa mielellään niin, että sellaista rahoitusta ei tulisi ehdokkaalle tai puolueelle, joka ei tätä julkisuutta kestä. Tähän periaatteeseen yhdyn ja siksi olen siihen nimeni pannut. Toivon, että tässä yhteydessä, kun tätä hallituksen esitystä perustuslakivaliokunta tutkii, se samalla perehtyisi hyvin perusteellisesti myös tähän rahoituskysymykseen ed. Krohnin aloitteen pohjalta.

Arvoisa puhemies! Ed. Helteen rinnakkaisaloite on hyvin mielenkiintoinen. Siihen on kasattu eduskuntavaalien osalta siis yhteen äänikynnys, vaaliliittojen kieltäminen ja tasauspaikkajärjestelmä. Tämä kokonaisuus on mielestäni erittäin hyvä ja kunnioitan syvästi ed. Hellettä, joka on paneutunut todella asiaan, tutkinut Ruotsin mallia ja muitakin malleja ja tätä järjestelmää, joka meille voisi soveltua. Mielestäni tämä kokonaisuus on sellainen, jota voitaisiin hyvinkin viedä eteenpäin. Yllättävää tietysti on se, että lopputulos esimerkiksi viime vaalien osalta laskettuna ei kauhean paljon muuttaisi sitä kokoonpanoa, mikä tällä eduskunnalla on.

Äänikynnys 3 prosenttia on varmasti sopivalla kohdalla. Vaaliliittoihin sisältyy aina näitä ongelmia, niin kuin edellä on kuvattu. On erilaisia puolueita yhdessä ja ääni voi mennä miten tahansa. Toki on rehellisyyden nimessä sanottava, että varsinkin isoissa eduskuntaryhmissä tänä päivänä löytyy vasemmiston sisältä äärivasemmistolaista ja äärioikeistolaista ajattelua samaten kuin vastaavasti oikeistopuolueitten sisältä. Osoittaahan tätä pohjatonta aatteettomuutta ja linjattomuutta jo sekin, että äärivasemmisto ja äärioikeisto voivat olla koko vaalikauden samassa hallituksessa. Eli ei tämä sitä sinänsä poista, kun ehdokkaiksi kelpaa puolueissa kuka tahansa. Minuakin on pyydetty ehdokkaaksi jo varmaan viiteen eri puolueeseen ensi vuoden vaaleissa, (Ed. Dromberg: Onpa kysyntää! — Ed. Mikkola: Me uskomme sen, puhuja sopii mihin vain!) mutta en ole lupautunut (Ed. Dromberg: Mihinkään!) kuin alustavasti yhteen.

Arvoisa puhemies! Vakavasti ottaen ed. Helteen aloite on mielestäni kyllä todella mielenkiintoinen ja tutkimisen arvoinen. Se ei sisällä vaalipiirikohtaista kynnystä, käytännössähän sellainen tietysti aina on, mutta se korostaa silloin myös tällaista demokraattisuutta, että ei ole vaalipiirikohtaista kynnystä. On tavallaan vain puoluekohtainen kynnys, mutta ei ehdokaskohtaista. Jos jokin puolue asettaa todella hyvää kansansuosiota nauttivan ehdokkaan jossakin vaalipiirissä, niin hän voi tulla valituksi suoraan kansan äänillä, ja se on ihan oikein, että näin voi tapahtua. Mutta taas jokin puolue, joka ei saa 3 prosenttia äänistä, se jää ulos, ja sekin on oikeastaan oikein taas, ettei voida sillä tavalla pelata. Minulle sopii erittäin hyvin ja uskon, että puolueellenikin, että vaaliliitot tällaisessa kuviossa myös ovat kiellettyjä ja kansalle tarjotaan selkeitä vaihtoehtoja puolueittain, niin selkeitä kuin tuohon edellä sanomaani perustuen tässä poliittisessa järjestelmässä nyt on mahdollista, kun puolueista on tullut enemmänkin valtapoliittisia kiipeilytelineitä kuin aatteellisia yhdistelmiä.

Edustajat Johannes Koskinen, Kautto ja Jääskeläinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kankaanniemi puheenvuorossaan totesi, että kun hallitus on vaalilakia uudistanut, se ei ole miettinyt riittävästi sitä, tulisiko EU-vaaleissa ottaa käyttöön valtakunnallinen vai alueellinen vaalipiirijako. Tätä kysymystä, ed. Kankaanniemi, on mietitty hyvin perusteellisesti. Tosiasia on se, että se on aika tavalla poliittinen kysymys. Sosialidemokraateille varsin hyvin sopisi sellainen malli, että mentäisiin alueellisiin vaalipiireihin EU-vaaleissa. Luulen niin, että tulevissa EU-vaaleissa vuonna 1999 kesällä joka tapauksessa toteutuu se sama periaate kuin edellisissäkin vaaleissa, että valitaan samaan tapaan ja todennäköisesti mennään valtakunnallisiin listoihin. Itse en näe sitä hyvänä, koska se ei alueitten erilaisuutta kovinkaan paljon korosta. Toisaalta se antaa mahdollisuuden julkkisehdokkaille tulla myös herkästi vaaliliitto-

jen listoille, mikä tietyllä tavalla politiikan uskottavuutta omalta osaltaan on hämärtämässä.

Toivon, että jatkossa, kun joka tapauksessa vaalilakia varmasti tullaan EU-vaalien osalta uudistamaan, alueellisuus korostuisi siinä voimakkaammin. Aina silloin tällöinhän eduskunnassa on keskusteltu siitä, tulisiko useita vaaleja käydä samanaikaisesti. Muistan ed. Laaksosen tehneen muun muassa viime vaalikaudella aloitteen siitä, että kunnallisvaalit ja eduskuntavaalit käytäisiin samanaikaisesti. Tulisi miettiä nyt sitä, voitaisiinko eduskuntavaalit ja Euroopan parlamentin vaalit käydä yhtäaikaa. Tässä suhteessa olen ed. Kankaanniemen kanssa vähän samaa mieltä, että tämä on pohdiskelun arvoinen asia.

Mitä tulee äänikynnykseen ja ed. Helteen aloitteeseen, aloite on todellakin tutkimisen arvoinen. Itse edustan ihan ehdottomasti sitä demokraattista länsimaista ajattelutapaa ja käytäntöä, että myös Suomessa tulisi äänikynnys säätää.

Edustajat Alho ja I. Kanerva merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Kankaanniemi kaipasi selkeitä vaihtoehtoja. Vähän aikaisemmin hän kuitenkin kertoi, että häntä on pyydetty viiden puolueen ehdokkaaksi. Kummallista! Puolalainen filosofi Jerzy Lec on sanonut, että monta asiaa olisin ymmärtänyt, ellei niitä olisi minulle selitetty. Kun ed. Kankaanniemi selitti omaa teoriaansa vaalilainsäädännöksi puheenvuorossa, joka vilisi sellaista terminologiaa kuin äärioikea, äärivasen ja selkeiden vaihtoehtojen kaipuu, ja sitten tuli esille henkilökohtainen kohtalo, että peräti viisi puoluetta häntä on pyytänyt listoillensa, minä suuresti jään ihmettelemään, mikä on se selkeiden vaihtoehtojen politiikka.

Ed. Helteen ehdotuksessa äänikynnys voisi olla yksi sellainen tekijä, joka selkiyttäisi suomalaista politiikkaa. Se jättäisi viiden puolueen maestrot omaan arvoonsa, se jättäisi sen julkkiksilla spekuloimisen, joka on valitettavalla tavalla lisääntynyt viime aikoina. Ylipäätänsä se saattaisi selkeyttää asioita myös alueellisesti sillä lailla, että se kirjo, joka tänne aikanaan tulee, ei olisi ihan niin kirjava kuin se nyt on. Se kirjo nimittäin näyttää mahdollistavan täysin käsittämättömät puheenvuorot sinänsä tärkeistä asioista.

Ed. J. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Mikkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain vaaliliittokysymykseen. Ed. Kankaanniemi ensin arvosteli vaaliliittoja mutta sen jälkeen hyväksyi ne, esimerkiksi hyväksyi sen, että ne ovat sittenkin parempi kuin isot puolueet ja ääriryhmittymät.

Otan esimerkin Varsinais-Suomesta. Varsinais-Suomessa on useissa vaaleissa ja on ensi vaaleissakin, eduskuntavaaleissa, Suomen keskustalla, ruotsinkielisellä kansanpuolueella ja kristillisellä liitolla vaaliliitto. Kysyn, mikä niitä yhdistää. Minun on vaikea löytää yleisilmettä. Rkp on ollut aina liberaali ja yleisedistyksellinen puolue periaatteiltaan, keskusta ja erikoisesti kristillisen liitto poikkeavat tässä kohdassa aika selvästi yleisilmeestä.

Mennään EU-politiikkaan. Rkp on EU-politiikassa, niin kuin tiedämme, kansainvälistymisen ja EU-politiikan voimakas kannattaja, selkeät vaihtoehdot. Keskustasta en tiedä. Aina silloin tällöin ei oikein tiedä, mikä on kanta. Mutta mikä on kristillisen liiton kanta? EU on Ilmestyskirjan peto.

Sitten mennään ihmisoikeuskysymyksiin eli seksuaalisiin vähemmistöihin. Rkp on ollut perinteisesti hyvin liberaalilla linjalla ja edustanut näitä. Suomen keskusta ja erikoisesti kristillinen liitto on aivan eri linjoilla.

Mennään uskontokysymyksiin. Rkp on ollut varsin liberaali tässä suhteessa. Keskusta on kunnioittanut perinteisiä arvoja ja kristillinen liitto on uskontopuolue.

Kysymykseni kuuluu: Voisiko joku minulle kertoa, mikä näitä yhdistää? Miten äänestäjä, kun hän äänestää, sanoo, kenelle meni ääneni? Minä haluan tähän saada selvitykset. Minusta tämä on yksi esimerkki siitä, että vaaliliitot pitäisi kieltää ja vaalijärjestelmäämme muuttaa joko äänikynnyksellä tai tasauspaikkajärjestelmällä tai niin, että vaalipiirejä suurennetaan selkeästi, mutta vaaliliitot ovat kaikkein onnettomin ratkaisu.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On hyvä jatkaa siitä, mihin ed. Mikkola päätti, eli lähestyn asiaa sillä tavalla, kuka tässä nyt on se aatteeton. Onko se kysyjä vai kysymisen kohde? Tässä on mielenkiintoista se, että ed. Kankaanniemen tapauksessa oli ilmeisesti neljä aatteetonta puoluetta eikä kohdekaan nyt kovin aatteellinen voinut olla, kun lopputu-

los tuli tällaiseksi. Minua jäi jollakin tavalla, ed. Kankaanniemi, säälittämään kohtalonne, eli kuka teitä kysyy ja mikä on kohde?

Toinen kysymys, joka puheenvuorossa askarruttaa, on se, että yhdistetään europarlamentti- ja eduskuntavaalit. Tällähän hylätään täydellisesti ennenaikaiset eduskuntavaalit eli tavallaan parlamentarismin eräs merkittävä ulottuvuus häviää. Merkitsisikö tämä siis sitä, näin retorisesti ulvahdan, että kun kotomaassa mennään ennenaikaisiin eduskuntavaaleihin, kutsutaan europarlamentaarikot kotiin? Siten sen täytyisi mennä, että synkka säilyisi loppuun saakka. Mitään muuta vaihtoehtoahan siinä ei olisi.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin lyhyesti puuttua vain kysymykseen eduskuntavaalien ja eurovaalien yhdistämisestä. Joskus pidemmällä tähtäyksellä se voi olla ehkä mahdollista, mutta lyhyellä tähtäyksellä en näe mitään mahdollisuuksia, koska sehän johtaisi siihen, että eduskuntavaalit pitäisi järjestää keskellä kesää, koska eurovaalithan järjestetään kaikissa EU-jäsenmaissa kesäkuun puolivälissä ja näin sen tulee Maastrichtin sopimuksen mukaan tapahtua. Ainoa vaihtoehto olisi se, että eduskuntavaalitkin suoritettaisiin keskellä kesää. Minusta se ei olisi mitenkään hyvä vaihtoehto.

Varmasti voi olla muussakin mielessä hyvä, että eduskuntavaaleissa keskitytään eduskuntavaaliasioihin ja eurovaaleissa keskitytään niihin asioihin, joista europarlamentti keskustelee.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt sotkettiin asiat ihan perusteellisesti vastauspuheenvuoroissa. Minä annoin ed. Helteen aloitteelle täyden tukeni eli sille kokonaisuudelle: äänikynnys, vaaliliittojen kielto ja tasauspaikkojen käyttöönotto. Se oli yksiselitteistä. Se sisälsi vaaliliittojen kiellon.

Sitten pohdin hieman vaaliliittoja kontra isoja puolueita. Olen edelleen sitä mieltä, että isoista puolueista täälläkin löytyy erittäin erilaisesti ajattelevia edustajia. Esimerkiksi sosialidemokraateissa on varsin sosialistisia ja varsin oikeistolaissosialidemokraatteja. Ei äänestäjä sitä tiedä, kuka sieltä läpi tulee, kun jollekulle antaa äänensä. Ei se niin paljon kauempana ole kuin eräät puolueet toisistaan. Tietysti hallitusyhteistyö osoittaa vielä pitemmälle menevää, että vasemmisto on valmis tukemaan oikeistolaista politiikkaa jopa neljä vuotta ilman rähinöitä.

Edelleen pohdittiin sitä, kun sanoin, että viisi puoluetta on minua pyytänyt ehdokkaaksi. Ei kai se minun syyni ole. Minä olen antanut vain yhden vastauksen. Se osoittaa vain sitä, että monelle puolueelle kelpaa tänä päivänä näköjään kuka tahansa. Tämä osoittaa sen ihmeellisyyden, miten puolueet ovat levinneet kuin entisen miehen eväät. Kysyjät siinä saavat häpeään mennä eikä vastaaja. Minä olin tässä vastaajan puolella.

Sitten EU- ja eduskuntavaalien yhdistäminen. Otin kantaa ed. Kaarilahden esitykseen, että ne yhdistettäisiin, ja totesin, että se on aika mahdotonta, kun toisessa on viiden vuoden vaalikausi ja toisessa neljän vuoden. Pitäisi nämä kaikki ja hajotusvaalijärjestelmät ja monet muut kysymykset ottaa esille. Totesin, että se ei taida onnistua noin vain, mutta te, arvoisat edustajatoverit, kuuntelitte aika heikosti puheenvuoroani.

Edustajat Hassi ja Aula merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Hallituksen vaalilaki on tehty sellaisessa filosofi Wittgensteinin hengessä, että siitä, mistä ei voi puhua, on vaiettava. Sikäli nyt hallituksen esityksestä puuttuu yksi keskeinen elementti, jos puhutaan demokratiasta, eli ehdokasasettelun ja ehdokkaiden vaalirahoitukseen käyttämän rahoituksen julkisuus. Olen jättänyt ja saanut aika monta allekirjoittajaa mukaan lakialoitteeseen vaalirahoituksen julkisuudesta. Nimiä kerättiin kiireessä, kun huomattiin, että voitiin päästä samaan lähetekeskusteluun mukaan. Luulen, että talossa on vielä useita edustajia, jotka mielellään olisivat nähneet nimensä tässä painettuna. Tiedän, että esimerkiksi nuorsuomalaiset ovat puolueena sinänsä lakiesityksen takana. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä sitten harkitaan tätäkin puolta.

Itse olen oikeastaan ihmetellyt sitä, miksi lakialoite tehtiin. Perheenäitinä käyn kaupassa ja huomaan, että minua kuluttajana suojataan hirveän hyvin. Jos ostan makkaraa tai muroja, hirveän tarkkaan minä tiedän, mistä se tuote koostuu, eli kuluttajalle ovat hyvin tarkkaan kaikkien asioiden ainesosat tiedossa. Tietysti äänestäminen on vielä erilaista kuin kuluttaminen, mutta jokin analogia siinä on, että kuluttajana minua suojataan hyvin tarkkaan siitä, mitkä seikat vaikuttavat siihen, minkä päätöksen teen, mutta äänestäjänä ikään kuin jään keskeisistä asioista pimentoon. Tarkoitan sitä, että tiedämme, että ollakseen näkyvä vaaleissa ehdokas tarvitsee hy-

vien ajatusten, ajankäytön ja työn lisäksi vaalirahoitusta, että voi ostaa ilmoitustilaa omille ajatuksilleen. Tätä puolta ei valvota. Luulen, että monet kansalaiset luulevat, että vaalirahoitus on valvottua, koska meillähän on puoluerahoitus julkista ja se on valvottua. Siitä voi tulla sellainen ajatusharha, että myös ehdokkaiden käyttämä rahoitus olisi valvottua, mutta näin ei ole.

Samoin meillä tässä ei ole muista Pohjoismaista esimerkkejä. Esimerkiksi Ruotsissa on listavaalit. Sehän tarkoittaa sitä, että puolueen sisällä ehdokkaat eivät kilpaile, vaan järjestys on puolueen ehdokasasettelun määräämä eli äänestäjät eivät äänestämällä vaikuta siihen, missä järjestyksessä ihmiset tulevat valituiksi, vaan lukumäärään. Siellä ei ole sillä tavalla tarvetta vaalirahoituksen julkisuuteen.

Mikä on sitten muuttunut? Vuonna 1979, kun oli puoluerahoituskomitea ja tehtiin paljon uudistuksia, silloin todettiin, että vaalirahoitus pitäisi julkistaa. Sen jälkeen on paljon tapahtunut, ja se, mikä on tapahtunut, minusta vain vahvistaa tämän asian tarpeellisuutta. Äänestäjät yhä enemmän äänestävät henkilöitä. Meillä on tullut kaksi uutta valtakunnallista vaalia, EU-vaalit ja suora kansanvaali presidenttivaaleissa. Jos ajatellaan, että on vaaleja, joissa yksi ehdokas yrittää koko kansaa saada tietoiseksi omista ajatuksistaan ja käyttää hyvin kallista mainostilaa, on oikeastaan aika uskomatonta, että rahoituksen julkisuus on jäänyt hoitamatta samalla, kun uudet vaalisysteemit hoidettiin. Se on jollakin tavalla, minusta tuntuu, lapsus.

Täällä oli seminaari ennen joulua vaalirahoituksen julkisuudesta. Siellä professori Olavi Borg toi esille tutkimustuloksia viimeisistä EU-vaalien rahoituksesta. Ne olivat alustavia tutkimustuloksia, mutta läpi menneiden mainontaan käyttämät summat vaihtelivat sadastatuhannesta puoleen miljoonaan. Jos meillä on siis vaaleja, joissa yksittäinen kansalainen ei Suomessa saadulla palkkatulolla voi ikinä kerätä sitä rahaa, joka tarvitaan uskottavan kampanjan tekemiseen, mielestäni olisi äänestäjän kuluttajanturvan mukaista, että hän tietäisi, mitä rahoitus on.

Korostan sitä, että lakialoite sinänsä ei millään tavalla tuomitse, paheksu tai muutenkaan ole vaalirahoitusta vastaan, vaan yrittää antaa äänestäjälle mahdollisuuden arvioida, onko tällä asialla positiivista tai negatiivista merkitystä äänestäjän kannalta. Kysymys ei ole siitä, että rahoitus sinänsä olisi tuomittavaa.

Aivan samalla periaatteella valtioneuvoston jäsenet kertovat valinnan jälkeen omat luottamustoimensa, varallisuutensa ja velkansa eli kansalaisilla on oikeus arvioida, vaikuttavatko nämä kytkennät mahdollisiin päätöksiin. Sinänsä ei väitetä, että näillä olisi merkitystä, mutta kansalaisen kuuluu olla tässä tavallaan se tuomari ja päättää, merkitsevätkö nämä asiat jotakin poliitikon toiminnassa. Tässä tilanteessa, kun nämä eivät ole laisinkaan julkisia, arviointia on mahdotonta suorittaa.

Tämä asia on hyvin vaikea ja monimutkainen, ja tässä monet sanoivatkin, että lakialoite on keskeneräinen. Voi olla niin, mutta siinä on tiettyjä pääperiaatteita, joita kuitenkin on yritetty noudattaa.

Ensinnäkin lakialoite koskisi vaaleja: kunnallis-, eduskunta-, EU- ja presidentin vaaleja. Kaikkia näitä vaaleja. Siinä tärkeintä olisi se, että kun antaa ehdokassitoumuksen, samalla sitoutuu siihen, että julkistaa vaalitoimien jälkeen kokonaissumman, minkä on käyttänyt vaaleihin. Sen lisäksi olisi julkaistava yksittäisten lahjoittajatahojen nimet, olkoon kysymys yrityksistä, yhteisöistä tai yksittäisestä kansalaisesta, jos lahjoituksen kokonaissumma nousee yli 5 000 markan.

Tällä suhteellisen korkealla rajalla, 5 000 markalla, yritetään suojata sitä, että yksittäisellä kansalaisella on demokratiassa oikeus rahoittaa ja osallistua demokratian tuottamiseen myös rahoittajana tietynlaisen intimiteettisuojan takana. Samoin jos ajatellaan vaalitodellisuutta, pienyrittäjät ja muut antavat pienehköä tukea ja jos jokainen tietää, että kampaamo tai lähileipomo tai joku antaa 500 markkaa tai 1 500 markkaa tai 2 000 markkaa, siitä tulee keskinäistä kateutta ja kiusaantumista, joka sitten huonontaa paikkakunnan henkeä. Siitä syystä raja on suhteellisen korkea, 5 000 markkaa.

Tässä yritetään suojata tarpeettomalta epätietoisuudelta, eikä tätä ole kuitenkaan kuittipoliisihengellä laadittu laisinkaan. Idea on siis se, että kun on tiedossa ehdokkaan käyttämä kokonaissumma ja suurimpien lahjoittajien nimet, niin jos siinä on sitten hirveän suuri aukko, kokonaissumma on esimerkiksi puoli miljoonaa, josta on julkista 100 000 markkaa ja siihen nimettynä muutama isoäiti ja joku muu, puuttuu huikea summa, niin silloin äänestäjällä tai hänen edustajallaan, usein lehdistöllä olisi oikeus kysyä aukosta. Tai ainakin kysymys heräisi. Koko asiahan käytännössä, kuten sanoin, ei ratkea pelkällä juridiikalla, vaan äänestäjien ja lehdistön oivalluksella, että asia on osa demokratiaa. Tämä on asia, jota kuuluu demokratiassa valvoa. Tähän on eri maissa erilaisia järjestelyjä tehty.

Lehdistön rooli on sikäli tietysti tässä hirveän ongelmallinen, voisi sanoa, pahimmillaan pukki kaalimaan vartijana, sillä osahan näistä rahoista päätyy lehdistön ostetuille ilmoitustiloille. Itse kaipaisin myös lehdistöltä keskustelua ja pelisääntöjä heidän roolistaan. Kun aloitetta olen valmistellut ja asiaan perehtynyt, on tullut esille useita kysymyksiä. Onko sopivaa, että riippumattomaksi julistautunut lehti myy vaalien alla ilmoitustilaa eri hinnalla eri ehdokkaille? Onko se tavallista liiketaloudellista toimintaa vai onko se jo vaaleihin puuttumista? Pidetäänkö tällaista sopivana, että vaalien alla myös riippumattomalla lehdistöllä olisi eri ilmoitushinnat eri ehdokkaille? Toivoisin, että tästä tulisi jonkin tyyppinen keskustelu.

Tässä on tietysti pohdittu, mitä seuraa, jos vaalirahoituksesta tulee julkista. Jotkut sanovat, että rahoitus vähenee. Siihen en osaa ottaa kantaa. Niin kai tapahtui silloin alussa, kun tuli käytäntö, että vaaliavustuksia ei saanut vähentää verotuksessa, tuli hetkellinen notkahdus. Toisaalta voi ajatella, että jos vaalirahoituksen merkitys vaaleissa huomattaisiin, niin rinnalle voisi ehkä tulla kansalaisrahoitusta.

Jotkut rahoittajatahot, joiden kanssa olen puhunut, ovat sanoneet, että nyt rahoittajat anonymiteetin takana voivat rahoittaa ja valita suoraan, ketä ehdokasta tukevat, mutta jos kaikki tulisi julkiseksi, niin heidän mielestään se lisäisi puoluejohtajien ja puolueen päätösvaltaa, koska silloin herkemmin ohjattaisiin rahat suoraan puolueelle. Puolueen sisällä sitten puolueen omien toimintatapojen mukaisesti jaettaisiin rahat ehdokkaille. Rahoittajat eivät suoraan haluaisi poimia suosikkiehdokkaitaan. En osaa nyt sitten sanoa, onko tämä hyvä vai huono asia, mutta tämän kaltaisia seurauksia asialla on.

Tällä hetkellähän vaalirahoitusta myös kierretään, koska sitä ei saa sinänsä vähentää, mutta koulutusseminaarien järjestäminen on keino yritykselle saattaa kulut verovähennyskelpoisiksi. Ostamalla koulutus- tai seminaaripalveluja joltakin puolueelta kulut voidaan vähentää koulutuskuluina. Tämä on hyvin vaikea aihe rajata, mikä on mitäkin ja miten sitä pitää valvoa. Mutta luulen, että meidän pitäisi aloittaa tästä asiasta keskustelu ja lakialoitteen keskeinen tarkoitus on juuri se.

Todella korostan, että meillä on tilanne aivan muuttunut niistä ajoista, kun nämä vaalilait aikanaan tehtiin ja hyvin voimakkaasti puolueuskollisesti ja paikallisesti pienessä piirissä näitä ehdokkaita valittiin. Nyt on valtakunnallisia televisiomainosmarkkoja nieleviä kampanjoita.

Minä itse uskon, että on vain ajan kysymys, kun paine tämän asian hoitamiseksi kasvaa niin suureksi, että se jotenkin ratkaistaan. Luulen, että esimerkiksi ensi vaaleissa ne ehdokkaat, jotka ottavat avoimuuden osaksi omaa vaalikampanjaansa, ovat osaltaan rakentamassa sitä uskottavuutta, mitä me tarvitsemme siihen, että tämä demokraattinen järjestelmä ikään kuin säilyttää toimintakykynsä. Meidänhän täytyy muistaa, että viime vaaleissa esimerkiksi äänestysprosentti laski 10 prosenttia, joka on aika radikaali lasku. Mielestäni me kaikki olemme osaltamme vastuussa siitä, että meidän pitää miettiä kaikkia keinoja, joilla lisätään ihmisten halukkuutta ja uskoa demokratiaan. En usko, että vaalirahoituksen julkisuus kaikkea ratkaisee mutta mielestäni, jos on keskeisiä yhteiskunnallisia ongelmia, ei pidä vähätellä sitä, vaikka joku asia ei ratkaise kaikkia ongelmia. Kun se kuitenkin ratkaisee jotakin, niin siihen pitäisi kyllä satsata. Tämä olisi osa meidän panostamme. Me tiedämme kuitenkin, että kunnallistasolla on ollut hyvin ikäviä korruptio- ja kaiken maailman tosiasioita, rahan antamisen ja päätösten välisiä kytköksiä.

Täällä tuli aikaisemmin ilmi se, että edustajan lahjominen ikään kuin ei ole kiellettyä. Sanotaan, että se ei varmasti ole eettisesti oikein mutta se ei nimenomaan ole laissa kiellettyä siitä syystä, että yksittäinen edustaja ei ole samanlainen kuin virkamies, joka voi omalla nimikirjoituksellaan vahvistaa yksilönä, yhtenä viranhaltijana päätöksiä. Me kansanedustajathan olemme kollektiiveja. Meillä ei ole yksilöön sidottua päätösvaltaa. Meillä on yksilöön sidottua vaikutusvaltaa ja se on eri asia.

Mutta kaikessa demokratiassa on aina ollut hyvin keskeistä se, että ääniä ei saa ostaa, siis riippumattomuus. Vaikutusvaltaa, ääniä ja muuta ei saa ostaa. Se on ollut ihan keskeistä meidänkin vaalilaeissamme. Se, joka yrittää ostaa äänen, on muistaakseni menettänyt aikaisemmin vaalikelpoisuutensa. Mutta sitä, mikä on lahjontaa, mikä tukemista ja mikä vaikuttamista, sitä on vaikea todistaa ja juridisesti arvioida. Se on eettisempi kysymys. Minun mielestäni ainoa tapa tähän asiaan tuoda avoimuutta ja uskoa on se, että se tulee julkiseksi ja kansalaisten ja äänestäjien arvioitavaksi. He voivat tehdä päätöksen, onko joku asia sopivaa vai ei-sopivaa. Itse ajattelen, että oikein käytetty vaalirahoitushan pikemminkin vain tukee ehdokkaan profiilia. Jos hän

joitakin tiettyjä asioita ajaa ja lisäksi vielä nämä intressitahot ehkä antavat hänelle rahoitusta, niin se antaa vain lisää uskottavuutta.

Täällä on myös puhuttu paljon siitä, että tämä kansanedustuslaitos on juuri se laitos, missä tulee esiin kansan tahto, kansan arvoperusta ja kansalaisten käsitys asioista. Tiedämme, että suomalainen yhteiskunta on hyvin voimakkaasti etujärjestö- ja järjestöpainotteinen, näiden järjestäytyneiden yhteiskunnan osien ääni vaikuttaa meidän yhteiskuntaamme monella tavalla jo nyt lain valmistelussa, komiteanmietinnöissä jne. Niillä on jo edustus monella tasolla näissä instituutioissa. Eli tavallisen kansalaisen arvopohja tulee esille juuri nimenomaan äänestämisellä valituissa foorumeissa. Siitä syystä pitäisi huolehtia siitä, että nämä foorumit eivät tule järjestöjen etäispesäkkeiksi.

Tämä ilmiö erityisesti koskee EU-parlamenttia. Sehän on voimakkaasti lobbaukseen perustuva systeemi, ja siellä etujärjestöillä ja muilla on intressissä saada edustajansa EU-parlamenttiin, ei siksi, että parlamentilla sinänsä ehkä on valtaa, mutta EU-parlamentaarikoilla on aivan etuoikeus päästä kaikkien tärkeiden virkamiesten ja komissaarien puheille ja olla mukana siinä käytäväkeskustelussa ja epävirallisissa ja virallisissa valmisteluelimissä. Lobbareilla, joita siellä on hyvin paljon, se kaikki on työn ja tuskan takana. Olavi Borg muistaakseni omassa alustuksessaan juuri sanoi, että pahimmillaan tapahtuu niin, että ne foorumit, joiden pitäisi olla kansalaisten hallussa, tulevatkin sellaisten toimijoiden haltuun, joilla on jo muut työvälineet. Sitä varten toivoisin, että tämä lakialoite saisi asiallisen ja perusteellisen käsittelyn perustuslakivaliokunnassa ja ennen kaikkea, että me kansanedustajat ja lehdistö meidän kanssamme herättäisimme tästä asiasta jonkinlaisen kansalaiskeskustelun.

Edustajat Tiusanen ja Vistbacka merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin herkeämättömällä mielenkiinnolla tätä ed. Krohnin puheenvuoroa, joka oli hyvä. Se oli juuri sellaista pohdiskelua tärkeästä asiasta, niin kuin tässä salissa ansaitseekin harrastaa. Pari pientä reunamerkintää, kommenttia tähän asiaan.

On erinomaisen uljas periaate tämä avoimuus, mutta sitten kun me siirrymme käytännön puolelle, niin tulee tietenkin kysymys valvonnasta, ja kun valvontaa tullaan vaatimaan avoimuusperiaatteen mukaantulon jälkeen entistä enemmän, astummeko me johonkin sellaiseen salapoliisiajatteluun, joka sitten taas on täydellisessä ristiriidassa avoimuuden ja demokratian periaatteiden kanssa.

Sitten yksi ihan käytännöllinen kysymys, joka meille on tullut toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina tutuksi ja se on ulkomainen rahoitus, se rahoitus, mikä on tullut rajojen ulkopuolelta. Jossain määrin rajojen ulkopuolinen rahoitus on ollut sillä lailla erityisessä suojeluksessa, että siihenhän ei ole puututtu. Se kaikessa alastomuudessaan on hyökännyt silmille vasta sen jälkeen, kun eräät rahoittavat tahot ovat ruvenneet kirjoittamaan muistelmiaan, kertomaan, kuinka todella raa'alla ja brutaalilla tavalla he ovat rahaa syytäneet suomalaisiin vaaleihin. En epäile heidän motiiveitaan, vaikka mieleni tekisi, mutta kuinka tämä valvonnan periaate tai tämä valvonnan käytäntö voidaan ulottaa esimerkiksi kansainväliseen rahoitukseen, koska en mitenkään saata uskoa, että se olisi loppunut maailman nyt muututtua. Kenties se ei enää olisi niin pyyteellistä kuin aiemmin mutta sitä tulee kuitenkin olemaan.

Edustajat Savela ja Malm merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Viitanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielestäni julkisuus ja avoimuus ovat aina hyviä asioita. Oikeastaan pyysin vastauspuheenvuoron lähinnä sen takia, että minä kuulun tietenkin taas hitaisiin hämäläisiin. En ole ennättänyt allekirjoittaa virallisesti lakialoitetta, mutta tuen kyllä ehdottomasti sen henkeä. Todettakoon se nyt tässä yhteydessä myös ihan eduskunnan pöytäkirjaan.

Mielestäni tärkein asia tässä on nimenomaan se signaali, mikä tällä annetaan ihmisille. Nykyisin on jostain syystä muotia erilaisten lööppien ja muiden muodossa kertoa, että Arkadianmäellä istuu roistosakkia. Ehkä tämä vähän hälventäisi epäluuloja ja sen kautta saataisiin ihmisille kuva, että ei täällä nyt ihan pelkästään lahjottua ja korruptoitunutta sakkia istu, vaan ihan normaalia väkeä, jos näin voisi sanoa. Signaali ihmisille on myönteinen ja sen vuoksi kannatan ed. Irina Krohnin lakialoitetta.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että ed. Krohn on lakialoitteen tehnyt. Ehkä muotoilussa ja pykälien yksityiskohdissa olisi ollut hiomisen varaa, mutta itse asia, avoimuus ja julkisuus ovat hyviä asioita. Nyt, kun vaalilakia ollaan uudistamassa, on tietysti varsin paikallaan keskustella myös näistä asioista. Kyllähän meillä jokaisella ehdokkaalla on jo tänä päivänä ollut mahdollisuus julkistaa vaalirahoituksensa, jos niin vain hyväksi näkee. Kovin harvat vain ovat sen tehneet.

Mietin aivan samaa, kuin mihin ed. Kekkonen päätyi, kun luin lakialoitetta, että jos mennään avoimuuteen ja siihen, että vaalirahoitus julkistetaan, niin miten sitten valvonta toimii, minkälainen järjestelmä, minkälainen mekanismi siihen sitten luodaan. Onko se jotakin poliisitointa, että ryhdytään tutkimaan jälkeenpäin, mistä vaalirahoitus kunkin ehdokkaan kohdalla on syntynyt? Asia, niin hyvä kuin se on, ja korostan, että avoimuus on hyvin tärkeä asia, ei ole kuitenkaan niin yksinkertainen kuin ehkä kuvitellaan. Erityisen ongelmalliseksi kysymyksen tietenkin tekee vielä maailman kansainvälistyminen, joka aivan varmasti myös vaalirahoituksen osalta jossakin määrin tulee heijastumaan sillä tavalla, että miten sitten voidaan valvoa esimerkiksi ulkomailta tuleva vaalirahoitus.

Edustajat Rantanen ja Metsämäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K r o h n (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Valvonta on ongelma. Seminaarissa oikeusministeriön virkamies sanoi, että hän ei halua ministeriöön kymmeniätuhansia kuitteja kunnallisvaaleista säilytettäväksi. Meidän mallissa asia on vaaliyhdistyksen vaaliasiamiehen valvonnassa. Puolueet hoitavat nytkin demokratiapalveluja, jos näin voisi kiteyttää, että heillä on aika kova vastuu. Jos ajatellaan puoluerahaa, joka on julkista rahaa, niin sitä käytetään niin, että kuitit säilytetään ja ne pitää säilyttää. Ei se ole sen kummallisempaa, kysymys on kirjanpidosta ja kuiteista.

Tämä malli lähtee siis siitä, että niillä, jotka asettavat ehdokkaita vaaleihin tai jotka asettuvat ehdolle vaaleihin, on tietty julkisuus ja kuittien säilytysvelvollisuus. Ei tämä mielestäni kovin paljon eroa puoluetoiminnan rahojen julkisuudesta. Mutta tämä on todella vaikea asia ja uskon, että se vaatii tuekseen pikemminkin lehdistön ja aktiivisen kansalaisen kuin minkään kuittipoliisin. Siksi summakin on tässä aika korkea, kokonaissumma pitää ilmoittaa ja vasta 5 000 markan jälkeen yksittäiset lahjoittajat.

Mielellään, jos on parannusehdotuksia, niin toimittakaa perustuslakivaliokunnan jäsenille.

Ed. V i i t a m i e s : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on pääpiirteissään aivan kelvollinen. Yksi yhteiskunnallista epävarmuutta ja pahimmassa tapauksessa jopa levottomuutta aiheuttava piirre siihen kuitenkin sisältyy. Tahdonkin ilmaista tämän valistuneen joukon läsnä ollessa huoleni vuonna 2003 valittavan eduskunnan tasosta, jos tuolloin todella valitaan, kuten nyt näyttää, vain seitsemän kansanedustajaa lahjakkaista ja vaatimattomista asukkaistaan tunnetusta Etelä-Savosta.

Keskustelussa on ollut rinnakkaisaloitteen tekijän, ed. Helteen ajattelua paljon eri kommenteissa esillä. Myös ed. Rajamäen puheenvuoro hieman aiemmin keskusten yhteydessä ansaitsee mielestäni pari sanaa kommentikseen.

Ed. Rajamäki esitti ikään kuin vaihtoehtona ed. Helteen ehkä jossain määrin monimutkaisille tasauspaikoille ajatuksen suuremmista vaalipiireistä. Mielestäni ed. Rajamäen tavoin olisi syytä tutkia esimerkiksi Itä-Suomen yhteisen vaalipiirin muodostamisen mahdollisuudet. Tällöin niistä epäkohdista, jotka ed. Helteen aloitteen perusteluissa on esimerkiksi äänikynnyksen suhteen mainittu, voitaisiin päästä eroon. Samoin Itä-Suomessa täytyisi tietysti tutkia myös sitä, olisiko nykyisen Itä-Suomen läänin maakuntaliittojen yhdistäminen ihan maakunnallisen edunvalvonnan ja alueellisen edunvalvonnan perusteella tarkoituksenmukaista. Kun ongelmat ovat alueellisia, tarvittaisiin myös alueellista edunvalvontaa. Alueellinen edunvalvonta ei voi oikein toteutua, jos ei ole alueellista edustusta myös kansanedustuslaitoksessa.

Arvoisa puhemies! Tällainen Itä-Suomen yhteinen vaalipiiri auttaisi myös siinä ongelmassa, jonka ensimmäisenä kerroin. Silloin eteläsavolaiset ehdokkaat voisivat saada ääniä myös Pohjois-Savosta ja Pohjois-Karjalasta.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa herra puhemies! Haluan muutamalla sanalla aluksi kommentoida ed. Krohnin aloitetta. Minusta se on perusteltu ja tavoite on hyvä. Puheessa esille tulleet argumentit olivat minusta aivan erinomaisia. Olisi hyvä, että päätöksenteon ja mahdollisten

rahoittajien kytkennät tulisivat julkisuuteen. Ääniähän ei saa ostaa.

Mutta kuten jo useissa puheenvuoroissa on tullut ilmi, asia ei ole kovin yksinkertainen. Valvonta on vaikea asia enkä kyllä yksin luottaisi vaaliasiamiehen suorittamaan valvontaan.

Muutama vuosi sitten perustuslakivaliokunta oli tutustumassa Yhdysvaltojen järjestelmään, jossa vaalirahoitus on hyvinkin julkista. Täytyy kyllä sanoa, että jäljet pelottavat. Sellaiseen järjestelmään, joka Yhdysvalloissa on, en ainakaan haluaisi mennä. Mutta toki asiaa kannattaa tutkia. Järjestelmähän voi olla erilainen.

Hallituksen esitys uudesta yhtenäisestä vaalilaista on hyvin kannatettava. Uudistus on toki aika tavalla tekninen eikä se muuta suomalaisen edustuksellisen demokratian periaatteita. Esityksen peruslinja on oikea. Vaaleja koskevat säännökset tulee sijoittaa lain tasoisiin säädöksiin. Sitä alempia säädöksiä on pyrittävä välttämään. Myös perustuslaissa tulee olla säädetty kansanvaltaisen järjestelmämme pääperiaatteet aivan sillä tavoin kuin uudessa hallitusmuotoesityksessä on lähdetty. Vaalijärjestelmämme ei saa olla riippuvainen kulloinkin voimassa olevista poliittisista voimasuhteista.

Suomessa on hyvä edustuksellinen vaalijärjestelmä. Kuitenkin uskon, että koko tämä salikin on huolissaan äänestysaktiivisuudesta. Vaikka puolueita ja kansalaisryhmiä on tullut valtavasti lisää, äänestysprosentti on vaali vaalilta laskenut. Viime kunnallisvaaleissa äänestysprosentti oli 61,3 prosenttia, kun se sitä edellisissä vaaleissa oli yli 70 prosenttia. Puolueiden tai kansalaisryhmien, siis eri vaihtoehtojen lisääntyminen ei ole nostanut äänestysaktiivisuutta.

Viime kunnallisvaaleissa äänestysaktiivisuus laski 10 prosenttia. On syytä kysyä, oliko tähän kenties osasyynä ehdokkaiden määrän lasku. Eduskuntahan muutti vähän aikaa sitten kunnallisvaalilakia siten, että kunnallisvaaleissa asetetaan ehdokkaita vain puolitoista kertaa valittavien määrä, kun se ennen oli kaksinkertainen. Ehdokkaita asetetaan siis huomattavasti vähemmän. Puolueiden olisikin nyt syytä olla itsekriittisiä äänestysaktiivisuuden laskun suhteen. Puolueet eivät ole saaneet kansalaisia liikkeelle äänestämään siinä määrin kuin olisi toivottavaa. Ovatko puolueet samankaltaistuneet liikaa ja unohtaneet arvonsa ja linjansa?

Arvoisa puhemies! Julkisuudessa on ollut vaatimuksia siitä, että pienet vaalipiirit pitäisi lopettaa. Toki on ollut myös toisenlaisia mielipiteitä. Pienten vaalipiirien lopettaminen koskisi lähinnä Pohjois-Karjalaa ja Etelä-Savoa, joiden asukasluku on pienentynyt koko ajan. Minusta on tärkeää ylläpitää alueellista identiteettiä, jota voidaan tukea myös omalla vaalipiirillä. Eduskunnassa tulee olla edustettuna hyvin paitsi eri poliittiset ryhmät myös Suomen eri alueet. Oma vaalipiiri on tärkeä asia monelle nykyiselle maakunnalle, vaikka koko olisikin pieni. Vaalipiiriuudistuksessa tulee edetä varovaisesti. Jos vaalipiirejä yhdistetään liian suuriksi, voi äänestäjä kokea ehdokasjoukon liian kaukaiseksi. Välimatka kansanedustajan ja äänestäjän välillä kasvaa ja tämä voi entisestään laskea äänestysaktiivisuutta.

Eurovaalien osalta olisi ollut hyvä päästä ratkaisuun, jossa laissa olisi ollut vain yksi järjestelmä eikä niin kuin tällä hetkellä ja uudessa esityksessäkin siten, että puolueet voivat itse valita joko alueellisen järjestelmän tai valtakunnallisen listan. Vaalityöryhmähän esitti vain yhtä järjestelmää, mutta hallitus pysytti esityksen nykyisin voimassa olevan lain mukaisena vain sillä muutoksella, että ehdokkaiden määrä nostetaan 20:een. Jotta alueellinen vaalijärjestelmä voisi olla kilpailukykyinen valtakunnalliseen listaan nähden, siinä pitäisi mielestäni olla mahdollisuus asettaa enemmän ehdokkaita kuin 20.

Europarlamenttivaalien osalta poliittisen edustavuuden ohella on huolehdittava myös alueellisesta edustavuudesta. Suomen nykyisessä Europarlamenttiryhmässä 16:sta edustajasta pääkaupunkiseudulta on 9. Tämä osoittaa, että EU-vaaleissa voi olla vaikea turvata myös alueellista edustavuutta valtakunnallisen ehdokaslistan mukaisessa vaalimenettelyssä. Toki myönnän, että jos tehdään ratkaisu, jossa on vaalipiirijako, niin se taas voisi johtaa siihen, että pienemmät ryhmät eivät saisi edustajaa. Täytyy toki punnita hyvin tarkkaan, onko sekään oikea ratkaisu.

Arvoisa puhemies! On kritisoitu myös vaaliliittoja ja minusta keskustelu siitä on paikallaan. Puolueet miettivät tälläkin hetkellä vaaliliittoja, niin keskiryhmät kuin muun muassa vasemmistoliitto ja demarit Pohjois-Karjalassa. Eli voi sanoa, että mikään puolue ei tässä varmastikaan ole toistaan paremmassa tai sellaisessa asemassa, että voisi osoittaa jotakin toista. Nämä asiat ovat vaikeita. Voimme toisaalta myös kysyä, kun itse olemme mukana isoissakin ryhmissä, että onko niin, että ne saman kaltaisimmat ajatukset aina ovat omassa ryhmässä tai kaikilla ryhmän jäsenillä. Varmasti on monta kertaa myös niin, että tuntee hyvin suurta sielujen sympatiaa myös sel-

laisen edustajan ajatuksia ja ajatusmaailmaa kohtaan, joka ei ole omassa ryhmässä. Eli kun näitä vaaliliittojakin miettii, niin täytyy toki ottaa huomioon, jos kielto tulee, että pitäisikö kuitenkin sallia vaaliliitto sellaisissa tapauksissa, joissa ryhmillä on jonkinlainen yhteinen arvotausta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan todeta, että on hyvä, että lain mukaan jokaisessa kunnassa pitää olla ennakkoäänestyspaikka. Se on hyvin tärkeää. Tähän on tietysti jouduttu sen vuoksi, että postitoimipaikkoja on karsittu niin paljon, että enää se ei ole itsestäänselvä asia. Hyvä on myös se, että lakiehdotuksessa mahdollistetaan ennakkoäänestys myös ulkomailla myös kunnallisvaaleissa.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Jäätteenmäki antoi ymmärtää, että oikein puhtaan kaulan kanssa tässä vaaliliittokysymyksessä ei ole kukaan, niin kiistän sen. Kun sosialidemokraattisella puolella karsastamme vaaliliittoja, niin se perustuu paitsi periaatteeseen myös käytäntöön sillä lailla, että me emme ole niitä harrastaneet, koska me olemme lähteneet siitä, että vaaliasetelmien tulee olla sillä lailla selkeitä, että puuroja ja vellejä ei panna sekaisin. Ihmisten täytyy tietää, keitä he äänestävät. Tässä suhteessa se keskustelu, mitä nyt himpun verran on käyty Pohjois-Karjalan osalta sosialidemokraattien ja mahdollisesti vasemmistoliiton vaaliliitosta, ei ole vielä johtanut yhtään mihinkään. Siitä on kovin ennenaikaista tehdä minkäänlaisia johtopäätöksiä. Mutta kyllä me lähdemme tässä suhteessa hyvin puhtaan kaulan kanssa liikkeelle. Meillä ei ole tästä kokemuksia, emme ole niitä halunneet emmekä ole kovin innokkaita tälläkään hetkellä niihin.

Kun ed. Jäätteenmäki sanoi vaalipiirien koosta, että on tärkeätä, että on pienet vaalipiirit, jotta identiteetti säilyy, on kyllä hyvä nähdä se, että mitä pienempi vaalipiiri on, sitä vähemmän on puolueita. Mitä suurempi vaalipiiri on, sitä enemmän on puolueita, koska pienessä vaalipiirissä äänikynnys käytännössä muodostuu sen verran korkeaksi, että pienen ryhmän on kovin vaikeata tulla läpi.

Minä olen taipuvainen ajattelemaan hyvin samalla tavoin tässä asiassa kuin ed. Jäätteenmäki, jos ymmärsin hänet oikein. On tärkeätä, että identiteetti säilyy myös vaalipiirien kohdalla.

Ed. Laitinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näin on kuten ed. Kekkonen totesi. Kyllä sosialidemokraatit karsastavat, ovat perinteisesti näin tehneet, vaaliliittoja. Yksinkertainen lähtökohta meillä on se, että kyllä äänestäjän täytyy tietää, mihin laariin se ääni kolahtaa. Minä en oikein jaksa uskoa, että tulevissakaan vaaleissa sosialidemokraatit edes Pohjois-Karjalassa tulevat tekemään vaaliliittoa, vaikka on niin, että aika pitkälle piiritasolla ratkaisuja tehdään.

Keskustahan on perinteisesti solminut valtapoliittisista syistä vaaliliittoja, käyttänyt pienpuolueita hyväkseen, jotta olisi pystynyt vaaleissa maksimoimaan äänimääränsä. Monesta vaalipiiristä on hyvin pitkältä ajalta tällaisia kokemuksia.

Kyllä vaalilakia uudistaessa olisi tullut lähteä siitä, että vaaliliitot yksinkertaisesti kielletään, ei annettaisi mahdollisuutta niitä rakentaa.

Mitä tulee vaalipiirien kokoon, olen ed. Jäätteenmäen kanssa tästä asiasta samaa mieltä, että tulee hyvin harkitusti edetä ja hyvin perusteellisesti pohdiskella, minkä kokoiset vaalipiirit meillä on.

Näen itse, että nykyinen vaalipiirijakojärjestelmä pienin viilauksin on toimiva. Missään tapauksessa henkilökohtaisesti en kannata esimerkiksi vaalipiirijaon osalta menemistä nykyisten läänien mukaisiin vaalipiireihin. Se ei ole kansanvallan ja demokratian kannalta millään tavalla hyvä asia.

Toisaalta EU-vaalien osalta en oikein päässyt selville, mikä on keskustan ja ed. Jäätteenmäen näkemys siitä, miten tulisi nyt EU-vaalit toteuttaa, alueellisena vai valtakunnallisena vaalipiirijakona, kun te pohdiskelitte myös sitä ja kritikoitte hallituksen esitystä tältä osin ja samalla ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Puhuja: ... totesitte sen, että kuitenkaan ehkä ...

Ed. Järvilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Erityisesti ed. Krohnin vaalirahoituksen avoimuutta koskevan lakiehdotuksen yhteydessä on viitattu alentuneeseen äänestysaktiivisuuteen. Siihen viittasi myös ed. Jäätteenmäki. On arvioitu, että avoimuus ehkä parantaisi äänestysaktiivisuutta. Kyllä minä myönnän sen,

että avoimuus on yksi osa kansalaisten luottamusta, joka saattaa vaikuttaa äänestysaktiivisuuteen, mutta ei se kyllä näin helppoa ole, että vaalirahoituksen julkistamisella äänestysaktiviteetti pystyttäisiin nostamaan siihen, missä se oli hyvinä aikoina.

Kyllä ihmisten äänestysaktiivisuuteen on vaikuttanut suuresti kyllästyminen poliittiseen järjestelmään. Vuosikymmenet rauhan oloissa on nähty, että se puoluejärjestelmä, joka on tänään vallassa, on seuraavien vaalien jälkeen oppositiossa, vaihtaa vain kasetin koneeseen ja alkaa puhua samalla tavalla kuin edellinen oppositio. (Ed. Kekkonen: Väärä todistus!) Toisin sanoen näissä hommissa ei ole mitään järkeä. Ihmiset ovat turhautuneita, älkää nyt, demarit, hermostuko siellä. Tilanne on se, että ihmiset turhautuvat ja kyllästyvät, koska tuntevat, että heidän antamansa ääni ei koskaan vie parempaan suuntaan, ei toteuta mitään sellaista, mitä he ovat ajatelleet. Tästä johtuu poliittinen kyllästyminen, jossa tämä avoimuusasia on tietysti yksi, mutta hyvin pieni asia. Ihmisten turhautuminen ja kyllästyminen tähän poliittiseen järjestelmään ja mahdollisuuksiinsa vaikuttaa on ollut ratkaiseva.

Mitä tulee keskustan vaaliliittoihin, totean, että kyllä pienpuolueet ovat niistä saaneet monta kertaa enemmän hyväkseen hyötyä kuin keskusta, siitä huolimatta, että vastustan vaaliliittoja, niin kuin aikaisemmin puheenvuorossani totesin.

Ed. M ä h ö n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki mainitsi muun muassa seikan, joka liittyi äänestysaktiivisuuteen eli siihen, että nyt on puolueita ehkä enemmän kuin koskaan ennen, pieniä puolueita on paljon. Siitä huolimatta äänestysvilkkaus, äänestysaktiivisuus, on vähentynyt lähes vuosi vuodelta. Ymmärrän tämän kyllä niin päin, että puolueitten runsaslukuisuus saattaa jopa hämätä äänestäjiä. Saattaa olla tässä se syy, minkä vuoksi kehitys on tämän suuntainen. Siinä kannattaisi vähän tarkastella meidän itse kunkin tilannetta.

Mitä vaaliliittoihin tulee, edustajatoverit Laitinen ja Kekkonen ovat todistelleet, että sosialidemokraatit ovat perinteisesti olleet kielteisellä kannalla vaaliliittoja kohtaan. Näin todella on. Näissä vaaleissa tai tulevissa vaaleissa tai niihin liittyvissä kysymyksissä ehkä kaikkein vakavimmin on keskusteltu asiasta myös Mikkelin piirissä nimenomaan vasemmistoliiton kanssa. Kun ed. Jäätteenmäki lähti ajatuksesta, että puhtaita kauloja ei ole millään suunnalla, mielestäni kuitenkin sosialidemokraatit, jos keskustelevat vasemmistoliiton kanssa vaaliliitoista, ovat huomattavasti puhtaammin kauloin liikkeellä, kun otetaan huomioon aatepohja, miltä me lähdemme liikkelle, kuin näitten kovasti eri laidoilla olevien vaaliliittojen suhteen aiemmin on tapahtunut. (Ed. Kiljunen: Keskusta ja perustuslailliset!) — No, esimerkiksi, joten siinä suhteessa näen kyllä huomattavasti puhtaamman kaulan, jos tästä asiasta keskustellaan. Mikä on lopputulos jatkossa, sitä ei vielä tässä vaiheessa kukaan pysty sanomaan. Asia on vielä niin pahasti kesken.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on hyvin vaikea vaaliliittoja tuomita ja muun muassa sitä, jos Pohjois-Karjalassa vasemmistoliitto ja demarit tekevät vaaliliiton. Jos ne haluavat yhdessä hallituksessakin olla, mitä pahaa siinä on, että silloin ollaan vaaliliitossakin. Jos ajattelemme, että tällä hetkellä hallituksessa ovat esimerkiksi kokoomus ja vasemmistoliitto, eikö silloin voisi ajatella, että nämä tekisivät vaaliliitonkin? Toki niiden pitäisi olla arvotaustaltaan erilaisia, mutta kun tämän päivän politiikkaa katsoo hallitustasolla, en minä kyllä ole mitään erilaisuutta näiden puolueiden politiikassa nähnyt. Eli kyllä kysyy, millä perusteella katsotaan, että vaaliliitot pitää tuomita.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! En tiennytkään, että täällä kuitenkin vastauspuheenvuoroja näinkin jaetaan, ja ajattelin muutaman sanan sanoa täältä paikaltani vain.

Ed. Krohn esittää lakialoitteessaan, että vaalirahoitus tehtäisiin julkiseksi. Tavoitteenahan siinä hänellä on avoimuus, uskottavuus ja riippumattomuus. Nämä ovat ihan hyviä tavoitteita, mutta kun hän jatkoi kertomalla niistä ongelmista, joita kuitenkin tämä toisi tullessaan, asia ei tuntunutkaan enää niin yksinkertaiselta. Jos hän olisi täsmentänyt edes osan näistä ongelmakohdista ja esittänyt niihin ratkaisuja, se olisi ollut paljon uskottavampaa, mutta tässä uskottavuus nimenomaan kärsii. Valvonta olisi vaikeaa, johtaisi syytetoimiin, rangaistuksiin jne., mutta kaikki nämä pitäisi selvittää, jotta tiedettäisiin, minkälaiset vaikutukset tuolla lakialoitteella olisi.

Ehdokasasettelu mielestäni hallituksen esityksen mukaisesti on ihan hyvä, kun se aloitetaan aikaisemmin, samoin se pieni yksityiskohta, että vaalitoimikuntaan ei saa jäsenenä eikä myös-

kään varajäsenenä kuulua vaaleissa oleva ehdokas. Henkilökohtainen kokemukseni on tästä, että olin vaikeassa asemassa siinä, ja katson, että siinä olisi erittäin paha epärehellisyyden paikka, jos sellaista joku haluaisi.

Eurovaalien ja eduskuntavaalien yhdistämisestä on puhuttu muutamissa puheenvuoroissa, mutta se ei mielestäni ole hyvä asia, ei vaaliteemojen erilaisuuden eikä EU-vaalien ajankohdan vuoksi.

Ed. Juurola: Herra puhemies! Aluksi haluaisin ed. Aittoniemelle vastata, kun hän sanoi, että kansalaiset ovat kyllästyneet äänestämään, kun koskaan eivät asiat mene kumminkaan parempaan suuntaan. Se oli aika voimakkaasti sanottu, koska mielestäni elämme kuitenkin edelleen yhdessä maailman parhaista yhteiskunnissa.

Mutta tästä vaaliuudistuksesta: Minusta se on kokonaisuudessaan perusteltu ja hyvä uudistus. Ainoa asia, johon haluan puuttua, on vaalilain 5 § tai oikeastaan sen voimaanastuminen. Ennen lääninuudistusta Päijät-Hämeen maakunta jakautui kolmen läänin alueelle ja vaalipiirijako on tästä peräisin. Uusi vaalilaki korjaa asian ja Päijät-Hämeen maakunta tulee kuulumaan kokonaisuudessaan Hämeen vaalipiiriin. Muutos on siis, näin väitän, Päijät-Hämeen osalta kaikkein suurin koko tässä uudistuksessa tältä osin. Uudenmaan vaalipiiristä siirtyvät Artjärvi ja Orimattila ja Mikkelin vaalipiiristä Hartola, Heinola ja Sysmä.

On varsin valitettavaa, että maakuntapohjainen vaalipiirijako ei toteudu vielä seuraavissa eduskuntavaaleissa. Kansanedustajat ovat kuitenkin maakuntansa edustajia ja asianajajia, ja tällä vaalitavalla edustajat joutuvat sitoutumaan äänestäjiensä kautta toisiin maakuntiin, toisiin vaalipiireihin. Tämän tyyppisiä pieniä siirtymiähän on kuitenkin aiemminkin voitu tehdä hyvinkin nopealla aikavälillä.

Lisäksi totean, että kannatan ed. Krohnin aloitetta ja olen sen myös allekirjoittanut.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Juurola otti esille vaalipiirijaon ja maakuntaliiton rajat, että ne eivät täysin kohtaa. Nyt esimerkiksi Uudenmaan läänin vaalipiiristä todellakin siirtyvät tässä uudessa muodossa teidän vaalipiiriinne Orimattila ja Artjärvi, kun taas toisaalta Riihimäen alue haluaisi mieluustikin liittyä Uudenmaan maakuntaliittoon ja katsoo, että sitä kautta taloudelliset ja työvoimapoliittiset vaikutukset olisivat sitä luokkaa, että he mieluummin kehittämisen kannalta kuuluisivat Uudenmaan liittoon ja todennäköisesti myös samalla tähän vaalipiiriin. Mielestäni olisi erittäin järkevää, että vaalipiirijakoja tulevaisuudessa vielä voitaisiin tarkistaa uudelleen.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Tämän vaalilakiesityksen pääasiallisin sisältö tullee ja tulee rajoittumaan siihen, että neljä erillistä vaalilakia on yhdistetty yhdeksi kokonaisuudeksi ja eräitä pieniä tarkistuksia on tehty vaalipiireihin.

Oma puheenvuoroni keskittyy, arvoisa puhemies, nimenomaan vaalipiirijakoihin. Olisin toivonut oikeastaan sitä, että hallituksella olisi riittänyt kunnianhimoa vähän radikaalimpaan uudistusesitykseen kuin mihin nyt on tyydytty. Ymmärrän, että tämä on eräänlainen kompromissi, sen tyyppinen kompromissi, ettei tehdä suuria askeleita, koska suurista askeleista ei ole tahtonut löytyä yhteisymmärrystä.

Ed. Dromberg äsken viittasi vastauspuheenvuorossaan nimenomaan entisen Uudenmaan läänin tilanteeseen, jossa ilmiselvästi näkyy eräs erinomaisen vakava ja vaikea ongelma koskien vaalipiirijakoa. Ongelma liittyy pääkaupunkiseudun asemaan. Meillähän entisessä Uudenmaan läänissä, nykyisellä voisiko sanoa Uudenmaan maakunta-alueella kokonaisuudessaan, siinä on siis kaksi maakuntaliittoa, on kaksi vaalipiiriä, Uudenmaan vaalipiiri ja toisaalta Helsingin vaalipiiri. Tässä on sikäli asetelma erikoinen ja ongelmallinen, että ilmiselvästi on olemassa paineita sen suuntaisesti, että pääkaupunkiseudun yhteistyötä tiivistetään. Meillä on muun muassa YTV täällä erityisjärjestelmänä koordinoimassa seudullisesti asioita. Mitä ilmiselvimmin vaikuttaisi tarkoituksenmukaiselta se, että pääkaupunkiseutu, ehkä YTV-alue, joku sanoi leikkisästi: se alue, missä Helsingin Sanomat tulee joka kotiin, muodostaisi oman vaalipiirinsä. Tämä muodostuisi silloin neljästä YTV-kunnasta, Helsingistä, Vantaasta, Espoosta ja Kauniaisista.

Miksi se olisi perusteltua? Luonnollisesti tämä alue identifioituu tietysti omana kokonaisuutenaan myöskin suhteessa valtakunnan politiikkaan, mutta myöskin siinä suhteessa se olisi tarkoituksenmukainen jako, että pääkaupunkiseutu ei itse asiassa olisi omana vaalipiirinään väkiluvultaan sen suurempi kuin nykyinen Uudenmaan läänin vaalipiiri. Siinä suhteessa tasapainoa tulisi tavallaan sillä tavalla, että pääkaupunkiseutu ja muu Uusimaa olisivat omina vaalipiireinään.

Tämä esitys ei nyt tule esille hallituksen esityksessä. Tiedän hyvin, että aikaisemmassa vaiheessa oli keskustelua jopa siitä, että Uudenmaan vaalipiiri tällä hetkellä nykyisessä muodossaan on liian suuri 31 kansanedustajan vaalipiirinä. Oli ilmassa ehdotus siitä, että Uudenmaan vaalipiiri jaettaisiin kahtia päärataa pitkin siten, että muodostuisi itäinen ja läntinen Uusimaa. Erikoisina kukkasina tässä jaossa olisi ollut se, että pääkaupunkiseudun tilanne olisi vaalipiirijaon osalta ajautunut ojasta allikkoon. Se olisi johtanut sellaiseen asetelmaan, että pääkaupunkiseutu olisi sen jälkeen kolmessa eri vaalipiirissä eli Helsinki omanaan, Vantaa kuuluisi Itä-Uudenmaan vaalipiiriin ja Espoo Länsi-Uudenmaan vaalipiiriin.

Olen sikäli tyytyväinen, että hallitus ei tähän esitykseen ryhtynyt vaan valitsi tämän hikisen kompromissin, jos tällä tavalla voi sanoa, että jatketaan entisellä tavalla. Itse olisin valmis siihen, että perustuslakivaliokunta asiaa nyt käsitellessään ottaisi vielä esille vakavalla tavalla pääkaupunkiseudun erityistilanteen ja tunnistaisi sen myöskin vaalipiirijaottelussa siten, että siitä voitaisiin muodostaa oma erityinen vaalipiirinsä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osasin jo odottaa, että ed. Kiljunen yhdistäisi koko pääkaupunkiseudun elikkä YTV-alueen yhdeksi vaalipiiriksi. Siitä on aika vahvasti keskusteltu tietysti alueella. Olen todella iloinen, että tätä muutosta ei ole ainakaan tässä vaiheessa tehty, koska katson, että koko alueen kehittämisen kannalta muusta Uudestamaasta erotettu YTV-alue ei palvelisi koko maakunnan etua. Työssäkäyntialueena tietenkin tämä on hyvin yhtenäinen, mutta kun ajatellaan niitä toimintoja, jotka tällä alueella ovat, sanoisin että Vantaan ja Espoon toiminnot tukevat huomattavasti paremmin Uudenmaan kuntarakennetta.

Jos tarkastellaan entisen Uudenmaan läänin kansanedustajien yhteistyötä, kyllä täytyy sanoa, että espoolaiset ja vantaalaiset kansanedustajat ovat todellakin samalla ajaneet maakunnan etua. Helsinkiläiset pystyvät ratikalla ajamaan oman vaalipiirinsä laidasta laitaan. Heitä ei kyllä paljon kiinnosta muu Uusimaa ja sen asiat. Katsonkin, että alueen kokonaiskehittämisen kannalta on erittäin hyvä, että nimenomaan Vantaa ja Espoo myöskin tukevat Uudenmaan kehitystä.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Dromberg problematisoi tilannetta, jossa Vantaa ja Espoo erotettaisiin nykyisestä Uudenmaan vaalipiiristä ja sidottaisiin pääkaupunkiseudun vaalipiiriksi. Se ei kuulemma palvelisi Uudenmaan tilannetta. Tiedustelen: Millä tavalla se, että Helsinki on erotettu Uudenmaan vaalipiiristä, palvelee tai on palvelematta Uudenmaan aluetta?

Kansanedustajien neuvottelukunta, joka täällä Uudenmaan alueella toimii, kattaa kaikki, sekä pääkaupunkiseudun kaikki kunnat että myöskin Uudenmaan edustajat. Epäilemättä siinä on eroja, missä muodossa eri alueilta olevat kansanedustajat osallistuvat neuvottelukunnan työhön, mutta tämä on kokonaan toinen kysymys kuin se, millä tavalla luontevasti kansanedustajat edustavat omaa aluettaan.

Jos sen sijaan tarkastelee tilannetta eduskunnan päästä, katselee, mitä mieltä kansalaiset ovat, Vantaalla tehty mielipidetiedustelu kertoi, että yli puolet vantaalaisista on vahvasti sitä mieltä, että nimenomaan Vantaan tulisi kuulua jopa yhtenä kuntana Helsinkiin, mutta nimenomaan vaalipiirijaottelun osalta luontevampi olisi pääkaupunkiseudun oma vaalipiiri.

Ed. Huotari: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty mielenkiintoista keskustelua vaalipiireistä. Minäkin haluan kertoa kokemuksiani siitä, millaista on olla isossa vaalipiirissä. Ed. Pulliaisen kanssa olemme olleet suhteellisen suuren vaalipiirin eri laidoilla. Täytyy sanoa, ettei se nyt ihan ongelmatonta ole ollut, mutta on siinä oma virityksensä ja jännitystilansa, kun ei koskaan tiedä, miten käy eli saako esimerkiksi Kainuu kaksi, viisi vai kuusi edustajaa tänne. Mutta sen olen huomannut, että kovin suuri seinä siinä Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan välillä on, että vaikka Kuusamo on Kainuun yläpuolella, niin sieltäkään ei juurikaan ääniä tule Kainuun puolelle, vaan ne menevät Pohjois-Pohjanmaalle, jonne kuitenkin on pitempi matka.

Se on hyvin mielenkiintoista, enkä minä koe sitä ehkä niin suureksi ongelmaksi enää kuin aikaisemmin. Se antaa oman virityksensä myös, ja sen vuoksi, jos jotkut vaalipiirit ovat halukkaita laajentamaan omaa reviiriänsä, niin se saattaa olla ihan hyväkin asia. Juuri se ongelma siinä on,

että silloin ehkä alueellisesti ei tule niin kattava edustus. Maakunnan alueellakin voi käydä niin, että ei tule laaja alueellinen kattavuus, vaan yhdestä kasvukeskuksesta suurin osa edustajista kuitenkin loppujen lopuksi valitaan. Se on taas äänestäjien valinta.

Oikeastaan haluaisin keskittyä puheenvuorossani ed. Irina Krohnin lakialoitteeseen, jossa olen toisena allekirjoittajana. Harmittaa, että lakialoite piti tehdä niin kiireesti, ettemme ehtineet kerätä siihen yli sataa nimeä. Olisi ollut mielenkiintoista nähdä, ovatko nykyiset edustajat valmiita lisäämään vaalirahoituksen avoimuutta.

Suomalainen vaalijärjestelmä on mielestäni hyvin demokraattinen. Kansa voi valita edustajansa, eivätkä puolueet heitä valitse, niin kuin monissa maissa, joissa käytetään niin sanottuja pitkiä listoja. Minusta nimenomaan kansalaisten oikeus valita on arvokas asia.

Mielenkiintoinen viime vuosien piirre politiikan tekemisessä on ollut julkisuuspainotteisuus. Painottuminen henkilövaaliksi on ihan selkeä asia. Sen vuoksi edustajat ja ehdokkaat sekä tarvitsevat julkisuutta mutta voivat sinne myös joutua. Se voi olla sitten hyvä tai huono asia, mutta se voi aiheuttaa myös sen, että ennen vaaleja varsinkin ehdokkaat tarvitsevat julkisuutta. Monetkaan ehdokkaat, varsinkaan ne jotka eivät ole istuvia kansanedustajia, eivät julkisuuteen tahdo muuten päästä kuin rahoitetuilla mainoksilla, joko itse rahoittamillaan tai jonkun muun rahoittamilla. Muutenhan kansalaiset eivät tiedä, millaisia nämä ehdokkaat ovat, jos he eivät julkisuuden kautta pysty profiiliaan tuomaan esille, koska tänä päivänä ihmiset eivät, en tiedä keskustan tupailloista, mutta muutoin kyllä kovinkaan paljon osallistu tilaisuuksiin, ainakaan sellaisiin, jotka ovat neljän seinän sisällä.

Vaalimainonnasta on tullut yhä tärkeämpi tapa tuoda ehdokkaita kansalaisten tietoisuuteen. Sehän maksaa, totta kai, ja aika paljonkin, ja mitä suurempaan kasvukeskukseen mennään, sitä kalliimmaksi se tulee.

Mielenkiintoinen kysymys on se, mistä ehdokkaat sitten vaalirahoituksensa saavat. Haluan korostaa sitä, että puhun nyt muustakin kuin eduskuntavaaleista, nimenomaan europarlamenttivaaleista, myös kunnallisvaaleista ja presidentin vaalista.

Väitän, että suurella osalla näkyviä ehdokkaita on myös muuta rahoitusta kuin omasta pussista otettua rahaa. Mistä nämä rahat tulevat ja onko sillä merkitystä, mistä nämä rahat tulevat? En vastusta vaalirahoitusta sinänsä, mutta minusta kansalaisten kannalta on kohtuullista, että he tietävät, millaiset tahot ehdokasta rahoittavat.

Luulen, että vaalirahoitus ei monenkaan valitun kohdalla käytännössä vaikuta kovinkaan paljon päätöksentekoon. Vaikutuksia voi olla todennäköisesti vain silloin, jos yksittäisen rahoittajan osuus koko budjetista nousee kovin suureksi. Nimenomaan siksi avoimuus on tarpeen. Vaalirahoitus voisi siis yhä edelleen lakialoitteen toteutuessa jatkua, mutta avoimempana.

Olisi hyvin mielenkiintoista verrata tätä muuhun sponsorointiin, mitä tässä valtakunnassa harrastetaan. Ajatellaan esimerkiksi pesisjoukkueita, jotka mielellään keräävät ja saavatkin miljoonien edestä sponsoreita. Sponsorit haluavat kovasti näkyä ja olla esillä jokaikisessä pelimainoksessa. Paidat ja housuntakamukset joka paikasta ovat täynnä mainoksia, hiihtäjien pipot ja kaikki, mutta sitten kun on kysymys vaalirahoituksesta, ei millään haluttaisi tulla julkisuuteen siinä, millaista ehdokasta on rahoitettu. Kai tässä nyt jotain mätää on, kun sponsoreita ei julkisuus kiinnosta tältä osin.

Jos ja kun vaalirahoitus ei vaikuta tähän päätöksenteon sisältöön, niin miksi avoimuutta sitten ei voisi lisätä? Miksi joku vastustaisi tätä lakialoitetta? Onko jotain salattavaa? (Ed. Aittoniemi: Ei kai kukaan ole ilmoittautunut vielä?) On aivan liian helppo tie torpedoida tämä lakialoite valvontaongelmiin. Aloite kuitenkin avaa tien avoimuuteen ja meillähän on täysi mahdollisuus sitten kun huomataan, mitä ongelmia valvonnassa tulisi, korjata ongelmakohdat. Tärkeintä kuitenkin on se, että kansalaiset tietävät, millaista ehdokasta he äänestävät ja millaiset taustavoimat ehdokkaalla on. Tämä on myös pitkälle nais — mies-kysymys, sillä naisilla yleensä on vähemmän hyvävelisuhteita, joilla vaalirahoitusta hankitaan, ja voi olla, että se joskus saattaa jopa vaikuttaa eduskunnan kokoonpanoon. Samoin nuorilla ehdokkailla harvoin on sellaisia taustoja, että voisivat hankkia vaalirahoitusta niin paljon, että pääsisivät kunnolla näkyviin.

Henkilökohtaisesti julkistin viime vaalien sekä alla että jälkeen oman vaalirahoitukseni, minkä tiesivät myös rahoittajat, jotka hyvin pienillä summilla olivat mukana, eikä heillä mitään sitä vastaan ollutkaan. Toivon, että tästä lakialoitteesta otetaan sellaiset kohdat mukaan vaalilakiin, jotka katsotaan tarpeellisiksi edesauttamaan vaalirahoituksen julkisuutta.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Huotari minusta pohdiskeli hyvin mielenkiintoisella tavalla vaalirahoitusta ja sen julkisuutta nimenomaan. Hän teki vertailuja urheiluun ja totesi, että urheilujoukkueita tuettaessa rahoittajat mielellään näkyvät. Sen sijaan poliittista toimintaa tavalla tai toisella tuettaessa rahoittajat eivät niin mielihyvin ole näköpiirissä. Hän jätti ikään kuin kuvan siitä, että tässä on jonkinlaisesta hämärästä puuhastelusta kysymys silloin, kun tukea annetaan poliittiselle tai yhteiskunnalliselle toiminnalle.

Voisiko asiaa katsoa myös toisin päin? Tämä on hieman teoreettisesti mietitty, mutta kun tilanne on usein elämässä sillä tavalla, että kun kumarrat yhteen suuntaan, näytät selkääsi toiseen suuntaan. Urheilussa jos tuetaan Sotkamon Jymyä, selän näyttäminen Helsingin Tiikereille ei ole niin suuri ongelma. Mutta poliittisessa toiminnassa, yhteiskunnallisessa toiminnassa tuen ikään kuin antaminen tässä muodossa ei ole se ongelmallinen puoli vaan nimenomaan selän näyttäminen, ja sen vuoksi ei haluta samalla tavalla olla julkisuudessa.

Halusin tämän ikään kuin teoreettisena huomiona tähän, koska se saattaa olla yksi selittävä tekijä siihen, minkä takia yhteiskunnallisessa toiminnassa tuen näyttäminen ulospäin ei ole niin helppoa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme ed. Huotarin kanssa samaa mieltä siitä, että vaalirahoitus on syytä saada julkiseksi ja se tulee siksi ennemmin tai myöhemmin. Varsinaisessa puheenvuorossani käsittelen vähän tarkemmin sitä.

Mutta se rinnastus vähän hätkähdytti. Sehän tarkoittaisi suurin piirtein sitä, että virka-asussa, joka minullakin nyt päälläni on, jos minulla olisi ollut joku sponsori viime vaaleissa, selässä olisi nyt, että se ja se firma on ollut pelissä mukana. Eli pitäisi vähän varovainen olla rinnastuksissa, koska ne saattavat antaa hiukan persoonallisen kuvan tästä jengistä, joka täällä salissa istuu.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Enhän sitä rinnastanut, että meillä pitäisi sellaiset sponsorimerkit olla, mutta kansalaisilla on oikeus tietää, ja todennäköisesti se sponsorointi näkyisi sitten jossakin muussa eli siinä vaiheessa, niin kuin tässä lakialoitteessakin on esitetty, että tarvittaessa voidaan nämä esittää, tai niin, että ehdokkaat jopa kilpailisivat siitä, kuka haluaa näyttää oman rahoituksensa julkisuuteen ja ikään kuin tuoda sillä tavalla toisenlaista moraalia ja avoimuutta vaalirahoitukseen.

Ed. Kiljuselle sanoisin vielä, että en yhtään ihmettele, miksi nykyisessä systeemissä ei olla halukkaita tuomaan sitä ensin, koska siinä ikään kuin tehdään valintoja useiden samalla alueella toimivien ihmisten välillä. Mutta julkisuus voisikin helpottaa tilannetta nimenomaan epäilyjen kohdalla, mitä aina väistämättä tulee silloin, kun jollakin henkilöllä on hyvin paljon mainoksia.

Tässähän on nostettu keskusteluun myös se, saavatko jotkut tahot lehdistä halvemmalla tilaa. Sekinhän on eräänlaista vaalirahoitusta. Siitä ei ole kovin paljon täällä vielä puhuttu.

Ed. Penttilä: Arvoisa puhemies! Suomalainen vaalitapa on epäoikeudenmukainen sekä äänestäjälle että ehdokkaalle. Se ei ole sen enempää suhteellinen kuin yhtäläinenkään. Jos se olisi suhteellinen, täällä istuisi suhteessa sama määrä kansanedustajia jokaisesta puolueesta kuin on saatu ääniä. Tämä ei pidä paikkaansa. Jos se olisi yhtäläinen, niin saman äänen, yhden äänen valitsemisvoima Helsingissä ja Lapissa olisi sama, eikä tämäkään ole totta.

Nykyisessä, siis tässä, eduskunnassa istuu kansanedustajia, jotka saivat viime vaaleissa vajaat 2 000 ääntä. Samoissa vaaleissa rannalle jäi ehdokkaita, jotka saivat yli 4 000 ääntä. Uudenmaan vaalipiirissä äänikynnys on noin 3 prosenttia. Siitä kuultiin erilaisia näkemyksiä, mutta siinä se 3 prosentin hujakoilla ilmeisesti on, kun se Pohjois-Karjalassa ja Lapissa lienee siinä 10 prosentin tietämissä.

Epäkohdat johtuvat käytössä olevasta d'Hondtin vaalijärjestelmästä, joka suosii suuria puolueita äänestäjien, ehdokkaiden, pienten vaalipiirien ja, sanottakoon, vaikka olenkin asianomistaja, myös pienten puolueiden kustannuksella.

Ed. Helteen ehdotus on askel oikeaan suuntaan. Jos se pantaisiin täytäntöön, tapahtuisi parannus siihen suuntaan, kuin perustuslaissamme on tarkoitettu. Mutta tietysti voisi pohtia, vaikka en tiedä, kuinka realistista tämä on, miksi paikata vanhaa järjestelmää, kun voisimme samantien rakentaa uuden, paremman.

Uusi, parempi vaalijärjestelmä, joka korjaisi nykyisen vaalitavan ongelmat, olisi mielestäni täsmävaalijärjestelmä. Täsmävaalijärjestelmän tekninen nimitys on stv, joka tulee englanninkielisistä sanoista single transferable vote eli yksi siirrettävissä oleva ääni. Järjestelmä on käytössä

Australiassa, Irlannissa ja Maltalla. Uudessa-Seelannissa pidettiin muutama vuosi sitten kansanäänestys uudesta vaalitavasta. Täsmävaali hävisi saksalaiselle järjestelmälle, jota suuret puolueet ja virkamiehet pitivät parempana. Valinta oli valitettava. Saksalainen vaalitapa on saanut aikaan todellisen poliittisen sotkun maassa.

Täsmävaalissa äänestäjän tehtävä ei ole äänestää yhtä ehdokasta yhdeltä listalta. Hänen tehtävänsä on laittaa ehdokkaat paremmuusjärjestykseen. Uutta on myös se, että samalla lipulla voi olla eri puolueiden ehdokkaita. Äänestäjä itse päättää, laittaako hän lipulleen 2 vai 200 ehdokkaan nimen. Vaalipiirejä ei täsmävaalissa tarvita. Ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita paikallisista ehdokkaista, voivat listata lipulleen vain oman kylän poikia ja tyttöjä. Ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita yrittäjäehdokkaista, voivat listata omalle lipulleen pelkkiä yrittäjäehdokkaita, asuivatpa ehdokkaat Espoossa tai Enontekiöllä.

Äänten laskun perusajatus on ylimääräisen äänen siirtäminen seuraavalle ehdokkaalle. Kun äänestäjän lipulla ensimmäisenä oleva henkilö on saanut tarpeeksi ääniä päästäkseen eduskuntaan, siirtyy äänestäjän äänen ylijäämä hyödyttämään seuraavana listassa olevaa henkilöä. Jos tältäkin jää ääniä yli, siirtyy ylijäämä hyödyttämään seuraavana listassa olevaa henkilöä. Sama logiikka toimii myös käänteisesti. Ellei ensimmäisenä lipun listalla oleva henkilö saa tarpeeksi ääniä päästäkseen eduskuntaan, siirtyy ääni hyödyttämään seuraavana lipulla olevaa henkilöä jne. Järjestelmä on täsmällinen, tehokas ja tietokoneilla järjestettynä nopea.

Ajatus on itse asiassa hyvin vanha, likimainen yhtä vanha kuin d'Hondtin järjestelmän perusajatus. Mutta niin kauan kuin tietokoneita ei ole ollut, tällaisen vaalitavan käyttöön ottaminen on ollut lähestulkoon mahdotonta. Se on otettu käyttöön mainitsemissani maissa, mutta esimerkiksi Australiassa ääntenlaskut ovat kestäneet joskus päiväkausia. Tietokoneaika mahdollistaa tämänkin järjestelmän käyttöönoton.

Arvoisa puhemies! Haluaisin käsitellä vielä vasta-argumentin, joka kuvaamalleni täsmävaalijärjestelmälle yleensä esitetään. Se on se, että mökin mummo ei kyllä ymmärrä tätä järjestelmää. Väittäisin, että miksei ymmärrä. Tässähän on kysymys vain siitä, että mökin mummon tai kaupungin kallen tehtävä on laittaa ehdokkaat paremmuusjärjestykseen, ja se nyt ei ole ylivoimainen tehtävä kenellekään. Tietokone hoitaa loput. Ei myöskään tällä hetkellä mökin mummo tai kaupungin kalle tiedä, miten d'Hondtin järjestelmän logaritmit, vai mitä ne sitten ovatkaan, jotka hoitavat laskentapuolen, toimivat.

Tämä on oma ajatukseni tähän keskusteluun.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kuitenkin tuoda tähän keskusteluun myös sen näkemyksen, että mielestäni 100 kansanedustajaa riittäisi Suomen kokoiseen maahan varsin hyvin. Mutta se ei tässä puheenvuorossani ole pääasia.

Jos sallitaan, käyttäisin vielä minuutin siihen, että kommentoisin ed. Krohnin aloitetta vaalirahoituksen avoimuudesta. Kannatan aloitetta, pidän sitä hyvänä ja suuntaa oikeana, mutta totean, että ed. Krohnin esityksessä on kysymyksessä vain kolikon toinen puoli. Aloitteessa puhutaan vain siitä vaalirahasta, joka tulee kansalaisyhteiskunnasta ja yrityksistä. Tässä ei puututa kolikon toiseen puoleen, joka on julkinen rahoitus, puoluetuki ja piilopuoluetuki. (Ed. Kiljunen: Se on jo avointa!) — Jos joku väittää, että piilopuoluetuki on tässä maassa avointa ... (Ed. Kekkonen: Mitä on piilopuoluetuki?) — Piilopuoluetuki on sitä, että poliittisille nuorisojärjestöille esimerkiksi Espoossa maksetaan enemmän rahaa kuin maksetaan ei-poliittisille nuorisojärjestöille. (Ed. Kiljunen: Se on täysin avointa!) — Se on piilopuoluetukea. Se on avointa vain siinä mielessä, että vastaus löytyy kirjanpidosta, jota on yritetty huonolla menestyksellä selvittää Tampereen kokoisessa kaupungissa, Espoon kokoisessa kaupungissa, jotta voitaisiin kaikista eri puroista ynnätä yhteen se summa, joka maksetaan poliittisille järjestöille. Toisin sanoen jos on erittäin korkeatasoinen tilintarkastustoimisto pantavissa asiaa penkomaan, sieltä saattaa jopa jotain saada irti. Mutta se ei ole avointa siinä mielessä, että se vastaisi nopeasti kysymykseen, kuinka paljon tämän vuoden aikana on eri verorahoja tälle tai tuolle puolueelle tullut, on kysymys sitten kunnallispolitiikasta tai valtakunnan politiikasta.

Vaikka kannatan ed. Krohnin aloitetta, niin haluan sanoa varoituksen sanan, ja varoituksen sana tulee USA:sta. Siellä ollaan paljon pidemmällä kuin Suomessa siinä, että yritetään tukkia erilaisilla säännöksillä tuo tapa tukea ehdokkaita ja tuo tapa tukea ehdokkaita, ja sitten siitä on tullut aivan käsittämätön vyyhti, jota kukaan ei näytä pystyvän purkamaan. Eli kun otetaan ensimmäinen askel, sen pitäisi olla niin selkeä järjestelmä, johon siirrytään, että ei jouduta ikuiseen asevarustelukierteeseen, jos tällainen metafora sallitaan.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuuntelin suurella mielenkiinnolla tätä täsmävaalijärjestelmää. Myönnän, että se on ollut aiemmin minulle hieman epäselvä. Havaitsin, että sehän on ihan perinteinen pitkä lista vain sillä erotuksella, joka on se olennainen ero, että siinä on muitakin puolueita kuin vain yksi. Tämä tekee siitä minusta poliittisesti arveluttavan, koska se sekoittaa valintatilannetta.

Toinen sekoittava tekijä on se, että siinä ei tunneta vaalipiirijakoa siinä merkityksessä, kuin mihin me olemme täällä tottuneet. Jos yhtään tätä keskustelua, mitä tänään on käyty, tohdin tulkita, niin perusperiaatteena on ollut vaalijärjestelmän selkeys, siis se, että se kuuluisa mökin mummo tietää, ketä hän äänestää, mitä hän äänestää ja missä hän äänestää. Näissä kaikissa kolmessa olennaisessa seikassa täsmävaalijärjestelmä hämää tätä kuuluisaa mökin mummoa. Se on epäselkeä järjestelmä, jota en toivoisi maahan, jossa on tavattoman vähän väkeä, mutta tavattoman paljon neliökilometrejä. Se Enontekiö ja se Espoo ovat sillä tavalla etäällä toisistaan, että asialla on ihan todellista merkitystä, ja sitä ei pidä hämärtää tällaisella sekajärjestelmällä.

Tulin kovin iloiseksi siitä, että ed. Penttilä tuomitsi yhdysvaltalaisen järjestelmän. Olin siinä joukossa, joka kävi tutustumassa taannoin yhdysvaltalaiseen järjestelmään, ja olin myös siinä joukossa, joka piti sitä tavattoman sekavana ja käsittämättömänä rahoituksen osalta.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Penttilä käytti tavoilleen uskollisesti erinomaisen mielenkiintoisen puheenvuoron. Olisin myös oikeastaan mielelläni kuullut enemmän analyysia yhdysvaltalaisesta vaalirahoitusjärjestelmästä ja sen julkisuudesta, koska niistä suurista ongelmista, joihin siellä on ajauduttu, on paljon keskusteltu, silti kuitenkaan päätymättä välttämättä siihen johtopäätökseen, ettei meilläkin vaalirahoituksen julkisuudesta vakavasti tulisi keskustella.

Vastauspuheenvuoroni liittyy enemmän ed. Penttilän avaukseen, kun hän totesi, että suomalainen vaalijärjestelmä on epäoikeudenmukainen. Hän totesi, että suhteellisuus toimii huonosti ja se suosii suuria puolueita. Voisin kysyä tietysti näinpäin, mikä on se vaalitapa, jossa suhteellisuus toimisi täydellisesti. Sellaista ei ole olemassa missään muussa muodossa kuin kansanäänestyksen muodossa. Meillä on aina, kun valitaan edustuksellisia elimiä, suhteellisuus jossakin määrin epätäydellistä.

Suositaanko suuria puolueita vai ei? Suomalainen vaalijärjestelmä itse asiassa on suhteellisen oikeudenmukainen. Ed. Penttilä tuomitsi sen hyvin epäoikeudenmukaiseksi, mutta jos vertaamme sitä hyvin tyypillisiin enemmistövaalijärjestelmiin, joissa todella suositaan vain muutamia suuria puolueita, niin kyllähän suomalainen vaalijärjestelmä on melkoisen tasapainoinen.

Tässä, että suositaan suuria puolueita, on myös oma järkensä, saattaa olla jopa oikeudenmukaisuusperusteensa, koska se selkeyttää poliittista asetelmaa, tekee vaalitilanteet sikäli mielenkiintoisiksi ja järkeviksi, että poliittiset vaihtoehdot pelkistyvät ja myös hallituksia ratkaistaessa vaalissa ilmaistu tahto heijastuu selkeämmin. Tässä mielessä suurten puolueiden suosimisella on myös oma perusteensa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Penttilä meni vanhaan aiheeseen siitä, että meille riittäisi 100 kansanedustajaa. Mielestäni kansanedustajia ei tarvita lainkaan. Vaalit pidetään, nimellisesti valitaan 200 kansanedustajaa. Sen jälkeen kullekin puoluejohtajalle annetaan vastaava määrä pelimerkkejä: Lipposelle annettaisiin tänä päivänä, kun Kuisma on lähtenyt, 62 pelimerkkiä, Aholla olisi 45 pelimerkkiä. Kansanedustajat eivät kokoontuisi lainkaan. Sen jälkeen poliittiset johtajat kerääntyvät pöydän ääreen ja ne muodostelmat, jotka saavat yhteensä yli sata pelimerkkiä kasaan, muodostavat hallituksen.

Tilannehan on se, että kansanedustajat ovat ryhmäkurin murjomia lipunseuraajia, niin kuin tämänkin hallituksen aikana on nähty. He äänestävät kaikissa asioissa juuri niin kuin johtaja sanoo, ja se on sillä siisti, ilman minkäänlaista omaa tahtoa paitsi tällaisissa iltakeskusteluissa — täällä meillä on kovastikin omaa tahtoa. Näin ollen Suomen asioita hoidettaisiin aivan yhtä hyvin eikä olisi pitkiä keskusteluja eduskunnassa, kun tulisi pelimerkkijärjestelmä. Käytännössä asioista päätettäisiin juuri näin, koska eiväthän kansanedustajat ole muuta kuin ryhmäkurin murjomia, tahdottomia lipunseuraajia, jotka tekevät niin kuin johtaja sanoo ja pitävät hallitusta pystyssä. Vaikka minkälainen päätös tänäkin päivänä Lipposen hallituksen taholta tuodaan, kaikki te sen hyväksytte ja se on sillä siisti.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. Kekkoselle vastai-

sin siihen, että esittämäni vaalitapa sekoittaisi asioita. Se sekoittaisi siinä mielessä, jos pyrkimyksenä ovat mahdollisimman selkeät erot puolueiden välillä perinteiseen tapaan, silloin se sekoittaisi. Tämän vaalijärjestelmän julkilausumaton ajatus on se, että ihmiset äänestävät enenevässä määrin yksilöä, henkilöä. Silloin ehdottamani vaalijärjestelmä itse asiassa hyväksyisi sen, että tapahtuu sekaannusta puolueiden välillä ja yksilöt ikään kuin nousevat ehdokkaina esille.

Tästä tullaan ed. Kiljusen esittämään näkemykseen siitä, että se, että suositaan suuria puolueita, niin kuin d'Hondtin järjestelmässä tehdään, ei välttämättä ole huono asia. Se ei ole välttämättä huono asia. Esimerkiksi historiallisesti se on Suomessa käsittääkseni palvellut melko hyvin, koska se silloin lisää järjestelmän vakautta, kentällä on vähemmän pelureita, kun on vaalijärjestelmä, jossa ikään kuin suuruus kertaantuu. Siinä mielessä sellaisessa vaiheessa, kun on nuori, itsenäistynyt kansakunta, tämä on erinomaisen hyvä järjestelmä. Kun siirrytään aikaan, jossa ihmisten identifikaatio puolueeseen vähenee, niin kuin uskon, ja liikkuvia äänestäjiä tulee lisää, uskon, että ehdottamani vaalijärjestelmän jotkin piirteet saattavat ajan myötä tulla mielenkiintoisemmiksi. Sen aika ei ehkä ole aivan vielä.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Minä luulen, että niissä aineksissa, joita on tuotu esiin sekä lakialoitteiden muodossa että tässä keskustelussa, on suuntaviivoja, mihin suuntaan on pakko pikkuhiljaa mennä.

Ennen kuin menen kommentointiin, puhun suurimmasta huolesta, ja se on äänestysprosentin alhaisuus. Viimeksi koetuissa ja läpi viedyissä kunnallisvaaleissa Oulussa oli laajoja kaupunkialueita, joissa se oli 50 prosentin tienoilla, eli joka toinen jätti kansalaisvelvollisuutensa täyttämättä. Ed. Penttilän täsmämenettelyksi kutsumaa ehdotusta täytyy tietysti tarkastella myös tässä katsannossa. Minulla on sellainen vaikutelma, että jos tuon laatuinen järjestelmä olisi ja vielä täydennettynä niin kuin ed. Penttilä viimeksi vastauspuheenvuorossaan tietoansa meille lisää kylvi, niin se olisi lopullinen niitti tälle kiinnostukselle. Siinä katsannossa tuon laatuiselle hankkeelle täytyy sanoa hyvin selvästi "ei".

Arvoisa puhemies! Varsinaisista aloiteasioista mielestäni kannattaa kiinnittää erityistä huomiota kahteen näkökohtaan. Toinen on aatteellisuuden esille tulemisen varjeleminen. Se on minusta erittäinkin tärkeää. Se on siis tullut yhä tärkeämmäksi, mitä enemmän pakkosamankaltaistumista on tapahtunut markkinavoimien vaikutuksesta. Se on siis yksi hyvin selvä. Toinen on muuttoliike valtakunnassa, joka sekoittaa pelimerkkejä erittäin lyhyessä ajassa hyvin paljon.

Nehän merkitsevät sitä, että jos meillä säilytetään järjestelmä, jossa vaaliliittoja voidaan tehdä ja ihan vapaasti vain tehdä, se tarkoittaa sitä käytännössä, että motivoituminen äänestämään, kun mahdollinen lähinnä omaa ajatusmaailmaa oleva kohde on vaaliliiton sisällä ja hyvin sekavasti profiloituneen vaaliliiton sisällä, kuten ed. Kekkonen aikaisemmin iltapäivällä kuvasi, on niin huono, että siinä jää ääni käyttämättä. Silloin ei voi todellakaan tietää, mihin ollaan menossa, eli silloin tavallaan humpsahdetaan suohon vielä syvällisemmin. Siis ollaan pakkotilanteessa menossa siihen, että vaaliliittojärjestelmä häviää, jos aiotaan kansanvaltaa vaalia.

Toinen on muuttoliike, joka on, kuten sanottu, erittäin voimakas. Se ohjaa kansalaisia viiteen kasvukeskukseen, niin kuin keskusteluissa on hyvin monta kertaa todettu, milloin välikysymyskeskustelussa, milloin muuten sopivassa asiayhteydessä. Se tarkoittaa silloin käytännössä sitä, että siihenkin täytyy reagoida. Siis yhteiskunta muuttuu sellaista vauhtia, että siihen on pakko reagoida, ja silloin on otettava huomioon se, että alueellinen ulottuvuus pyrkii liian nopealla tavalla heikkenemään.

Silloin ei tulla mihinkään muuhun lopputulokseen näistä kahdesta polusta kuin siihen, että se on ed. Helteen sisään jättämä ja keskusteluun saattama lakialoite. Sen mukainen järjestelmähän ottaa nämä kaksi näkökohtaa hyvin selvästi huomioon, ja se kolmen prosentin äänikynnys, joka siihen on vaaliliittokieltoineen asetettu, palvelee mielestäni tätä yhteiskunnallista tilannetta erittäinkin hyvin. On tavallaan erittäin suuri vahinko se, että ei tapahtunut niin, että puoluesihteerien johtama vaalityöryhmä olisi uskaltautunut tarkastelemaan yhteiskunnan demokraattista muutosta ja yhteiskunnallista aatepoliittista muutosta tarkemmin, vaan se varjeli eräällä tavalla reviireitä kytäten toisiaan. Lopputulos minusta nyt ei kovin hääppöinen ole, niin kuin ed. Kiljunenkin jo totesi.

Sitten vaalirahoituksesta. Lähestymiskulmani asiaan on pikkuisen toisenlainen kuin äskeisessä keskustelussa oli. Itsessään kannatan ehdottomasti ed. Krohnin lakialoitteen ideaa. Se on ihan paikallaan.

Kun muun muassa edustajat Kekkonen ja Penttilä ovat todenneet, että Yhdysvaltain malli

ei sovi tässä esimerkiksi, minusta sopii mutta oikealla tavalla tulkittuna. Minä tulkitsen tämän tilanteen sillä tavalla, että jos tätä asiaa ei ajoissa oikealla tavalla hoideta, sitten kun sitä ruvetaan myöhästyneenä hoitamaan, silloin ollaan Yhdysvaltain tilanteessa eli on menty jo erittäin hankalaan ja vaikeaan tilanteeseen demokratian suojelemisessa. Sen takia minusta olisi erinomaisen paikallaan, että tämäkin askel otettaisiin mahdollisimman pian sivistyneellä ja hallitulla tavalla niin, että vältettäisiin tätä kautta se tilanne, että eräänlaisessa yhteiskunnallisessa pakkotilanteessa mentäisiin Yhdysvaltain malliin tai johonkin sitä muistuttavaan malliin.

Valitettavan lyhyitä askelia, arvoisa puhemies, tässä yhteydessä!

Ed. H e l l e : Rouva puhemies! Jatkaakseni siitä, mihin ed. Pulliainen lopetti, kun hän hieman kritisoi vaalityöryhmän tai -toimikunnan työtä, täytyy todeta, kun katsoo hallituksen esityksen perusteluista, että toimikunnalle ei annettu tehtäväksi paljon muuta kuin pistää nämä neljä lakia yhteen. Vielä sanotaan: "tarpeellisiksi havaittavat tekniset ehdotukset vaalijärjestelmän kehittämiseksi" jne. Toisin sanoen siltä ei toimeksiannon mukaan varmaan voinut odottaa paljon enempää kuin mitä se on saanut aikaan. Syy varmaan ei ollut tässä toimikunnassa vaan toimeksiannossa ehkä enemmän.

Minusta on ollut erittäin myönteistä, että keskustelussa on todella aidosti kannettu huolta demokraattisen järjestelmämme toimivuudesta, kansalaisten aktiivisuudesta ja siitä legitimiteetistä, hyväksyttävyydestä, joka sekä valituilla elimillä että vaalijärjestelmillä kaiken kaikkiaan on. Eräänä, tosin pienenä seikkana toteaisin omasta ehdotuksestani tasauspaikkojen suhteen, että mitä korkeampi äänestysosanotto tietyssä vaalipiirissä on, sitä todennäköisempää on, että siihen vaalipiiriin tulee tasauspaikkoja. Se voisi olla ainakin näin teoreettisesti ottaen tietty ponnin myös paikallisen aktiivisuuden kohottamiseksi.

Tosin ongelma tältä osin on se, että meillähän nyt sekä hallituksen esityksessä että omassa esityksessäni lähdetään siitä, että vaalipiireihin jaettavat paikat jaetaan vaalipiirissä kirjoilla olevien Suomen kansalaisten lukumäärän mukaan, ei siis äänioikeutettujen mukaan. Tästä aiheutuu tiettyä epäsuhtaa vaalipiirien paikkajaossa, joten sellaisessa vaalipiirissä, jossa asukkaiden suhde äänioikeutettuihin on suuri, on tietysti vaikeampi nostaa vaalipiirin vertauslukuja niin korkeiksi, että tasauspaikkoja kyseiseen vaalipiiriin tulisi. Jos lähtökohta olisi se, että paikat jaettaisiin äänioikeutettujen suhteessa, silloin äänestysprosentilla olisi selvästi helpompi vaikuttaa tasauspaikkojen jakautumiseen. Onhan nimittäin niin, että mitä korkeampi äänestysosanotto on jossakin vaalipiirissä, sen korkeammiksi muodostuvat vertausluvut myös niitten ehdokkaiden osalta, jotka eivät tule valituiksi, ja sitä kautta he olisivat tasauspaikkajärjestelmässä mukana. Tämä eräänä tällaisena aktiivisuutta mahdollisesti kohottavana tekijänä.

Haluaisin puuttua myös vaalisumaan ja mahdollisesti vaalien yhdistämiseen, mitä tässäkin keskustelussa on sivuttu useampaan kertaan. Meillähän on todella edessämme erittäin poikkeuksellinen tilanne eli ensi vuoden maaliskuussa on eduskuntavaalit, kesäkuussa europarlamenttiedustajien vaali, tammikuussa presidentinvaali ja seuraavana syksynä kunnallisvaalit.

Tällaista sumaa ei ole kovin äkkiä uudestaan tulossa, mutta henkilökohtaisesti kyllä pelkään, että tällä vaalisumalla on nimenomaan sellaisia vaikutuksia, että kansalaisten äänestysaktiivisuus alenee koko ajan johtuen jo siitä, että on jatkuva vaalikamppailu päällä, kyllästytään. Toisaalta tietysti puolueaktiivit väsyvät, taloudelliset resurssit ehtyvät, ja tätä kautta pelkään, että tämä suomalainen demokratia omalta osaltaan rapautuu vaalisuman takia. Kun ihmiset ovat jossain vaiheessa oppineet, että vaaleihin ei tarvitse mennä äänestämään, niin se oppi tahtoo kyllä kantaa.

En ollenkaan siis usko sitä, että demokratia kasvaisi siitä, että vaaleja on vähän väliä, vaan juuri päinvastoin oletan tämän vaikuttavan. Minusta olisi erittäin aiheellista keskustella siitä, miten näitä eri vaaleja pystyttäisiin yhdistämään. Tosiasiahan on tietysti se, mikä on moneen kertaan täällä todettu, että europarlamenttivaalit ovat selkeästi määriteltyjä, niitten ajankohtaan meidän on aika vaikea puuttua.

Kun europarlamentin toimikausi on viisi vuotta, siinähän olisi tietysti sen lisäksi, että meillä eduskuntavaalit yhdistettäisiin siihen, josta täällä on puhuttu, mahdollista pysyvästi yhdistää kunnallisvaalit europarlamenttivaaleihin. Sehän merkitsisi, että kunnallisvaalikausi pitenisi viideksi vuodeksi. Sitä en pitäisi kovin suurena ongelmana vallankin, kun kunnallisessa järjestelmässä varajäsensysteemi pelaa toisella tavalla kuin esimerkiksi tässä talossa. Toisaalta voisi olla jopa aiheellista, että valtuustot valittaisiinkin alkukesästä, jolloin uusi valtuusto pystyisi jo

seuraavan vuoden talousarvion kunnissa tekemään omalta osaltaan. Nythän tapahtuu päinvastoin, vanha valtuusto tekee uudelle talousarvion. No, se on tällainen idea. Toisaalta tietysti yhtenä perustana voisi olla se idea, mitä on aika paljon EU:n puitteissa markkinoitu, että sen yhteydessä tällainen paikallisuus, maakunnallisuus, kasvaa, ja kunnallisvaalit ovat lähinnä tällainen paikallinen maakunnallinen vaali, eli siinä ne olisivat käsi kädessä.

Toinen ajatus, jota olen jossain lehtikirjoituksessakin pohdiskellut, on ollut se, että mitä jos valitsisimmekin tasavallan presidentin viideksi vuodeksi kerrallaan eurovaalien yhteydessä toistuvasti. Vaalikausi silloin hänen kohdallaan lyhenisi, se on selvä, mutta olisiko se iso ongelma. Ei ymmärtääkseni. Toinen ongelma siinä on tietenkin tämä toinen kierros, joka on meillä erittäin todennäköinen niin nyt tulevissa vaaleissa kuin jatkossakin. Mutta siihen voitaisiin kyllä ajatella ed. Penttilän esiin nostamaa siirtoäänijärjestelmää eli että annettaisiin valitsijalle mahdollisuus pistää ehdokkaat kakkos- ja kolmossijalle. Tätä kautta me emme tarvitsisi kuin sen yhden vaalin. Se olisi kerrasta selvä. Tässä yhteydessä voisin kyllä suositella harkittavaksi ed. Penttilän ehdotusta, mutta en näiden muiden vaalien suhteen. Presidentin valinnassa varmaankin olisi mahdollista, että se toimisi kohtuullisesti.

Vielä puuttuisin lopuksi eurovaalitapaan. Minusta niin henkilöpainotteinen eurovaalijärjestelmä, mikä meillä nyt on, ei tuota Suomen kannalta parasta mahdollista tulosta. Me olemme nähneet, että europarlamenttiedustajat ovat monessa mielessä väsähtäneet, ja yllättävän moni heistä on luopumassa jo ehdokkuudestakin. En usko, että se yksin johtuu siitä, että matkustaminen olisi raskasta, vierailla kielillä toimiminen olisi raskaampaa kuin tämä täällä ja että se työ sinänsä turhauttaisi, vaan oletan, että ongelmaksi muodostuu juuri se, että henkilövaalijärjestelmästä johtuen nämä edustajat joutuvat sitten vielä kaiken aikaa tavallaan varmistamaan sen äänipottinsa kiertämällä ympäri maata. Siinä on tietysti ihan hyvät puolensa, että näin tapahtuu, mutta sen voi yksilön kannalta kyllä ajatella, että eipä sitä kovin monia vuosia varmaan kukaan jaksa tehdä.

Toisaalta näiden europarlamentissa olevien 16 suomalaisen tehtävä on sen lisäksi, että he ovat siellä puolueryhmien, yhteiskunnallisten näkemysten edustajia, tuoda sitä suomalaista kokemusta ja näkemystä sinne. Miten he sitä voivat tuoda, jos he ovat yhden kauden kerrallaan tai puoli kautta niin kuin nyt? Siinä pitäisi olla se jatkuvuus ilman muuta, lähtökohtana lähinnä se, että siellä on sitten ainakin sen pari kautta kukin, joka sinne valitaan.

Siinä mielessä minusta europarlamenttivaaleissa tulisi harkita jonkinlaista järjestelmää, missä voitaisiin yhdistää henkilövaali ja tietty puoluevaali paljon paremmin. Yksi tapa olisi tietysti, että jokaisella valitsijalla olisi kaksi ääntä. Toinen pantaisiin henkilölle ja toinen tietylle puoluelistalle ja näiden yhteisillä vertausluvuilla sitten valittaisiin nämä henkilöt sinne. Näin voitaisiin myös taata ehkä nykyistä monipuolisempi ja myös alueellinen edustus hieman paremmin, jos sillä katsotaan olevan niin suuri merkitys, niin kuin puheissa useimmiten on.

Toivon todella, että tämän keskustelun pohjalta voitaisiin näitä asioita pohdiskella niin, että vaikka todennäköisesti tämän lakipaketin yhteydessä mihinkään radikaaleihin muutoksiin tuskin pääsemme, esimerkiksi seuraavan vaalikauden aikana voitaisiin näitä systeemejä muuttaa niin, että suhteellisuus ja edustavuus toteutuisivat siihen suuntaan kuin täällä nyt aika yleinen kanta näyttää olevan.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Haluan puheenvuorossani kiinnittää huomiota lähinnä ed. Rajamäen puheenvuoroon, jossa hän katsoi, että maassamme on liian pieniä vaalipiirejä. Hän muistaakseni mainitsi Pohjois-Karjalan. Parempana vaihtoehtona hän näki vaalipiirien yhdistämisen. Näin ollen esimerkiksi koko Itä-Suomen lääni voisi olla yhtä vaalipiiriä. Ainakin ed. Viitamies tuki tätä ajatusta.

Ajatus on kyllä mielenkiintoinen, mutta en ymmärrä, missä määrin ed. Rajamäen ehdotus suuresta Itä-Suomen vaalipiiristä edistäisi demokratiaa. Alueellinen identiteetti kärsisi, kuten ed. Jäätteenmäki totesi puheenvuorossaan. Me olemme huolissamme äänestysaktiivisuudesta, mutta en usko, että vaalipiirien suurentaminen olisi ratkaisu äänestysinnon lisäämiseen. Mielestäni Suomen eduskunnassa on oltava edustajia maan eri kolkista, niin kaupungeista kuin maaseudultakin.

Uskon vankasti siihen, että suurissa vaalipiireissä kansanedustajat yhä useammin valittaisiin suurista asutuskeskuksista. Tämä ei olisi mielestäni oikein. Suuriin vaalipiireihin liittyy myös toinen ongelma. Se on vaalirahoitus. Useimmat meistä tietävät, että vaalikampanjat maksavat varsin paljon. Jos alue laajenisi, joutuisivat kan-

sanedustajaehdokkaat vaalirahoituksessaan yhä tiukemmalle. Tämä ei asettaisi pelkästään alueita eriarvoiseen asemaan vaan myös ehdokkaat. Toisilla olisi rahaa kampanjaansa myös suuremmilla alueilla, mutta miten kävisi esimerkiksi nuorten ja muiden rahattomien ehdokkaiden? Median armoilla kun olemme, olisi suuresta tuntemattomuudesta mahdottomuus nousta kansanedustajaehdokkaaksi, ellei olisi runsaasti rahaa.

Vaalirahoituksen mielestäni tulisi olla hyvin julkista, kuten ed. Krohn lakialoitteessaan esittää.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! Ensinnä lakiehdotuksesta sinänsä. Sen hyvä puoli on se, että siinä kerätään yhteen lakiin kaikki vaalilait ja päästään huomattavasti yksinkertaisempaan vaalilainsäädäntöön. Se on minusta hyvä asia.

Mutta muutama havainto. Ensinnäkin vaalipiireistä, mistä äsken ed. Holopainen puhui, ilmoitan olevani ed. Holopaisen kanssa eri linjalla eli ilmoitan edustavani samaa näkökulmaa, mitä ed. Rajamäki täällä esitti. Minä kuulun niihin, jotka näkevät asian seuraavanlaisesti:

Meillä maa jakautuu tällä hetkellä hyvin erikokoisiin vaalipiireihin eli 7—31 kansanedustajan piireihin. Minusta se on suuri epäkohta. Eli tällä hetkellä äänikynnys eri vaalipiireissä on hyvin erilainen. Jos otetaan esimerkiksi Pohjois-Karjala, josta valitaan seitsemän kansanedustajaa, siellä äänikynnys on noin 15 prosenttia, kun Uudellamaalla se on noin kolme prosenttia. Tämä on kansalaisten yhdenvertaisuuskysymyksen kohdalta merkittävä seikka. Minusta lähtökohtaisesti pitäisi lähteä siitä, että maan vaalipiirit olisivat valittavien edustajien lukumäärän suhteen suurin piirtein samankokoisia. Minusta se luku on siellä 25—30 tienoilla.

Miksi? Minä väitän juuri, että se on pienille maakunnille edullista, että ne olisivat suuremmassa kokonaisuudessa. Tällä hetkellähän on niin, että Uudeltamaalta taitaa olla tällä hetkellä valittuna 31 kansanedustajaa ja Helsingistä 20. Siis pääkaupunkiseudulta on valittu neljännes kansanedustajista. Se on voimakas potti. Se jo lisää pääkaupunkiseudun sinänsä vahvaa asemaa, kun muut vaalipiirit ovat pienissä alle 20 kansanedustajan ryhmissä. Väitän, että seitsemällä kansanedustajalla mikään vaalipiiri ei saa kovinkaan paljon aikaiseksi. Se on kyllä kauhean paikallinen, mutta ei sillä ole siis täällä suurta vaikutusta, kun on vain seitsemän edustajaa. (Ed. Dromberg: Isoista puolueista!) — Tietysti siellä sosialidemokraatit pystyvät vaikuttamaan, kun heillä on seitsemästä neljä, se on vahva systeemi.

Minä kuitenkin näkisin asian niin, jos otan esimerkiksi yksinkertaisesti vaikka oman vaalipiirini, Varsinais-Suomen, Turun eteläisen ja siihen rinnalle Turun pohjoisen vaalipiirin. Eteläisestä on valittu 17, pohjoisesta on valittu tähän asti 11 eli yhteensä 28. Kun ollaan aluehallinnossa, olisin pitänyt paljon parempana sitä, että me olisimme olleet koko ajan samana vaalipiirinä, jolloin tästä olisi tullut ensinnäkin vahvempi blokki, 28 kansanedustajaa. Jos ajatellaan esimerkiksi alueellisten toimipisteiden jakoa, sitä kisaa, voiko jokin yksikkö mennä Varsinais-Suomen vai Satakunnan puolelle, niin totta kai varsinaissuomalaiset sanovat, että meidän alueellemme sen pitää tulla. Satakunta pienempänä jää toisarvoisempaan asemaan. Jos tämä olisi yhteistä vaalipiiriä, niin myös nämä kansanedustajat katsoisivat vähän laajemmin tätä aluetta ja vähän isommalla sihdillä sitä kokonaisuutta. Myös väittäisin, että se olisi nimenomaan pienille vaalipiireille edullista.

Jos ajatellaan tätä jakoa, niin näen maakuntapohjan oikeana vaalipiirijakona, mutta kuinka monta maakuntaa mihinkin tulee, niin ryhmittelisin vaalipiirit vähän saman suuruisiksi ryhmittymiksi eli 20—30 kansanedustajan piireiksi. Mitä siinä olisi hyviä puolia? Siinä tulisi luonnollinen äänikynnys. Se luonnollinen äänikynnys, mitä tässä haetaan, olisi neljän prosentin luokkaa. Vaaliliittoja ei tämän jälkeen tarvittaisi. Se oikeastaan hoitaisi homman ed. Helteen tasauspaikkajärjestelmää vastaavalla tavalla. Tässä olisi vähän erilainen lähtökohtaisuus ja tämä olisi ehkä vielä yksinkertaisempi eikä olisi vaaliteknisiä kohtia. Mutta olen samaa mieltä kuin ed. Helle, että tätä pitäisi yhdenvertaisuuden kannalta tarkastella ja mielestäni vaalipiirien suurentaminen toteuttaisi yhdenvertaisuuden luonnollisemmalla tavalla.

Sanoisin myös, että vaaliliittoja ei pidä hyväksyä. Toin jo vastauspuheenvuorossani esille, että Varsinais-Suomessa on ollut useimmissa vaaleissa, ensi vaaleissakin on, keskustapuolueen, Rkp:n ja kristillisen liiton vaaliliitto. Minä en ole löytänyt yhteyttä Rkp:n ja kristillisen liiton käsityksissä. Miten ne voivat olla samassa vaaliliitossa? Yleispolitiikka on aikalailla eri näköistä, EU-politiikka on täysin erilaista, ihmisoikeuspolitiikka, jos puhutaan esimerkiksi seksuaalisiin vähemmistöihin suhtautumisesta, täysin erilaista, uskontokysymyksiinkin kanta on aikalailla eri-

lainen jnp. Mitä yhteyttä olen niiden välillä löytänyt? En mitään muuta, kuin sen vaalitekniikan ja -taktiikan, että kootaan äänet yhteen. Näistä kaikista voitaisiin päästä eroon.

Seuraavaksi tietoisena siitä, että hallituksen esitykseen ei isoja muutoksia tule, otan esille ehdokasasettelun. Tällä hetkellähän ehdokasasettelu on pääsääntöisesti sellainen, että kuinka monta valittavaa, niin monta ehdokastakin. Kunnallisvaaleissa tästä on poikkeus elikkä ehdokkaita on enintään 1,5-kertainen määrä valittaviin nähden. Aikaisemmin määrä oli kaksinkertainen. Kun pari vuotta sitten uudistettiin kunnallisvaalilakia, niin käytiin aika laaja keskustelu siitä, kapeneeko demokratia, kun kunnallisvaaleissa ei saa asettaa kuin 1,5-kertainen määrä ehdokkaita. Helsingissä esimerkiksi on 85 valittavaa 1,5-kertaisena, eli 42 valittavien lisäksi. Eräät sanoivat, että se kaventaa demokratiaa. Kun nyt katsotaan ehdokkaiden määrää Helsingissä, niin sehän on valtava. Kukaan ei puhunut, että eduskuntavaaleissa saa asettaa vain yksinkertaisen määrän, saman määrän kuin on valittavia, paitsi pienissä vaalipiireissä, joissa saadaan nyt asettaa 14, vaikka valittavia olisi seitsemän. Mutta jos valittvia on 14, niin saadaan asettaa 14 ehdokasta.

Miksi lakia ei ole kirjoitettu niin, että valittavien kansanedustajien määrä saadaan asettaa 1,5-kertaisena, kuitenkin vähintään 14? Se tarkoittaisi sitä, että Helsingissä saisi, kun 20 valitaan, olla 30 ehdokasta, koska siellä voidaan epäillä demokratian kärsivän. Otan Varsinais-Suomen taas tässä esimerkiksi. Meillä on 56 kuntaa. Me saamme asettaa 17 ehdokasta. (Ed. Dromberg: Liian pieniä kuntia, yhdistäkää!) — On helppo sanoa niin, mutta minä tarkoitan, että Varsinais-Suomessa on kuitenkin aika isoista väkimääristä kysymys, kun vertaan esimerkiksi kunnallispolitiikkaan. Helsingissäkin voisi minusta puolue asettaa 30 ehdokasta. Ei se minusta olisi kauhean suuri määrä. Näen tämän kysymyksenä, jota voisi harkita. Nämä eivät olisi teknisesti vielä niin suuria määriä, että ne aiheuttaisivat siinä suhteessa ongelmia.

Mitä tulee vaalien yhdistämiseen, niin yhdyn siihen käsitykseen että eurovaalien yhteydessä voidaan pitää eduskuntavaalit tai kunnallisvaalit, kummat tahansa. Voidaan kysyä, että jos ne pidetään kaikki erillään, esimerkiksi eurovaalit, joista meillä ei ole paljon vielä kokemusta eikä itsenäisistä eurovaaleista ollenkaan, kun ne pidetään kesäkuun puolivälissä, että millaiseksi jää äänestysprosentti. Luulen, että jää aika alhaiseksi. Se on huono asia muidenkin vaalien kannalta.

Toiseksi en oikein usko, että vaalitaistelusta tulee poliittista linjakeskustelua, jossa puututtaisiin Eurooppa-politiikasta kovin laajasti. Eduskuntavaalit olisivat ehkä siinä mielessä sopivampi kumppani eurovaaleille, että siinä olisivat maan yleispolitiikka ja europolitiikka lähellä toisiansa eli puhuttaisiin poliittisesta aspektista laajemmin, kun taas kunnallisvaalit ovat enemmän paikallisvaalit, joissa puhutaan paikallisista asioista eikä niinkään laajemmista. Mutta kummat tahansa mielestäni siihen soveltuisivat. Jos puhutaan eduskuntavaaleista ja kunnallisvaaleista, niin se tarkoittaisi tietysti vaalikauden muuttumista viideksi vuodeksi. Eduskuntavaaleissahan se tarkoittaisi sitä, että jos tulisi hajoitusvaalit, niin uusi eduskunta pitäisi valita vain jäljellä olevaksi vaalikaudeksi. Ruotsissahan on tämmöinen systeemi hyväksytty. Siellähän ei hajoitusvaaleja ole ollutkaan eikä meilläkään enää vuoden 75 jälkeen eikä ole näköpiirissäkään. Tämä ei olisi suuri kysymys.

Meillähän oli eduskuntavaalit ennen heinäkuussa. Lainsäädäntöä muutettiin vuonna 65. Heinäkuussa pidettiin eduskuntavaalit aina vuoteen 65, jolloin säädettiin, että ne pidetään maaliskuussa. Aikaisemmin vaalit pidettiin keskellä kesää. Vuonna 65 yhteiskunta oli muuttunut ja sen takia lakia muutettiin niin, että vaaleja ei pidetä lomakautena. Nyt eurovaalit ovat kesäkuun puolivälissä, joka ei ole vielä kesälomakautta. Meillähän on siirrytty jo muutoinkin selvästi elokuupainotteisemmaksi ja tullaan jatkossa siirtymään yhä enemmän. Luontokin on ottanut tämän huomioon, lämpimät ilmat ovat elokuussa ja se tulee varmasti vahvistumaan ihan luonnollisella tavalla. Siinä mielessä ei olisi suurta ongelmaa. (Ed. Dromberg: Eduskuntavaalit voidaan pitää kesällä!) — Eduskuntavaalit tai kunnallisvaalit voidaan pitää aivan hyvin kesäkuun puolivälissä. Mutta kahdet vaalit, jotkut toiset vaalit eurovaalien yhteydessä olisi mielestäni tarkoituksenmukaista ja perusteltua pitää.

Lopuksi vaalirahoituksesta. Kannatan ajatuksia, jotka ed. Krohnin aloitteessa on esitetty, ja olen esityksen allekirjoittanut siitä periaatteellisesta näkökulmasta, että vaalirahoitus olisi julkista.

Ed. Holopainen sanoi, että tulee kalliimmaksi, jos on isommat vaalipiirit. En kauheasti usko siihen, enkä siihenkään, että se aiheuttaisi sen, että pienet paikkakunnat jäisivät huonompaan asemaan. Nykyisissä vaalipiireissäkin on kulma-

kuntia, jotka pitävät hyvin tarkkaan huolen siitä, ettei tietyn reviirin ulkopuolelle ole kovin helposti menemistä. En usko myöskään tässä olevan suurta ongelmaa.

Vaalirahoituksesta yhdyn siinä ed. Aittoniemen näkemykseen, että en usko, että eduskuntavaaleissa olisi helppoa lahjoa vaalirahoituksella. Uskon enemmänkin, että vaara on isohkoilla paikkakunnilla kunnallisvaaleissa eli toisin sanoen vaalirahoitus voi heijastua myös kunnalliselämään ja kunnalliseen päätöksentekoon. Siellä se liekanaru tehtävien päätösten ja niiden konkretisoitumisen välillä on huomattavasti pienempi ja todellisempi kuin eduskunnassa. Tämä on tietysti myös seikka, joka tulee ottaa huomioon, kun puhutaan vaalirahoituksen julkisuudesta ja vaalirahoituksesta yleensä ja demokratian toteutumisesta.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erinomainen asia, että vaalipiirijakokysymyksestä käydään keskustelua siitä huolimatta, että tämän varsinaisen lakiehdotuksen kautta ei mitään suurempaa remonttia tehdäkään. Ed. Mikkolan kaavailema uusi vaalipiirijako merkitsisi, että mentäisiin noin 7—8 vaalipiiriin, jos oletetaan, että mainitut 20—30 kansanedustajaa valittaisiin per vaalipiiri. Tässä kyllä on vaarana se, että vielä nykyistä enemmän valinta tapahtuisi niin, että edustajat valittaisiin seutukeskuksista, suurista kaupungeista vaalipiirin sisällä. Se merkitsisi kyllä kansanvallan ja demokratian kannalta, vähän pelkään niin, taaksepäin menoa siten, että hajaasutusalueelta ei niinkään enää tulisi edustajia valituksi eduskuntaan. Äänikynnys minun mielestäni, niin kuin ed. Helteen aloitteessakin lähdetään, on sen kaltainen asia, että siihen pitää suhtautua erittäin vakavasti. Suomessa tulisi kansanvaltaan, demokratiaan pohjautuen säätää äänikynnys, joka olisi 4—5 prosenttia.

Vaaliliittojen osalta olen tasan tarkkaan samaa mieltä kuin ed. Mikkolakin, että vaaliliitot tulisi ihan ehdottomasti kyllä kieltää. Erityisesti keskustahan on vaaliliittoja suosinut oman valta-asemansa pönkittämiseksi pikku puolueiden kautta, erityisesti Rkp:n ja kristillisen liiton kautta.

Ed. H o l o p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Mikkola totesi, että suurissa vaalipiireissä ei vaalikampanja tulisi maksamaan sen enempää kuin pienemmissä. Tästä olen täysin eri mieltä, koska on itsestäänselvää, että kun suurissa vaalipiireissä liikutaan, siitä tulee myös kustannuksia. Samoin yhä enemmän jouduttaisiin mainostamaan useammissa isoissa lehdissä ja tämä toisi kustannuksia. Olen iloinen siitä, että ed. Laitinen totesi, että edustajat keskittyisivät yhä enemmän suuriin asutuskeskuksiin, kaupunkeihin ja haja-asutusalueethan tässä kärsivät.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua tästä enempää käydä keskustelua. Minusta tälläkin hetkellä seutukunnat nykyisissä vaalipiireissä pitävät hyvin tarkkaan huolta siitä, mistä edustajat tulevat. Ei siinä kovin suurta muutosta tapahtuisi. Mutta tässä olisi se lähtökohtana, että maa jaettaisiin samojen perusteiden mukaan niin, että vaalipiirit olisivat saman suuruisia. Se on minusta yksi tärkeä kansalaisnäkökulma ja yhdenvertaisuusnäkökulma.

Otan yhden esimerkin, joka minusta näissä vaaleissa saattaa lisätä vaalikustannuksia, mistä en ole ihan varma, että se on viisasta. Tässähän käy niin, että eduskuntavaaleissa olevat numerot saadaan viikkoa aikaisemmin kuin aikaisemmin. Minusta se johtaa välittömästi siihen, että kaikille tulee yksi lehtikierros tai vaalimainoskierros ensi vaaleissa enemmän kuin tähän asti eli vaalitaistelu pitenee, ja kun tietoisuutta pidetään yllä, se lisää kustannuksia. En ole ihan varma, että onko se hyvä vai huono, koska luulen, että nykyinenkin aika on hyvin riittänyt tietouteen sinänsä, että kansalaiset ovat päässeet selville, ketkä ovat ehdokkaita.

Ed. P u l l i a i n e n: Arvoisa puhemies! Koottu vastauspuheenvuoro edustajille Holopainen ja Helle. Ensinnäkin ed. Holopaiselle kaksinkertaisesti vastauspuheenvuoro. Arvoisa edustaja, Oulun läänin vaalipiiri on 18 prosenttia pinta-alaltaan koko Suomen pinta-alasta. Kustannukset tulevat nimenomaan vaalipiirin hoitamisessa sen neljän vuoden aikana, kun sitä reissataan edestakaisin nurkasta nurkkaan ja hoidetaan joka suhteessa ne asiat.

Toinen kommentti on se, että minulla oli sellainen odotus, että kun siirrytään suurläänijärjestelmään, niin siitä automaattisesti olisi seurannut se, että vaalipiirijako olisi muuttunut. Vielä toistan sen: Siis Oulun lääni on jo 18 prosenttia Suomen pinta-alasta. Ei olisi ollut mitään tavatonta siinä, mitä ed. Laitinen äsken sanoi, 7—8, se olisi ollut täysin okei.

Sitten ed. Helteelle, kun korjasitte sen, että

toimeksianto työryhmällä, joka valmisteli lakiesityksen, oli niin suppea. Muistaakseni sanoin sen niin, että se oli puoluesihteerien ohjaama. Tietysti se oli ohjaama jo silloin, kun toimeksianto kirjoitettiin. Siinä vaiheessahan puoluesihteerien jälki näkyi ja sen mukaisesti sitten toimittiin.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Olen mielenkiinnolla työhuoneessani kuunnellut käytyä keskustelua. Tämä ei ole ollenkaan yksiselitteinen asia. Otan esille omasta näkökulmastani ja vaalipiirini alueelta, että jos Itä-Suomeen muodostetaan yksi vaalipiiri, niin kyllä siinä tulee kaksi hyvin merkittävää epäkohtaa, ongelmaa esille. Millä tavalla pystytään turvaamaan alueellinen edustus? On vaarana, kuten on tullut esille monessa puheenvuorossa, että se keskittyy. Toinen asia on sitten se, että kansanedustajan työalue, se reviiri, jonka joutuu hoitamaan, kyllä todella laajenee. Tulee muistaa, että kyllä siellä laajalla alueella on aina kansanedustajia, jotka hallitsevat tiettyjä asioita, ovat spesialisoituneet, ja heitä halutaan sitten kuultavaksi yhä etäämmälle ja etäämmälle siinä vaalipiirissä. Työmme kannalta siinä tulee kyllä ongelmia.

Tietysti se sopii, jos vaalipiiri muuttuu sellaisen edustajan kuin esimerkiksi ed. Rajamäen kohdalla. Hän on myös vaalipiirin rajalta, ja siinä tulisi hänen alueensa laajenemaan. Se tietysti sopii hänelle, mutta ei esimerkiksi minulle, joka olen jo vaalipiirin rajalla ja etäisyydet menisivät vain pitemmälle. Nämä ovat hyvin keskeisiä ongelmia, joita tulisi pohtia. Asia ei ole ollenkaan yksinkertainen.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Vähän emmin, ennen kuin puheenvuoron pyysin, mutta ed. Lämsä oli jo aika mones, joka otti puheeksi sen seikan, miten kansanedustajan työmäärä kasvaa. Muistaakseni ed. Pulliainen viittasi siihen ja muutama muukin puhuja. Minua tämä hieman askarruttaa, koska olemme tekemässä periaatteellisessa mielessä hyvin tärkeää muutosta asiaan, jonka ulottuvuudet minusta ovat sillä lailla isoja, että niihin ei oikein sovi yksilön työtaakan lisääntymistä koskeva yksityiskohta. Minusta tämä on isompi asia kuin se, että me mietimme sitä, miten yksityisen kansanedustajan työmäärä kasvaa.

Yritän, rouva puhemies, tällä nyt vain sanoa sen seikan, että tämän hyvin monta periaatteellista ulottuvuutta sisältävän asiakokonaisuuden olemme vaarassa vesittää, jos teemme tästä yksilötason ongelman.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

2) Lakialoite vaalilaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lakialoite 47/1998 vp (Esko Helle /vas)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

3) Lakialoite vaalilaiksi

Lakialoite 50/1998 vp (Irina Krohn /vihr ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laeiksi Suomen Hallitusmuodon 31 §:n kumoamisesta ja kansalaisuuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 49/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 50/1998 vp

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ulkomaalaislain muutoksesta ja sen liberaalista luonteesta on ennakkoon kulkenut jo valtioneuvoston suunnasta huhuja. Eikä se ole tietysti mikään ihme, kun tietää, kuka on ulkomaalaislain muutoksen isä, ruotsalaisen kansanpuolueen ministeri Enestam, joka asiaa on touhuillut. (Ed. Kiljunen: Vaaliliitossa keskustan kanssa!) Mutta niin radikaaliksi minä en koskaan asiaa uskonut kuin se todellisuudessa on näin lyhyen tutustumisen pohjalta, kun asiaa olen katsellut.

Keskeiset liberaalit kohdat, jotka muuttavat koko ulkomaalaislain luonteen, ovat ensinnäkin, jos menen takaperoisessa järjestyksessä, 5 luvun 30 §, Turvapaikan antaminen, saman niminen pykälä myös aikaisemmin sekä 18 c §, jossa ovat edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle ulkomailla olevalle henkilölle perhesiteen perusteella.

30 §, Turvapaikan antaminen, on ollut hyvin kiistanalainen aikaisemmin. Kun olin joskus aikanani ulkoasiainvaliokunnassa, kun näitä asioita siellä väännettiin, tämä kohta oli erittäin hankala, siitä väiteltiin aika pitkään ja äänesteltiinkin. Silloin se tuli seuraavan sisältöisenä: "Ulkomaalaiselle voidaan antaa turvapaikka, jos hän oleskelee" jne., siis "voidaan antaa turvapaikka". Nyt ehdotus ministeri Enestamin pohjalta, sama pykälä: "Ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka ja myönnetään oleskelulupa" jne. Siis tämä on ehdoton, se ei ole enää "voidaan antaa" eli harkinnanvarainen, vaan se on selvä kutsu, että välkommen to Finland, tänne vain niin pitkälti kuin näkyy jonoa, tästä vain sisään. Näin se on, ed. Pulliainen. Vaikka te saatatte virnuilla asialle, tämä on tällä tavalla lakiteknisesti. Joka tapauksessa tiedän, kun aikanaan näistä asioista väiteltiin, mitä tämän pykälän kohta merkitsee. Se merkitsee ei harkintaa, vaan kaikille on myönnettävä täällä turvapaikka, jotka sitä tulevat hakemaan. Tämä asia ei minulle sovi alkuunsakaan eikä varmaan monelle muullekaan, paitsi tietysti sellaisille hienostuneille ihmisille, jotka katsovat, että hienostuneisuuden mitta on se, kuinka paljon tänne saadaan ulkomaalaisia syömään suomalaista sosiaalitukea.

Toinen suuri ongelma on 18 c §. Siinä lukee heti alussa näin: "Suomessa asuvan ulkomaalaisen, joka on saanut oleskeluluvan pakolaisuuden tai suojelun tarpeen perusteella, tai Suomessa asuvan Suomen tai muun pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa, ..."

Nyt mennään esimerkissäni tavanmukaisesti erääseen Afrikan sarven maahan. Kun ei enää uskalla sanoa mitään nimiä, saattaa joutua jopa linnahan, niin sanon, että eräästä Afrikan sarven maasta tänne on tullut porukkaa, jota tämä erityisesti koskee. Siis tämä tarkoittaa perheenjäseniä, selkeästi perheenjäseniä: vaimo, tai useitakin vaimoja, jos niitä 6—7:kin sattuu olemaan, mikä on tietysti ihan hieno asia, ja sitten on lapsia, niin paljon kuin ikänä sopii, he tulevat tällä perusteella.

Edelleen jatketaan 3 momentissa: "Oleskelulupa voidaan myöntää 1 momentissa mainitun henkilön muulle omaiselle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää ..."

Siis siellä Afrikan sarven maassa, jossa on asuttu savimajoissa, äiti, setä, siskon miehet ja neljännessä ja viidennessä parenteelissa koko porukka, kymmeniä ihmisiä, niin kuin siellä asuu, kaikki ottopojat ja ottoisät sun muut, ovat tämän pykälän mukaan tervetulleita ihastuttamaan Afrikan sarven maasta tulleen rodun perhe-elämää tänne. Nämä 18 c §:n 1 ja 3 momentti merkitsevät sitä, että täytetään juuri ne toiveet, joita näillä Afrikan sarven ihmisillä on siitä, että saadaan tänne mahdollisimman suuria perheitä. Ihannehan olisi, että olisi 30 samassa perheessä. Saadaan mahtavat lukaalit itselle asuttaviksi ja sosiaaliturva on mahtava potti tällaisesta porukasta, kun saadaan 30:kin ihmistä samaan asuntoon asumaan.

Jos katselitte MOT-ohjelmaa aikanaan tai Ilta-Sanomia, niin sieltä näitte, mihin elintaso ja Mersulla ajeleminen perustuu. Ehkä 30 henkeä on vähän liioiteltua, mutta kun sille joukolle saadaan sosiaaliturvatuki ja kun pienemmät lapset opettelevat vielä myöhemmässä vaiheessa varastelemaan ja ryöstelemään mummoja, niin kuin 40 prosenttia näistä rikoksista Etelä-Suomessa jo tapahtuu ulkomaalaisten toimesta, niin sitten alkaa todella perhe pärjätä. Näin se on, ed. Kiljunen, älkää puhallelko raskaita, vaan kuunnelkaa sanaa, kun täältä teille asiat puhutaan, niin kuin ne ovat.

Meille tämän lain perusteella ja erityisesti 30 §:n perusteella otetaan vastaan jatkuvana virtana tänne tulevia, nyt on portit avattu. 18 c §:n perusteella tänne nimenomaan muodostetaan uusi samanlainen ryhmä ihmisiä kuin ovat olleet mustalaiset, jotka ovat tänä päivänä yhteiskuntasopuisia jossain määrin. Meillä ei ole heidän kanssaan suurempia ongelmia. He ovat säilyttäneet kulttuurinsa ja ovat soveliaasti tässä yhteiskunnassa. Mutta tänne tulee tietyn ryhmän osalta, Afrikan sarven ryhmän osalta sellaisia soluja, jotka elävät tällä tavalla mitään yhteiskunnassa tekemättä ja nämä solut, joissa on ehkä useita kymmeniä ihmisiä, ainakin suurperheitä, lisääntyvät koko ajan.

Saattaa olla, että olen rasisti, mutta sanon näin, että jokainen, joka lukee nämä pykälät, tietää varsin hyvin, että näin tulee tapahtumaan. Pakolaisten määrä kasvaa Suomessa räjähdysmäisesti ja mikäs siinä, onhan meillä rahaa heitä elättää, ei siinä ole mitään. Mutta sitten tulevat

vielä nämä suurperheet, koska tässä avataan kolmanteen ja neljänteen parenteeliin saakka sukulaisuus sillä tavalla, että tänne voidaan tuottaa, kun on vähänkin jotain sukua, isoisän isä tai isoisän veli, kaikki otetaan tänne suurperheisiin.

Olen todella, rouva puhemies, surullinen tämän asian takia enkä ikinä maailmassa tule hyväksymään tätä lakia. En tule hyväksymään tästä yhtään pykälää, vaan eräänä päivänä, kun se on salissa, minä ehdotan sen hylkäämistä. Minä en saa siihen varmasti kannatusta, mutta ei se minun yöuniani vie, kun silloinhan minä olen tehnyt, rouva puhemies, asian hyväksi parhaani.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen, kun hän tyrmäsi hallituksen tekemän esityksen niin täydellisesti, minun täytyy lähes yhtä täydellisesti todeta, että jo oli aikakin hallitukselta saada tämä ulkomaalaislain muutosesitys. Voin myös todeta, että se on sisällöltään erinomainen ja täyttää ne peruskriteerit, joita sivistysvaltiolta globalisoituvassa maailmanyhteisössä tällä hetkellä edellytetään. Tämä on erinomainen esitys ja ansaitsee myös sen mukaisen kohtelun.

Arvoisa puhemies! Hieman harmittelen sitä, että asiakohta 15), joka käsittelee maahanmuuttajien kotouttamista ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoa, ei ole välittömästi seuraavana. Olisimme voineet itse asiassa käsitellä nämä molemmat lakiesitykset samanaikaisesti, ne nimittäin täydentävät toinen toisiansa ja niiden syntyhistoriakin on osiltaan samankaltaisesta prosessista liikkeelle lähtenyt.

Nyt kuitenkin käsittelemme hallituksen esitystä ulkomaalaislain muuttamisesta. Sen perussisältö on siinä, että se tarjoaa ensimmäisen kerran varsinaisesti vahvan lainsäädännöllisen pohjan selkeästi määritellylle ulkomaalaispolitiikalle. Tämä on erinomainen dokumentti. Siinä on erinomaisesti kirjoitettu sekä johdanto-osat että myös itse lakiteksti. Se on tiivis paketti kestävälle ulkomaalaispolitiikalle. Sen peruslähtökohtanahan on nimenomaan varmistaa ja lisätä ulkomaalaisväestön oikeusturvaa. Se on tekemässä hallintojärjestelmiämme sujuvammiksi. Se myös perheen jälleenyhdistämisen osalta, johon ed. Aittoniemi viittasi, on tarkastelemassa perheiden jälleenyhdistämisprosessia nimenomaan lasten oikeuksien näkökulmasta, pyrkii huomioimaan nimenomaan lasten tarpeita. (Ed. Aittoniemi: Ja isoisien!) Se on sivistysvaltion merkki.

Arvoisa puhemies! Tässä on keskeisesti määritelty myös turvapaikan haennan perusteet ja tässä on lähdetty siitä liikkeelle, että aikaisempi peruste oleskeluluvan myöntämisestä humanitaarisista syistä on nyt poistettu ja täsmennetty koskemaan nimenomaan suojelun tarvetta. Nyt on lainsäädännön tasolle viety suojeluntarvemääritys. Silloin kun turvapaikkahakemuksen Geneven pakolaissopimuksen mukaiset perusteet puuttuvat ja kuitenkin on tilanne, jossa kyseinen turvapaikanhakija kaipaisi ja tarvitsee suojelua, nimenomaan tässä suojeluntarve on nyt määritelty lähtökohdaksi, jolla oleskelulupa voidaan Suomessa turvata. Tämä on järkevää ja se selkeyttää nyt jaon varsinaisen pakolaissopimuksen pohjalta myönnettyihin turvapaikkoihin ja muihin. Tässä suhteessa tämä on myös järkevää selkeyttämistä ja tähän on syytä kiinnittää huomiota.

Tässä laissa pyritään myös määrittelemään turvallisten turvapaikkamaiden edellytykset. Tässä on sikäli ongelma olemassa, että viitataan siihen, että asetuksella pyrittäisiin jopa määrittelemään konkreettisesti turvalliset maat. Jos tänne tuleva hakija on esittänyt turvapaikkahakemuksensa tällaisesta turvallisesta maasta aikaisemmassa vaiheessa, niin silloin Suomessa ei ole syytä tätä turvapaikkahakemusta käsitellä, vaan hakija voidaan palauttaa turvallisiin maihin. Tässä on kuitenkin sikäli ongelma, että jos asetusteitse pyritään turvallisia maita luettelemaan, niin se voi olla aikamoinen prosessi. Tunnistan sen tarpeen, mikä tässä nyt on yritetty tyydyttää lainsäädäntöteitse, että pyritään määrittelemään ne yleiset edellytykset, joista käsin turvallisia maita käsitellään, mutta nimenomaan se, että tekisimme luettelon, on sikäli hankala prosessi, että maiden olosuhteet suojelutarpeen mielessä saattavat hyvin äkillisesti ja nopeasti muuttua ja silloin se voi johtaa sellaiseen asetuksenantomyllyyn, joka ei ole kovin tarkoituksenmukainen. Saattaisi riittää melkein se, että nojautuisimme kansainväliseen Geneven pakolaissopimuspohjaiseen turvallisten maiden luetteloon sen sijaan, että me täällä käsin lähtisimme näitä luetteloita tekemään. Tässä on pieni ongelma, jonka halusin tässä nostaa esille.

Arvoisa puhemies! Sen sijaan, kun ed. Aittonimi otti 5 luvun ja siihen tehdyn muutoksen esille ja koki sen nimenomaan ongelmalliseksi, minä haluaisin nimenomaan todeta, että se jos mikä on aivan olennainen muutos, joka tässä lakiesityksessä on. Nykyisen lain mukaan ulkomaalaisille "voidaan antaa" turvapaikka, kun Geneven pakolaissopimuksen mukaiset ehdot täyttyvät. Lakiesitys sisältää ajatuksen, että ulkomaalaiselle

"annetaan turvapaikka ja myönnetään oleskelulupa" ja sitten tulevat Geneven pakolaissopimuksen mukaiset perusteet.

Tämä esitys on ainoa mahdollinen ja oikea, arvoisa ed. Aittoniemi. Kysymys on siitä, että nykyisin voimassa oleva laki on sikäli kömpelö, että me olemme ratifioineet Geneven pakolaissopimuksen ja sitoutuneet siihen, että jos edellytykset turvapaikan myöntämiselle ovat olemassa eli ne Geneven pakolaissopimuksen mukaiset edellytykset, jotka luetellaan lain 30 §:ssä, jos ne täyttyvät, niin me olemme tämän ratifiointiprosessin jälkeen velvoitettuja antamaan sen turvapaikan. Nyt lainsäädäntö mukautetaan tähän käytäntöön. Aikaisempi termi "voidaan antaa" oli siinä mielessä epäselvä ja epämääräisempi, että tämä oikaisu on paikallaan.

Kun ed. Aittoniemi maalaili mörköjä seinälle ja totesi, että Suomessa ovat rajat auki kaikenlaisille pakolaisille, ympäri maailman tuleville turvapaikan hakijoille, ketkä haluavat tänne hakeutua, tästä ei ole kysymys. Kysymys on yksinkertaisesti vain siitä, että me sidomme oman lainsäädäntömme siihen prosessiin, siihen käytäntöön, jonka jo allekirjoittaessamme Geneven pakolaissopimuksen olemme tehneet. Siinä suhteessa tässä ei tapahdu mitään muutosta, sillä kun nämä perusteet ovat aikaisemminkin täyttyneet, turvapaikka on jouduttu Suomessa myöntämään, eli ed. Aittoniemen ei tarvitse olla huolissaan siitä, että tämä pykälämuutos tässä tulisi synnyttämään jonkin uuden pakolaisvirran.

Ed. Aittoniemi käytti puheenvuorossaan kyllä myös yllättäviä rinnastuksia. Hänellä oli sisäänrakennettu ongelma puheenvuorossaan, arvoisa puhemies, ja haluaisin siitä sanoa yhden näkökulman.

Hän syytti tänne tulevia ulkomaalaisia, pakolaisia erityisesti, siitä, että he tulevat tänne norkoilemaan ja käyttämään meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme. He eivät työllisty. Jos tapahtuu toisin päin, ed. Aittoniemi tekee taas johtopäätöksen. Jos pakolaiset täällä työllistyvät, sen jälkeen ed. Aittoniemi tulee tänne kertomaan meille sen, että nämä ulkomaalaiset vievät meiltä nämä viimeisetkin vähäiset työpaikat. Ed. Aittoniemelle kelpaa ulkomaalaisväestö sylkykupiksi tilanteessa kuin tilanteessa. Tämä on, ed. Aittoniemi, minusta vääränlainen lähestymistapa tähän kysymykseen. Suomalaisessa yhteiskunnassa on epäilemättä ongelmia. Ne ovat riippumattomia siitä, mikä on pakolaisten määrä Suomessa, mikä on ulkomaalaisväestön määrä Suomessa.

Ed. Aittoniemi viittasi muun muassa rikollisuuteen ja totesi, että ulkomaalaisväestö on Suomessa taipuvaisempaa rikollisuuteen kuin suomalainen väestö. Tällä hetkellä Suomessa ulkomaalaisia on noin 80 000, pakolaisia vajaa 15 000. Se on Suomen kokonaisväkiluvusta 1,6 prosenttia, ed. Aittoniemi. Tilastojen mukaan ulkomaalaisten tekemien rikosten osuus kaikista Suomessa tehdyistä rikoksista oli viime vuonna 1,9 prosenttia. Ed. Aittoniemi, tämä rikosten määrä ulkomaalaisväestön osalta vastaa heidän suhteellista osuuttaan meidän kokonaisväestöstämme. Ulkomaalaiset eivät ole sen taipuvaisempia rikollisuuteen kuin keskimäärin suomalaisetkaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean rikollisuudesta. Helsingin seudulla ja Etelä-Suomessa tietyissä rikoksissa, varkauksissa ja ryöstöissä, ulkomaalaisilla on 40 prosentin osuus, ja nämä juuri ovat pakolaisten tekemiä. Minä luotan siihen, mikä on painettua sanaa, enkä sano siitä sen kummempaa.

Ed. Kiljunen kyllä käsitteli 18 c §:ää ja 30 §:ää, ja nimenomaan 30 §:ää. Hän ei ilmeisesti 18 c §:ää käsitellyt. En kuullut, kun tässä oli keskustelua, käsittelikö hän sitä vai ei. Aivan oikein, meille siis otetaan nyt 30 §:n sanamuodon mukaan kaikki, jotka tänne ovat tulemassa. Portit ovat auki ja sillä siisti, siitä ei päästä mihinkään. 18 c § mahdollistaa sen, että perheenjäsenten lisäksi, minkä minä toisaalta ymmärrän, tänne otetaan kaikki isoisän isoisät ja isoäidin isoäidit tämän lain mukaan ja näin tulee tapahtumaan, ja se täyttää täydellisesti nämä esimerkiksi somalipakolaisten — sanotaan nyt nimeltä — toiveet siitä, että he pystyvät täällä kasvattamaan sosiaalituella eläviä suurperheitä itselleen, joka on heidän systeeminsä.

Enkä minä yhtään ihmettele, että ed. Kiljunen on näinkin myönteinen. Somalithan ovat perustaneet sosialidemokraattiseen puolueeseen oman osaston, niin totta kai täytyy olla mukana, mutta yhteiskunnalle tämä käy kyllä valitettavasti kovin kalliiksi. Tämä on huono asia, ed. Kiljunen ja rouva puhemies, ja tämä tullaan vielä näkemään. Mutta ei tämä tällaisena varmasti mene läpi. Minä tiedän, että hallintovaliokunnassa tulee kovat kalabaliikit tämän asian johdosta vielä, kun nähdään, mistä on kysymys.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi entisenä poliisi-

na saattaa tuntea rikostilastoja tarkemmin kuin allekirjoittanut ja voi hyvin olla, että joissakin erityisrikoskategorioissa ulkomaalaisväestön suhteellinen osuus on suurempi kuin heidän suhteellinen osuutensa väestöstä. Jos näin on, silloin joissakin toisissa rikoslajeissa ulkomaalaisväestön suhteellinen osuus taas on pienempi. Jos kerran näin on, toivoisi, että ed. Aittoniemi käyttäisi täällä puheenvuoron ja tekisi tästä jälkimmäisestä johtopäätöksen ja toteaisi, että ulkomaalaisväestö syyllistyy vähemmän rikoksiin kuin suomalaisväestö.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tuntuu vähän hankalalta käyttää tätä puheenvuoroa, kun ed. Aittoniemi vei tämän nyt sellaiselle tasolle kuin vei, jollekin sellaiselle asteelle, jossa puhuttiin somalien puolueosastosta.

Tuntuu kieltämättä vähän frustroivalta nyt puhua mitään, mutta sanon nyt ihan yleisellä tasolla kuitenkin, arvoisa rouva puhemies, sen, että kyllä me nyt astumme Geneven pakolaissopimuksen viitoittamalle tielle eli sivistysvaltioiden joukkoon Euroopassa. Se, mikä tässä on olennaista, on nimenomaan lasten asema. Kun ed. Aittoniemi käsittelee tätä isoäitiproblematiikkaa, niin minusta se ei ole tässä asiassa se, mistä meidän kannattaa kiinnostua, vaan se seikka, että tämä turvaa nimenomaan perheiden yhteyden niin, että lapset eivät jää heitteille. Kun ed. Aittoniemi luki tätä 18 c §:ää, hän teki sen hyvin tarkoituksenmukaisella tavalla. Minä seurasin tätä tekstiä, mitä te luitte, ja te jätitte lukematta aivan olennaiset perustelut niille seikoille, jotka te jätitte kesken eli ilmaan roikkumaan.

Vaikkapa näin: "Oleskeluluvan myöntäminen ratkaistaan ottaen huomioon kaikki asiassa ilmenevät seikat kokonaisuudessaan" Ei niin, että tänne käsketään jotain ihmisiä. Tai: " - - että asianomaisten on tarkoitus Suomessa jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta henkilöstä". Se tarkoittaa juuri sitä, että se lapsi pääsee perheensä turvaan. Tai: "Maassa tilapäisluonteisesti vähintään vuoden ajan oleskelevan henkilön perheenjäsenelle voidaan myöntää oleskelulupa, jollei ole erityisiä syitä poiketa aikavaatimuksesta".

Siis jokainen kohta on varustettu sellaisella lausekkeella, joka jättää varaa pohtia tätä kysymystä, ja se on aivan eri asia kuin kutsua suoraan sillä tavalla, niin kuin te väitätte asian olevan.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Riensin tänne saliin pyytämään puheenvuoron sillä hetkellä, kun istuin työhuoneessani ja kuuntelin ed. Aittoniemen erittäin asenteellista, erittäin sanoisinko jopa lapsellista puheenvuoroa tässä salissa. Hetken mietin ja päädyin siihen, että en saa unta ensi yönä, en saa nukuttua, ellen tule tänne toteamaan ihan lyhyesti, että minusta suvaitsevaisuus ja toisen ihmisen kunnioittaminen on yksi perusarvoista, joka sivistyneessä valtiossa ja sivistyneellä ihmisellä täytyy olla.

Mielestäni on aika huimaa ja kauheaa, että tältä tasolta, keskeiseltä päätöksentekotasolta tässä talossa tulee tuon suuntaista tekstiä, tulee tuon suuntaista viestiä Suomen nuorisolle, joka nimenomaan on herkässä vaiheessa imemään itselleen auktoriteettien näkemyksiä näistä asioista. Jos ed. Aittoniemi menee torille villitsemään kansaa tai nuorten keskuuteen puhumaan tuollaisia näkemyksiä, enpä halua nähdä sitä tulevaisuutta, mikä meillä on edessämme, jos koko Suomen kansan asenteet muuttuvat tuon suuntaisiksi. Minusta tuon suuntaiset asenteet eivät kerta kaikkiaan sovi tänne taloon, tähän saliin ja näille puhujakorokkeille, eivät oikealle eivätkä vasemmalle puolelle, eivät kummallekaan, vaan suvaitsevaisuus on keskeinen perusarvo.

En todellakaan pidä hyvänä sitä, että tälläkin hetkellä tutkimusten mukaan tietyissä lähiöissä tapahtuu entistä enemmän ulkomaalaisten ja suomalaisten yhteydenottoja — yhteenottoja, anteeksi, olen niin tuohtunut, että sanatkin menevät sekaisin, ja että tällaiset fasistiset ja rasistiset asenteet ovat lisääntymässä nimenomaan nuorten keskuudessa. Pidän sitä todella tuomittavana. Siksipä, koska tässä punainen valo välkkyy, haluan lopuksi kiteyttää faktasanoman siihen, että kiitän edustajia Kiljusta ja Kekkosta oikein hyvistä ja analyyttisistä puheenvuoroista vastineeksi ed. Aittoniemen provosoivaan puheenvuoroon.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroani ovat lyhentäneet merkittävästi edustajat Kiljunen ja Kekkonen lukemalla hallituksen esityksestä asiaan kuuluvat korjaukset ed. Aittoniemen puheenvuoroon.

Ed. Aittoniemi käyttää edustajalle kuuluvaa puheoikeutta, eikä siihen ole syytä mitään huomauttaa. Mutta sanoma, mitä hän välittää, on sen laatuinen, että täytyy ruveta miettimään, että jos tuo sanoma on yhteiskunnassa hyvin yleinen ajattelutapa, silloin tietysti koko tämän porukan, joka ajattelee siten kuin tässä ovat muutamat

juuri mielipiteensä julkituoneet, täytyy ruveta miettimään sitä, millä tavalla me yhdessä näiden Afrikan sarven ihmisten kanssa suojaudumme poliisimies, ed. Aittoniemeltä. Se on tässä se huoli nyt, ja sitä täytyy ruveta ankarasti miettimään. Sen vastauksen pitäisi olla jo valmiina silloin, kun tämä hallintovaliokunnasta palaa mietintönä isoon saliin. Ehkä me olemme silloin reagoineet siihen, kuinka suojaudumme ed. Aittoniemeltä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä totean vielä sen, en enempää kuin että viittaan ylipormestari Raimo Ilaskiven lausumaan, että me olemme kansallisia hölmöjä, me suomalaiset, kun elätämme täällä kaikenlaisia ihmisiä, joihin meillä ei ole minkäänlaista velvoitetta, ja vielä kutsumme tällaisen lainsäädännön perusteella, mitä nyt tehdään, heitä tänne ja mahdollistamme sen, että tänne tulee sellainen 10 000—20 000 ihmisen kansanosa, joka elää pelkästään yhteiskunnan kustannuksella eikä ikänä maailmassa suostu tekemään töitä tässä yhteiskunnassa. Se on aivan selvä asia, siitä ei päästä mihinkään. Luetaan täällä mitä mietintöjen perusteluita hyvänsä, ed. Kekkonen ... (Ed. Kekkonen: Luin lakipykäliä!) — Tässä on lakipykälät, jotka selvästi sanovat, että me otamme kaikki vastaan ja otamme myöskin perheenjäsenet. Minä ymmärrän lapset, se on selvä asia, jos me otamme tänne kerran vanhemmatkin, mutta tämä mahdollistaa myöskin sen haaveen tietylle kansakunnalle, että tänne otetaan kaikki, jotka ovat samassa savimajassa joskus käyneet, suomalaiseen yhteiskuntaan meidän elätettäviksemme.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun näen tässä salissa kaksi arvostamaani keskustapuolueen kansanedustajaa, haluaisin ihan virittää sellaisen jos en nyt kysymyksen niin keskustelun, missä määrin ed. Aittoniemi edustaa Suomen keskustaa näine asenteineen, näine ajatuksineen, näine mielipiteineen. Asia on syvästi poliittinen siinä mielessä, että se menee, aivan niin kuin ed. Aittoniemi moneen otteeseen on sanonut, hallintovaliokuntaan, jossa hän arvelee tulevan melkomoisen kalabaliikin.

Kun valiokunnat muodostuvat poliittisista ryhmistä, minua kovasti on ruvennut viime aikoina kiinnostamaan, ei vain tämän käsiteltävänä olevan asian yhteydessä vaan aina silloin, kun puhutaan pakolaisista ja Afrikan sarvesta ja niistä savimajoista, joihin ed. Aittoniemi toistuvasti viittaa, missä määrin hän edustaa suurimman oppositiopuolueen, käytännössä suomalaisen opposition kantoja tässä asiassa. En ollenkaan nyt vaadi, että paikalla olevat kaksi muuta keskustan kansanedustajaa tähän vastaisivat, mutta toivon, että he jossain määrin ainakin asiaa ajattelisivat ja antaisivat jonkinlaisen vastauksen vaikkapa tuolla kahvilan puolella siitä, puhuuko ed. Aittoniemi tässä asiassa suulla suuremmalla, opposition äänellä kokonaisuudessaan vai ei.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Minusta ed. Kekkonen nosti erinomaisen vakavan asian tässä esille. On aivan selvää, että ed. Aittoniemi käyttää kärjekkäitä puheenvuoroja. Se on täysin selvää. Mutta ed. Kekkosen kysymys ilmeisesti liittyi siihen, pelkistääkö ed. Aittoniemi joitain sellaisia syvävirtauksia, jotka ovat vaikuttamassa keskustapuolueen yleisemmässä ideologiassa.

Tämä kysymys on sikäli vaativasti esitettävä, että kun eräitä keskeisiä, suuria ratkaisuja tällä vaalikaudella eduskunnassa on tehty koskien turvallisuuspolitiikkaa, Euroopan integraatiopolitiikkaa jne., keskusta näyttää valinneen tällaisen arvokonservatiivisen, nurkkakuntaisen eristäytyvän linjan. Ed. Aittoniemi kommenteissaan koskien pakolaispolitiikkaa ja muuta sanoo tietenkin asiat huomattavasti radikaalimmin, rajummin ja voimakkaammin, mutta tämä pelko on aivan aito, minkä ed. Kekkonen täällä esittää siinä suhteessa, onko keskustapuolue todella eristämässä itsensä maailmasta ja tässä suhteessa tekee kyllä hyvin vaikeaksi pohdiskella esimerkiksi sitä, että keskustan kanssa voisi olla jatkossa vakavassa yhteistyössä.

Arvoisa puhemies! Minulla oli kyllä toinen huomio koskien ed. Aittoniemen aikaisempaa puheenvuoroa. Onkohan sillä tavalla, että kaksi minuuttia alkaa loppua? Pitääkö minun tulla puhujakorokkeelle sanomaan ne lisäajatukset?

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : On hiukan aikaa vielä.

P u h u j a : Selvä.

Ed. Aittoniemi viittasi siihen, että pakolaiset tulevat tänne eivätkä tee töitä. On tehty tutkimuksia Suomeen tulleista pakolaisista. Valtaosalla heistä, käytännössä kaikilla, on voimakas tarve nopeasti integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Heillä on erinomaisen vahva työhalu. Ainoa ongelma on ollut se, että suomalainen yhteiskunta ei ole ollut valmis tarjoamaan

heille sopivia ja järkeviä töitä. Vika ei ole pakolaisissa vaan enemmän meidän omassa yhteiskunnassamme ja sen kyvyssä vastaanottaa pakolaisia.

Toinen huomio koskee myöskin ulkomaalaisväestön tänne tuloa, mistä ed. Aittoniemi totesi, että me olemme kansainvälisiä hölmöjä, kun elätämme täällä ulkomaalaisväestöä. Tilanne on sen kaltainen, ed. Aittoniemi, että ulkomailla asuu neljä kertaa enemmän suomalaisia kuin ulkomaalaisia asuu Suomessa. Tämä kannattaa huomioida, että me olemme yhtä lailla menneet ulkomaille, työskentelemme siellä ja elämme siellä, käytämme hyväksemme niitä yhteiskuntia, annamme myöskin panoksen sinne.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Totean kymmenennen kerran, että minä en tässä salissa koskaan edusta keskustapuoluetta vaan Sulo Aittoniemeä. Minä en ole puolueessa siinä asemassa, että minä edustaisin keskustapuoluetta. Minä en myöskään kysy keskustapuolueelta, mitä minä täällä puhun. Se on sillä siisti. Tulkoon nyt tämä asia sanottua.

Näin ollen, kun täällä joku sanoi, että me olemme punamullan raunioilla sen takia, että minä puhun, älkää nyt sen takia punamultayhteistyötä kaatako, että kansanedustaja Aittoniemi, joka on ehkä vähän päästänsä vialla, puhuu täällä tällaisia, ehkä hiukan kuitenkin asiallisia asioita, näin kun voidaan sanoa.

Mitä tulee työllistymiseen, tietyistä ulkomaalaisryhmistä 75 prosenttia on työttömänä, ja se 25 prosenttia on sellaisia, jotka ovat tulleet tänne yrittäjinä. Tiettyjen pakolaisryhmien kaikki jäsenet ovat työttömiä, ja he ovat ilmoittaneet, etteivät he halua työtä tehdäkään. He haluavat vain integroitua suomalaiseen sosiaaliturvajärjestelmään. Tästä on kysymys.

Mutta meillä on erittäin ahkeria pakolaisryhmiä, esimerkiksi vietnamilaiset. Sitten on Turkista, Irakista tulleita, jotka yrittävät pistää kaikenlaista kojua pystyyn, ravintolaa ja muuta. Esimerkiksi vietnamilaiset ovat kaikki työllistettyjä, erittäin ahkeria ja tunnollisia ihmisiä. Mutta sitten on eräitä ryhmittymiä, jotka eivät suomalaisilta työttömiltä kyllä työtä vie. Niitä ei kannata tänne haalia, koska niistä tulee yhteiskunnan riesa pitkässä juoksussa.

Minä sanon, että tämä laki on juuri sellainen, joka aukaisee kaikki portit niin sukulaisille kuin itse pääjehuillekin. Enkä puhu keskustan puolesta, mutta minä en peru sanojani yhtään ainutta enkä pilkkuakaan.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Aittoniemen viimeinen puheenvuoro, jossa hän totesi, että eivät nyt sentään kaikki pakolaiset koijareita ole, vaan jotkut haluavat tietyissä olosuhteissa työtäkin tehdä, vei pohjan minun ajatukseltani, jonka ajattelin kertoa mutta kerronpa sen joka tapauksessa. Oman kotikaupunkini naapuripitäjässä on tällä hetkellä pakolaisia ollut noin kuutisenkymmentä kolme ja puoli vuotta. He ainakin ovat sijoittuneet erinomaisesti tähän yhteiskuntaan, ovat ahkeria työntekijöitä, hakeutuvat työhön, tekevät pikku liikeyrityksiä tullen toimeen niiden avulla ja ovat äärettömän hyvin sopeutuneet. Tai sanottaisiinko näin päin: Paikallinen väestö on sopeutunut äärettömän hyvin näiden pakolaisten kanssa asumiseen. Oikein malliesimerkki. Haukivuorelta voitte mennä katsomaan ja kuulostelemaan. Siellä on malliesimerkki hyvin hoidetusta asiasta. Minkäänlaista vihamielisyyttä tai kaunaisuutta en ole havainnut keskustellessani suomalaisten kanssa enkä myöskään, kun olen keskustellut useissa tilaisuuksissa pakolaisten kanssa. Siinä suhteessa asiat ovat onnistuneet aivan loistavasti.

Minä olen pikkuisen valmis pistämään, ehkä tämä on vähän korni vertaus, ed. Aittoniemen puheen tietyn huumorin piikkiin syystä, että teimme joulun alla yhteistyötä tiernapojissa, jossa olin murjaanien kuninkaana. Silloin hän kyllä erittäin ystävällismielisesti suhtautui koko ajan minuun.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että hän ei puhu keskustan puolesta. Minä luulen, että tässä salissa ei ole yhtään kansanedustajaa, joka epäilisi sitä, että nimenomaan nämä kannat olisivat keskustapuolueen kantoja. Tätä emme epäile.

Mutta kysymys, jonka itse esitin, oli se, heijastelevatko ed. Aittoniemen puheenvuorot joitain sellaisia kantoja tai virtauksia, joita nimenomaan pääoppositiopuolueen sisällä on, koska eräissä muissa kysymyksissä selvästi keskusta on valinnut kansainvälisyydestä eristäytyvän linjan. Siinä suhteessa on vakava tämä huoli, jonka ed. Kekkonen jo aikaisemmin nosti esille. Itse esitän saman huolen.

Ed. Aittoniemi myös totesi, että meillä on olemassa joitain väestöryhmiä, jotka poikkeavat toisista väestöryhmistä. Se on varmasti totta, että erilaisia yksilöitä on. Yksilöt toimivat eri tavalla. Meidänkin joukossamme on kaikenlaisilla luonteenpiirteillä varustettuja ihmisiä, jopa kansan-

edustajienkin joukossa on erilaisuutta hyvin paljon. Sama koskee erilaisia väestöryhmiä, erilaisen kansallisuuden ja etnisen taustan omaavia ihmisiä. Mutta se on vaarallista, että me yksityisten yksilöllisten piirteiden pohjalta olemme leimaamassa kokonaisia väestöryhmiä. Se on, kuten jo eräät edustajat sitä kutsuivatkin, itse asiassa rasistista kommentointia luonteeltaan.

Ed. Jansson: Arvoisa rouva puhemies! Ainoastaan kolme kommenttia aion esittää tässä lyhyessä puheenvuorossani.

Ensiksi: Ulkomaalaislakiesitys tässä muodossa on niin kutsuttu humanitäärinen laki, koska jokaikisen ulkomaalaistapauksen takana on ihminen. Se on pidettävä mielessä hyvin tarkoin. Tämä ei ole mikään materialistinen laki, vaan humanitäärinen laki. Se on minusta äärimmäisen tärkeä muistaa.

Toinen kommenttini: Sen takia olen jopa iloinen siitä, että poiketen esityksestä eduskunta päättänee, että perustuslakivaliokunta antaa lausuntonsa tästä esityksestä hallintovaliokunnalle. Näin olen ymmärtänyt. Ei ole ollut mahdollista ymmärtää, miten tämmöisestä lakiesityksestä puuttuu maininta säätämisjärjestysosasta. Minä en tiedä, mutta minä tahdon uskoa hartaasti, että uusi oikeuskansleri ei ole möhlinyt asiassa, vaan tähän löytyy ihan luonnollinen vastaus. Mutta olen ymmärtänyt, että tämä tulee perustuslakivaliokuntaan. Hyvä näin.

Kolmanneksi: Omasta vaalipiiristäni, kuten kollega Mähönen äsken, minä myös voin todistaa ja vakuuttaa, että Ahvenanmaalla on aika paljon ulkomaalaisia, pakolaisia muun muassa. Meillä on ainoastaan hyviä kokemuksia heistä. (Ed. Aittoniemi: Eihän ruotsinkielisiä pakolaisia ole!) — En tiedä, mistä he ovat tulleet. Ehkä Iranista, Vietnamista tai Somaliastakin ovat tulleet, ja mahdollisesti he puhuvat ruotsia. Sitä en tiedä. Kukaan ei kysy eikä kukaan välitä, koska he tulevat erittäin hyvin toimeen. He ovat sopeutuneet äärimmäisen hyvin yhteiskuntaamme.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Minä hiukan vielä jatkan siitä, mihin äsken jäin.

Kysymys on kuitenkin keskustan kansanedustajasta, ed. Aittoniemestä, joka käsittelee säännöllisin välein ruotsinkielistä vähemmistöämme. Se saa hyvin suuren osan hänen puheenvuoroistaan. Tavattoman suuren osan hänen puheenvuoroistaan saa myös ed. Janssonin kotipaikkaseutu eli Ahvenanmaa. Me olemme Afrikan sarvesta nyt kuulleet tänään iltapäivällä ja iltapuhteella varsin paljon erilaisia mielipiteitä, jotka ovat juuri sellaisia, niin kuin useat kansanedustajat ovat kuvailleet.

Toistan sen kysymyksen vähän toisesta näkökulmasta: Kun ed. Aittoniemi sanoo, että hän ei edusta keskustaryhmää täällä näine puheenvuoroineen, niin riittääkö tämä teille muille keskustan kansanedustajille? Onko se mahdollista, että me lähetämme täältä lakiesityksen valiokuntaan saatesanoilla, joissa suurimman oppositiopuolueen arvovaltainen kansanedustaja sanoo, että se ei itse asiassa ole asia, joka olisi sen kaltainen, joka liikuttaisi häntä.

Se on tässä keskustelussa ollut ainoa keskustapuolueen piiristä tullut puheenvuoro. Emme varmaankaan ole kohtuuttoman yksinkertaisia, kun teemme sellaisen johtopäätöksen, että niin kauan kuin keskustapuolue ei näihin puheisiin reagoi millään tavoin, voimme tehdä sen johtopäätöksen, että ed. Aittoniemi edustaa suurimman oppositiopuolueen näkemyksiä tässä asiassa.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen kyllä hurskastelee, jos hän toteaa vakavissaan, mitä toteaa, kun tietää varsin hyvin sen, että jokainen kansanedustaja tässä salissa kuitenkin viime kädessä tekee ratkaisunsa henkilökohtaisesti omista näkökulmistaan.

Mitä tulee siihen, että ed. Kiljunen äsken totesi, että keskusta olisi valinnut kansainvälisyydestä eristäytyvän linjan, niin minä toivoisin, että, ed. Kiljunen, kun te näin raskaan väitteen keskustan ylle heitätte, myös konkretisoisitte, mitä tarkkaan ottaen väitteellänne tarkoitatte. Nimittäin en itse tätä voi mitenkään allekirjoittaa. Haluan muistuttaa ainoastaan, että keskusta on kyllä ulkomaalaispolitiikassa ja pakolaispolitiikassa ollut virallisen Suomen ulkopolitiikan kannalla, enkä muista ainakaan 90-luvulta, että meillä olisi suurempia erimielisyyksiä puolueiden välillä tässä ollut, olimmepa sitten olleet hallituksessa tai nyt oppositiossa, ulkopuolella.

Uskon ja olen vakuuttunut siitä, että keskustan edustajat valiokunnassa tulevat tätäkin lakiesitystä käsittelemään hyvin asiallisesti.

Pidän itse hyvin valitettavana sitä, jos me alamme täällä eduskunnan salissa tuomita ulkomaalaisia ja pakolaisia yksittäisten esimerkkien perusteella. En hyväksy sitä mitenkään. Kyllä Suomen täytyy ottaa oma vastuunsa, niin kuin on ottanutkin pakolaispolitiikasta. Vähemmän meillä on ollut ongelmia. Enemmän meillä on

kyllä ollut iloa siitä, että olemme olleet varsin avaria ulkomaalais- ja pakolaispolitiikassa.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Arvostan ed. Isohookana-Asunmaan juuri käyttämää puheenvuoroa erityisesti viimeisistä lauseista, joissa hän korosti sitä, että yksittäisten esimerkkien pohjalta me emme voi ulkomaalaisväestöryhmiä leimata. Hän myös korosti sitä, että keskustalla on ollut periaatteessa valmius keskustella avoimella mielellä tästä lakiesityksestä, jonka hallitus on tänne tuonut, ja toivon mukaan keskusta voi sen myös hyväksyä. Ed. Aittoniemi ilmeisesti irtaantuu joka tapauksessa ryhmästä.

Ed. Isohookana-Asunmaa myös peräänkuulutti minun heittämääni huomiota siitä, että keskusta on valinnut tällä vaalikaudella omasta näkökulmastani kansainvälisesti eristäytyvän linjan, ja peräänkuulutti myös, mitä esimerkkejä voisin antaa. Voin antaa ed. Isohookana-Asunmaalle useita esimerkkejä. Olemme käsitelleet täällä muun muassa turvallisuuspolitiikkaa, olemme käsitelleet muun muassa valmiusjoukkojärjestelmiä, ja kaikissa äänestystilanteissa, kun kantaa on hiottu tai kun päätöstä on hiottu, keskusta on selkeästi ottanut eristäytyvämmän näkökohdan, kuin mihin hallitus on päätynyt.

Erityisen selvästi tämmöinen kansallisen eristäytymisen linja näkyy Euroopan integraatiota koskevissa ratkaisuissa. Me äänestimme täällä aivan hiljan muun muassa Emusta, ja keskusta otti — opposition näkökulmastako se johtui vai taktisesta vaiko periaatteellisesta näkökulmasta — kannan, joka oli Emu-ratkaisuun nähden kielteinen. Minusta se on selkeä, vahva esimerkki siitä, että tämän tapainen kansainvälinen yhteistyö on keskustalle vierasta. Sen takia peräänkuulutin, ovatko ed. Aittoniemen puheenvuorot tavallaan heijastumaa tästä laveammasta tietyn tyyppisestä nurkkakuntaisesta kannasta, joka keskustalle on näissä kysymyksissä ollut ominainen.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä totean vielä ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoron jälkeen sen, että minä olen selkeästi aina ilmoittanut tässä salissa, että edustan vain Aittoniemeä, en keskustaa. Keskustassa on kuitenkin sanottu, että minulla saa olla sananvapaus kansanedustajana, ja minä pidän sen, sanotaan keskustassa sitten mitä hyvänsä. Se on yhdentekevää. Minä olen tästä asiasta sitä mieltä, että meidän pitää suhtautua tähän lainsäännökseen, joka avaa kaikki portit, joka suhteessa erittäin kriittisesti olemassa olevien varoittavien esimerkkien pohjalta ja sillä siisti. Tämä asia ei muutu tästä miksikään.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemellä on totta kai oikeus omiin mielipiteisiinsä, se siitä.

Mutta ihmettelen ed. Kiljusen äsken käyttämää puheenvuoroa ja joudun jälleen kerran toteamaan, että en voi oikein käsittää ed. Kiljusen rinnastuksia. Nyt hän yhtäkkiä rinnastaa, kun pyysin konkreettisia esimerkkejä, Emu-politiikan ja pakolais- ja ulkomaalaispolitiikan. Minusta ne eivät ole keskenään mitenkään rinnastettavia. Jos puhutaan pakolais- ja ulkomaalaispolitiikasta, niin minä en voi mitenkään käsittää, että konkreettinen esimerkki löytyy sitten Emusta, joka on ihan toinen asia, ja keskustan Emukannanottoa perustellaan ja on perusteltu aivan toisista lähtökohdista. Pakolais- ja ulkomaalaispolitiikkaa voidaan ehkä nyt käsitellä Amsterdamin ja Schengenin sopimusten käsittelyn yhteydessä, ja pyydän ed. Kiljusta huolella seuraamaan, miten keskusta tulee näiden sopimusten yhteydessä käyttäytymään.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Arvostan myös ed. Kiljusen tapaan muutamia keskustan taholta tulleita puheenvuoroja, ainakin niiden osia. Mutta kun ed. Aittoniemi toistuvasti on muista vakuutteluista huolimatta lähtenyt siitä, että tämä avaa ehdottomasti kaikki portit ilman reunaehtoja, vaikka esityksessä sentään luetellaan lukuisa määrä reunaehtoja, joilla on viranomaisten mahdollista tarkastella tilannetta hyvinkin kriittisesti, jopa kielteisesti, olisi mielenkiintoista kuulla esimerkiksi Isohookana-Asunmaan käsitystä siitä, onko näillä reunaehdoilla mitään merkitystä — tai kuka tahansa keskustan edustaja voi tähän vastata. Onko teidän mielestänne näillä reunaehdoilla mitään merkitystä vai ovatko nämä pelkkää sanahelinää, joka joka tapauksessa käytännössä merkitsisi sitä, että minkäänlaisia reunaehtoja ei olisi olemassakaan vaan kaikille halukkaille olisivat portit auki?

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Isohookana-Asunmaa ymmärtääkseni sanoutui irti ed. Aittoniemestä. Näin tulkitsin. Mutta siitä hän ei nyt pystynyt sanoutumaan irti, että ed. Kiljusen, jos olen ymmärtänyt, logiikka tässä asiassa on se, että kaikissa niissä kansainvälisissä kysymyksissä, joita olemme käsitelleet esimerkiksi tämän kevään aikana, liittyvät ne maan

puolustamiseen, liittyvät ne Euroopan yhdentymiseen taloudellisessa mielessä, liittyvät ne Euroopan yhdentymiseen sanoisinko henkisessä mielessä, keskusta on ollut aina toisella puolella kuin hallitus.

Hyvä on, tähän on helppo vastata, että mehän olemme oppositiossa. Mutta minusta pienessä maassa on asioita, sellaisia politiikan valtavirtoja, jotka eivät ole pelkästään sen asenteen varassa, ollaanko hallituksessa vai oppositiossa, vaan esiintymiset niissä niin puheina kuin äänestämisenä kertovat myös siitä pohjavirityksestä, joka kussakin puolueessa on. Tässä suhteessa keskusta kieltämättä on ollut erittäin johdonmukainen. Se on erittäin johdonmukaisesti rakentanut rajoja ympärillemme tavalla, joka on aivan uutta viime vuosikymmenien aikana, jolloin Suomi kansakuntana on avautunut hyvin systemaattisesti ulkomaailmaan päin.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun täällä on sellaisiakin kansanedustajia, jotka eivät olleet paikalla keskustelun alussa, totean vielä kerran oleellisen esityksestä.

Voimassa oleva laki sanoo turvapaikan antamisesta näin: "ulkomaalaiselle voidaan antaa turvapaikka". Voidaan-sana on ollut tappelun kohde jo vuosikaudet, ja se on aina hyväksytty tällä tavalla eli meillä on harkinta. Nyt ehdotetaan: "ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka". Siinä ei ole mitään vaihtoehtoja, liirumin laarumia ovat sen jälkeen muodolliset reunaehdot, niillä ei ole mitään merkitystä. Tämä on selvää pässinlihaa.

18 c § kahdessa eri momentissa, 1 ja 3 momentti, mahdollistaa perheenjäsenten tuomisen tänne. Minä ymmärrän, että lapset tuodaan tänne. Väliin heitä viedään täältä Etiopiaan ja väliin heitä tuodaan tänne. Sellaistahan tämä touhu on. Ja 3 momentti antaa mahdollisuudet vetää tänne kaikki nekin, jotka ovat savimajassa käyneet, jotka ovat vähänkin sukua, mikä on ollut pyrkimyskin. Se on sillä siisti.

Minä ymmärrän tämän, ed. Kekkonen. Minä sanon vielä. Totta kai te puolustatte tätä asiaa, koska he ovat teidän puolueenne jäseniä, ja se on ihan oikein. Jos he olisivat keskustan jäseniä, varmaan heitä puolustettaisiin meidän taholtamme. Ei siinä asiassa mitään ole.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Vielä kerran rautalangasta:

Tietääkö ed. Aittoniemi sitä, että Suomi on allekirjoittanut ja ratifioinut Geneven pakolaissopimuksen? Kyllä, Suomi on sen tehnyt, jolloin Suomi on sitoutunut sen määräyksiin. Silloin turvapaikka-anomukset, jotka pohjautuvat ja perustuvat Geneven pakolaissopimukseen, ovat sen kaltaisia, että Suomi ei ainoastaan voi antaa turvapaikkaa vaan Suomi joutuu antamaan turvapaikan, se on täsmällisesti sen ratifiointiprosessin lopputulema. Uusi lainsäädäntö, joka tulee, vahvistaa tämän käytännön, kuten ed. Kekkonen sanoi. Tässä sidotaan ulkomaalaislainsäädäntö siihen Geneven sopimuksen pohjaan, joka on ollut jo käytäntöä itse asiassa Suomessa koko ajan.

Ed. Isohookana-Asunmaa pohdiskeli kysymystä näin, että minä olen naiivi, kun sotken pakolaispolitiikan ja muun muassa Emu-ratkaisun toisiinsa. Epäilemättä asiat ovat konkreettisina ilmiasultaan erilaisia, mutta tämähän liittyy siihen prosessiin, joka maailmassa tapahtuu, siitä käytetään termiä "maailma inhimillisen kulttuurin kannalta pienenee". Se pienenee siinä mielessä, että inhimillinen kanssakäyminen tapahtuu yhä tiiviimmässä muodossa, eri puolilla maailmaa kansallisvaltioiden peruskonsepti, niiden merkitys tulee ohenemaan. Integroitumista, yhdentymistä tapahtuu taloudellisella puolella mitä suurimmassa määrin. Maailman pienentymistä tapahtuu myös turvallisuusyhteistyön puolella ja siinä muodossa, että ihmiset liikkuvat entistä enemmän, eivät ainoastaan tavarat ja pääomat liiku vaan myös ihmiset liikkuvat. Pakolaisuus on eräs ilmiö tästä maailman pienentymisestä ja ihmisten liikkumisesta. Sen takia on samasta asiasta kysymys. Sen takia yleisilmeeltään samasta asiasta on kysymys. Sen takia olen huolissani siitä, mikä on keskustan kanta suhteessa kansainvälistymisprosessiin.

Ed. I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Edustamani liike taatusti ymmärtää sen, minkä ed. Kiljunen yritti äsken opettaa maailman pienenemisestä ja kutistumisesta. Edustamani liike on taatusti kansainvälisyyttä edistävä eikä sitä estävä liike. Mutta tämä ei tarkoita sitä, että meidän olisi pitänyt olla joka ikisessä asiassa hallituksen kanssa samaa mieltä, kun on kysymys ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja esimerkiksi valmiusjoukoista. Olemme olleet perustellusti eri mieltä. Tänään kehtaan itse sanoa, että ne perustelut, jotka keskusta on esittänyt aikoinaan valmiusjoukkoihin ja viimemmäksi Emuun, lähinnä Emun ajankohtaan, ovat sellaisia, joiden takana kehtaan seisoa vielä varmasti pitkään tulevaisuudessakin. Ne ovat hyvin kes-

täviä, ne ovat hyvin perusteltuja näkökantoja, mitä olemme esittäneet.

Nämä, edustajat Kiljunen ja Kekkonen, ovat mielestäni aivan eri asioista kuin ihmisoikeuspolitiikka, jossa meillä tietääkseni on vähemmän näkemyseroja ollut ja tulee ilmeisesti olemaankin. Esimerkiksi pakolaispolitiikasta voisin todeta, että minusta ihmisoikeuslähtökohta on sellainen, että toiminnan pitää valtiollisella tasolla olla sellaista, joka yhdistää perheitä eikä erottele niitä eikä aiheuta perustasolla kansalaisten keskuudessa ongelmia. En ymmärrä, että tästä voisi löytyä kovin erilaisia mielipiteitä.

Ed. Aittoniemellä on omat mielipiteensä, ja hän pitäköön ne. Mutta itse esimerkiksi en niihin voi yhtyä.

Ed. Jansson: Arvoisa rouva puhemies! Yleensä sanotaan, että on kahden tyyppisiä poliitikkoja: niitä, jotka tykkäävät muutoksista, ja niitä, jotka vastustavat muutoksia. Tässä keskustelussa on käynyt selvästi ilmi tämäkin seikka.

Arvostamani kollega, ed. Aittoniemi, taas väittää, että siitä, mikä on mahdollista, tulee sääntö. Jos tällainen muutos tehdään, sitten kaikki tapahtuu juuri tämän muutoksen johdosta. Se on ihan väärä käsitys. Ei näin ole.

Tällaisessa systeemissä, kuin meillä on, hyvin harvoin sanoisinko tapahtuu juuri niin, että se, mikä on mahdollista, myös toteutuu ja täydellä voimalla. Ei näin ole. Hyvä esimerkki tästä on, kun kymmenen vuotta sitten muutimme Hallitusmuodon 36 §:n, jolloin poistettiin Suomen syntyperäisyys ministerin pätevyysvaatimuksista. Muistan oikein hyvin, kun Veikko Vennamo, erittäin tunnettu mies — hän on edesmennyt, niin ei puhuta rumaa hänestä, mutta toistan vain, koska se käy ihan selvästi pöytäkirjoista ilmi — sanoi, että jos tällainen muutos tehdään, tulevien hallitusten ministerit ovat kaiken maailman huijareita. Juuri näin hän sanoi, että kun tästä tuli mahdollisuus, siitä piti myös tulla täydellä voimalla tällainen sääntö. No, muutoksen jälkeen on ollut kahdet vaalit ja kaksi hallitusta, Esko Ahon johtama hallitus ja nykyinen, ja mikäli minä tiedän, siellä ei ole huijareita, vaan ihan rehellisiä, taitavia Suomen kansalaisia.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Takaan, että tämä on viimeinen puheenvuoroni tässä asiassa.

Ensinnäkin totean ed. Kiljuselle, että sen jälkeen, kun on ollut 30 § voimassa olevassa muodossa, siis "voidaan antaa turvapaikka", Geneven sopimusta ei ole muutettu tältä osin, mikä olisi edellyttänyt muutosta, joka tulee nyt "ulkomaalaisille annetaan", siis ilman muuta annetaan. On turha väitellä tästä.

Ed. Jansson, tiedätte varsin hyvin, että kunnioitan teitä suuresti kansanedustajana, tiedätte sen ihan vilpittömästi, mutta ahvenanmaalaiset ovat sitten toinen asia. Ahvenanmaalaiset elävät Kanta-Suomen kustannuksella valtaosin, siitä ei ole meille mitään hyötyä, menoja vain. Suora rahaputki kulkee valtakunnasta Ahvenanmaalle. Olen oikeastaan kateellinen, että heillä on niin hyvä kansanedustaja kuin ed. Jansson, joka syö Kanta-Suomen kädestä.

Ed. Jansson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Niin säännöllisesti kuin ed. Aittoniemi sanoo, että hän edustaa ainoastaan itseään eikä keskustan ryhmää, yhtä säännöllisesti minäkin huomautan ja ilmoitan, kun puhutaan rahoista, mikä nyt ei ole tämän aiheen ydin, että kun ahvenanmaalaiset maksavat Suomen valtiolle sanotaan sata markkaa, takaisin tulee 73. Sata tarkoittaa 73, ed. Aittoniemi. Yrittäkää nyt muistaa!

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Tämäkin on tässä asiakohdassa varmasti viimeinen puheenvuoroni.

Ed. Kekkonen viittasi jo aikaisemmin ed. Aittoniemen tapaan lukea lakitekstejä: Ed. Aittoniemi lukee ensimmäisen rivin ja jättää loput lukematta. Niin hän tekee 30 §:ssäkin. Siinä todetaan, että annetaan turvapaikka, ja sen perässä ovat ne ehdot, joilla turvapaikka annetaan, ja se teksti on suoraan Geneven pakolaissopimuksesta. Siinä mielessä tämä antaminen on ehdollistettu. Toivon, että ed. Aittoniemi olisi edes sen verran rehellinen, että silloin kun lukee, lukee pykälän kokonaisuudessaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

6) Hallituksen esitys eräiden opetustointa koskevien ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta ja kumoamisesta

Hallituksen esitys 57/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laeiksi eräistä henkilöstön asemaa koskevista järjestelyistä yksityistettäessä opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia ammatillisia oppilaitoksia ja muodostettaessa yksityisiä ammattikorkeakouluja annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja ammatillisesta opettajankoulutuksesta annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 58/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä sekä siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys 59/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 60/1998 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Rajamäki: Rouva puhemies! Tässä on erittäin merkittävä, juuri konkreettisesti maatalouspolitiikan sisältöön vaikuttava laki ja vaikuttamistapa.

Tältä osin on valittaen todettava, että sitoutumattoman ministerin valmistelu ei ole poliittisen vastuun kannalta ollut onnistunutta. Muun muassa maa- ja metsätalousvaliokunnan hallituspuolueiden vastaavat on ohitettu valmistelun osalta. Toinen, mikä tässä tulee olemaan ongelma, on se, että Agenda 2000:n käsittely on samaan aikaan vireillä ja tällä on myös EU:n eräisiin direktiiveihin ja asetuksiin kytkentöjä, jotka ovat vielä osin selvittämättä ja joita on mahdoton myöskään ratkaista.

Sosialidemokraatit ovat jatkuvasti moittineet juuri sitä, että ministeriön valmistelussa osin MTK:n kanssa politiikan sisältöön liittyvät yksittäiset tukiratkaisut ovat olleet liian kaavamaisia tai väärin suuntautuvia ja painottuvia. Tukien suuntaamiskeskustelua on tässä yhteydessä käytävä ja me sosialidemokraatit tulemme sen eduskunnassa ja valiokunnassa tekemään. Ekologisemman ja sosiaalisemman näkökulman mukaan saanti on välttämätöntä.

Aivan kuten Itävallan sosialidemokraatit ovat viime aikoina Agenda 2000:een kritiikkiä kohdistaneet, niin myös Suomen sosialidemokraatit siinä, että tuille on saatava yläraja muun muassa suurtilojen osalta. Maa- ja metsätalousministeri on tässä muun muassa lähtenyt ajamaan tilalla asumisnormia poistettavaksi eli asumisetäisyyttä kokonaan poistettavaksi tukipolitiikasta. Se on erikoinen kannanotto, jos tavoitteena on maaseudun asuttavuus ja asuttuna pitäminen. Tältä osin myös valtiovarainvaliokunta aivan hiljattain lausui, että tältä osin edellytetään asian selvittämistä, onko tätä tukikriteeriä syytä ja missä määrin selvittää ja tarkentaa. Mitään selvityksiä ei ole tehty ja nyt esitetään, että tämä kerta kaikkiaan poistetaan tukikriteerien osalta. Tätä emme tule myöskään hyväksymään.

Ed. Vuorensola: Arvoisa rouva puhemies! Muutaman ajatuksen ja asian haluaisin minäkin lausua maaseutuelinkeinojen rahoituslaista ja siihen liittyvistä laeista, koska myös minä näen, että tämä on erittäin tärkeä lakikokonaisuus, vaikka tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole käsittelyssä koko se paketti, joka tavallaan, käytetään nyt sanaa, vanhan maatilalain piiriin kuuluu. Joka tapauksessa tämäkin kokonaisuus, vaikka osauudistuksena, on hyvin tärkeä ja keskeinen ja sillä on hyvin suuri merkitys juuri tässä vaiheessa, kun myös Agenda 2000 on valmistelussa. Luulenpa niin, kun tämä laki tuskin menee vielä tämän kevään aikana täällä eduskunnassa läpi vaan siirtyy syksyyn, että silloin myös tuon Agendan osalta jo ollaan tekemässä, valmistelemassa sellaisia päätöksiä, jotka saattavat jo suoraan vaikuttaa myös tähän pakettiin. Sitä kautta epäilen, että jotkut kohdat tässä eivät tule ihan sellaisina hyväksytyiksi kuin niitä nyt tässä ensimmäisessä versiossa, jos niin voi sanoa, esitetään.

Tämä on kuitenkin siinä mielessä hyvä, että tässä nyt kerätään tätä kokonaisuutta yhden lain puitteisiin ja se merkitsee tietysti sitä, että yrittäjän ja asiakkaan, viljelijän, kannalta tämä tasavertaisuuskysymys tulee ehkä paremmin hahmo-

tetuksi kuin tähän asti, kun lainsäädäntö on vähän siellä sun täällä ja näitä tulkintoja tehdään vähän eri perustein, niin kuin hyvin tiedämme. Tulkinnan mahdollisuudet ymmärtääkseni vähenevät. Toivottavasti samassa yhteydessä voidaan vähentää myös tuota byrokratiaa, joka ilmeisesti jatkossa tai ihan jo nyt tälläkin hetkellä ja näinä aikoina on viljelijöiden, käytännön yrittäjien kannalta kyllä todella suuri ja ongelmallinen asia, koska se byrokratia sinänsä näyttää nyt tässä yhteydessä vain lisääntyvän.

Tämän lain ja hallituksen tavoitteena on ilmeisesti, ja varmasti onkin se, että myös tämän lain myötä oltaisiin synkronissa EU-rahoitusjärjestelmien kanssa, niiden direktiivien kanssa, joita nyt on valmistelussa ja myöhemmin tulossa. Tämähän on kokonaisuuden kannalta hyvin keskeinen ja tärkeä asia.

Tämä lain merkitys näkyy ennen muuta tietysti rakennepolitiikassa, mutta myös tietysti elinkeinopolitiikassa. Kuitenkin se, mitä toivoisin, paitsi että se selkeämmin tekisi linjanvetoja, on se, että myös maaseutupolitiikasta pitäisi ilmeisesti näissä yhteyksissä mainita ja nimenomaan sen maaseutupolitiikan kehittämisestä niiden rahojen puitteissa, joita nyt tässä yhteydessä nimenomaan Maatilatalouden kehittämisrahasto käyttää. Maaseutupolitiikan osalta tähän asti olemme saaneet lähinnä vaan tämmöisiä hurskaita toiveita tai lupauksia. Varsinaista konkretiaa on loppujen lopuksi aika vähän ja oma käsitykseni on se, että se johtuu aika paljon myös siitä, että tämmöistä olemassa olevaa vakaata rahoitusjärjestelmää ei ole, vaan kaikki perustuu näihin paljon puhuttuihin "rojekteihin", joiden osalta jatkuvuus on luokkaa yhdestä kolmeen vuotta; juuri, kun on päästy alkuun, niin siinä yhteydessä nämä rahoituslähteet putoavatkin käytännössä lähes kokonaan pois.

Rakennepolitiikkaanhan vaikuttaa tämä kokonaisuus kaikkein eniten. Kun olen joskus laskeskellut sitä, minkälaiset tarpeet tällä suomalaisella maatilataloudella, maaseudulla olevalla yrittäjätaloudella kaiken kaikkiaan on tässä rahoituksellisessa mielessä, niin ne ovat kyllä yllättävän suuret. Ne tavoitteet, joita poliittisella tasolla muun muassa rakennepolitiikan suuntaan jo nyt asetetaan ja toteutetaan, maksavat erittäin paljon. Tätä keskustelua siitä, millä tämä rahoitetaan, meillä käydään loppujen lopuksi yllättävän vähän.

Meillä on kuitenkin olemassa rahoituselementti nimeltä Maatilatalouden kehittämisrahasto, joka siis liittyy nimenomaan nyt tässä käsittelyssä olevaan lainsäädäntöön. Nyt meidän pitäisi olla erityisen huolestuneita täällä poliittisella tasolla siitä, että se rahoituselementti, joka on Makeran nimellä, todella on myös jatkossa sitä sillä tavalla, että se vaikuttaa toisaalta valtiontalouden puolella niin, että valtion ei näitä budjettisiirtoja vuosittain tarvitsisi tähän rakennepolitiikan rahoitukseen päin tehdä kovin paljon. Niitä on tehtävä, minä tiedän sen hyvin, jatkossa vielä enemmän, mutta toinen asia on myös se, että tällä elementillä voidaan melkoisesti vaikuttaa myös siihen, mitkä ovat tästä rakennepolitiikasta aiheutuvat kustannukset. Se on keskeinen ja tärkeä asia ja se on tietysti yrittäjien kannalta erityisen keskeinen ja tärkeä asia.

Ihan esimerkkinä voi todeta, että meillä esimerkiksi on nyt tavoitteena tilakokoa kasvattaa. Se on yksi niitä oppeja, joista härkäpäisesti pidetään kiinni, ja tarkoitan tällä härkäpäisyydellä lähinnä sitä, että kuvitellaan, että se on nyt se ainoa oppi, jolla nämä asiat ratkaistaan. Näin ei Suomessa kuitenkaan ymmärtääkseni ole. Mutta jos lähdetään niinkin varovaisesti liikkeelle, että aktiivitila, joiden lukumäärä olisi 70 000 tilaa esimerkiksi, ostaisi lisää peltoa kaksi hehtaaria joka vuosi esimerkiksi kymmenen vuoden ajan ja näin ollen päässisi suunnilleen siihen eurooppalaiseen hehtaarikokoon, jota meilläkin nyt ymmärtääkseni virallisesti tavoitellaan, niin se merkitsee tiloille vuositasolla hurjia lisäkustannuksia, joista on selvittävä marginaaleilla pienentyvillä tuloilla. Ainakin Agendan myötä tämä tilanne näyttää aika vaikealta, jopa uhkaavalta. Tämmöisessä pelkästään peltohehtaarien ostamisessa — toki voitte sanoa, että ne voidaan vuokratakin — kustannus on likimain sama. Ei siinä niin kovin suurta eroa ole. Tässä nyt ostetaan pääomaa, mutta joka tapauksessa noin pari miljardia markkaa vuodessa tulee kustannuksia pelkästään tästä laajentumisesta, jos näin voi sanoa.

Sukupolvenvaihdoksen vuosittainen tarve on luokkaa 1,5 miljardia, joka pitäisi jostakin saada. Näitä sukupolvenvaihdoksia pitäisi saada aikaan käsitykseni mukaan luokkaa 1 500—2 000 kappaletta Suomessa. Tämän hetken taso lienee luokkaa 350—400. Tällä vauhdilla jos tämä elinkeino uudistuu, ei viljelijöitä kovin paljon ole kymmenen vuoden päästä, mutta näinhän ei tietysti voi olla, vaan tilanteenhan on muututtava jo ihan sisäisistäkin syistä.

Sitten rahoitustarvetta lisää tietysti tämä normaali rakentaminen ja laitteiden, koneiden, eläinpääoman ostaminen jnp. Tästä kaikesta syntyy valtava summa rahaa, joka pitäisi tilata-

solla kyetä maksamaan ja hyödyntämään yrityksessä. Tehokkuutta on saatava lisää, katetta pitäisi saada lisää ja silloin siirrytään oman työn käytöstä enemmän pääomapuolelle. Tämä on linjaus ja kuvitellaan, että tätä kautta tehokkuus syntyy. Saattaa olla, että syntyy ja varmasti syntyykin, mutta jos eivät rahoituselementti ja lainsäädäntötyö, joita tässäkin nyt ihan hyvin tavoitellaan, ole kunnossa ja ellei Maatilatalouden kehittämisrahasto elementtinä pysty tässä hommassa toimimaan, on turha toivoa minusta, että tämä voisi toimia.

Jossain vaiheessa valtiovarainvaliokunnan maatalousjaostossa saimme selvityksen Makeran tilanteesta ja kyllä minulle tuli suru puseroon. Kun yritin myös laskeskella, mitkä ovat ne tarpeet vain maatalouden osalta, mistä äsken kerroin, niin kyllä se merkitsee sitä, että vuonna 2001—2002 budjettisiirtojen pitäisi olla luokkaa 350—400 miljoonaa markkaa vuodessa, jotta se entinen härveli, entinen rahoitusjärjestelmä voisi toimia ja tuottaa lisäarvoa, jota välttämättä elinkeinon harjoittamisen kannalta tarvitaan. Nämä ovat hyvin paljon sidoksissa toinen toisiinsa ja kuten sanoin, sillä on myös tietty vaikutus korkotuen kautta viljelijöiden kustannuksiin.

Minua ainakin on ihastuttanut aina omassa lainsäädännössämme ja Makerassa se, että se on meidän oman päätösvaltamme alaista asiaa pääosin. Näin ollen me voimme tämän rahaston avulla hiukan korvata tai ohentaa sitä olosuhdeeroa, joka meidän ja Euroopan maatalousmaiden välillä kiistämättä on. Näin ollen uskon, että on kaikkien osapuolten kannalta tärkeätä, että tämä elementti olisi hyvä.

Toinen asia, tai liekö jo kuinka mones, on tietysti se, että tämä järjestelmä ja nimenomaan tämä kehittämisrahasto, josta olen muutenkin jo aika paljon puhunut, pitäisi saada toimimaan yhä aktiivisempana elementtinä. Kun se toimii rahalaitosten kanssa, pääosin suomalaisten rahalaitosten kanssa yhteistyössä, sen pitäisi myös valtion puolelta päästä toimimaan niin, ettei sillä tämmöisiä sidonnaisuuksia olisi niin paljon, että se heikentää ja vaikeuttaa sen toimintaa, niin kuin nyt tällä hetkellä ikävä kyllä on. Minusta olisi vähintäänkin kohtuullista uudistaa ainakin se pieni kohta, että ne korkotulot, joita rahasto omista sijoituksistaan saa, se saisi käyttää oman toimintansa kehittämiseen.

Tällä hetkellähän korkotulot menevät budjetin yleiskatteeksi kaikki ja käsitykseni mukaan tuo rahasumma on noin 50—60 miljoonaa markkaa, jolla voitaisiin ottaa esimerkiksi tämänkin rahaston puitteissa ja tämän lain myötä, ymmärtääkseni se mahtuisi näihin kehyksiin, myös rajattua riskiä. Näin ollen vertaisin sitä vähän Keraan siinä suhteessa, että siinä voisi olla tämmöinen vähäinen, rajattu riskinoton mahdollisuus, mutta myös jonkinlainen konsultointimahdollisuus yrityksiin nähden. Silloin siitä tulisi elävä elementti, ja kun se yhdessä rahalaitosten kanssa käytännössä tuolla mailla toimii, en usko, että varsinainen riski on kovin suuri, koska kaikkien tilastojen mukaanhan tämmöiset niin sanotut luottotappiot Maatalouden kehittämisrahaston puitteissa ovat äärimmäisen pienet. Ei niitä juurikaan ole.

Arvoisa puhemies! Tässä asiani lyhyesti. Toivon, että nyt valiokunnissa tähän asiaan perehdyttäisiin nimenomaan siitä lähtökohdasta, että tästä järjestelmästä, uudesta lainsäädännöstä, olisi asiakkaan, viljelijän, yrittäjän kannalta mahdollisimman paljon hyötyä.

Ed. Karjalainen: Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäki kritisoi äsken puheenvuorossaan lain valmistelua. Omalta osaltani sanon, että hallituspuolueen kansanedustajana ja maa- ja metsätalousvaliokunnan jäsenenä koen myös itseni yllätetyksi. Tässä on selvä esitys asumisvaatimuksen poistamiseksi tuen ehtona. Sitä perustellaan ainakin kiertäen yritysmuotojen kirjon lisääntymisellä maataloustuotannossa, vertailulla Euroopan unionin sisällä ja lainsäädännön yksinkertaisemisella.

Minusta näissä perusteissa ei ole kaikki vedenpitävää. Meitä ei suoranaisesti voi vertailla muihin eurooppalaisiin maihin. Korostaisin sitä, että asumisvaatimuksen poistamisesitykseen sisältyy suuri linjanveto. Se vaikuttaa maaseudun koko kuvaan. Huomauttaisin maataloudesta kiinnostuneille, että se on myös tukien tulevaisuuden kannalta aivan olennainen muutos ja asettaa ne uuteen arvioon. Tässähän korostuu nyt yksi maataloustuen suurimpia kritiikin kohteita, tuen meneminen niille, joille se ei ole ollut tarpeen oikeudenmukaisuuden eikä tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Siihen nyt aivan ehdoin tahdoin luodaan uusi järjestelmä.

Toisena asiana kiinnitän huomiota siihen, mihin ed. Vuorensola osassa puheenvuoroaan puuttui, tilakoon kasvattamiseen. Meidän maataloutemme tulevaisuus ei minun mielestäni ole suuruuden filosofiassa, ei elintarviketuotannon eikä maaseutupolitiikan, epäilen että yleensä yritystoiminnankaan kannalta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Minä myös omalta osaltani pidän tätä lakimuutosta tarpeellisena. Vasta tämän lain kautta saamme ehkä integroitua suomalaisen maatalouden tukipolitiikankin osalta enemmän eurooppalaiseen maatalouspolitiikkaan. Toki on todettava, että Agenda varmasti tulee tuomaan tähän muutoksia ja joudumme tähän palaamaan, mutta siitä huolimatta mielestäni tällä lakimuutoksella on muilta osin ollut kiire, koska se vähentää aika paljon turhaa byrokratiaa. Tässä poistetaan monia turhia rajoituksia, jotka ovat tehneet maatilalainsäädännön ja rahoituslait hyvin mutkikkaiksi toteuttaa ja erittäin hitaaksi käytännössä.

Muutamiin lain sisällä oleviin asioihin haluan kiinnittää huomiota. Lain tarkoitus on tukea kannattavaa yritystoimintaa eli yrityskoko ei ole ratkaiseva. Muutosta on se, että ennen kannattavuuden tuli olla jatkuvaa. Jokainen tietää, että yritystoiminnassa tällaisen jatkuvan kannattavuuden vaatimus on kohtuuton, ollaanpa missä yritystoiminnassa tahansa mukana.

Toinen myönteinen kohta on, että maaseutuyritys koetaan kokonaisuutena. Maatilatalouden mukaan otetaan myös pienyritystoiminta, liitännäistoiminta, entistä kiinteämmin niin, ettei joka ainoasta pienestäkin liitännäistoiminnasta tarvitse tehdä omia tukihakemuksia.

Päätoimisuusvaatimuksen selkeentyminen. Olemme jo hyvin kauan odottaneet, että päätoimisuus todettaisiin vain yrittäjän osalta. Puolison tuloja ja ammattia ei siihen liitettäisi. Mielestäni on hyvä muutos, että myös maaseudulla voi olla yrittäjiä siten, että vain yksi maatilalla on yrittäjä. Puoliso voi olla muussa työssä ja muussa ammatissa eikä tekemisissä suoran maatilatoiminnan kanssa.

Myös asumisvaatimuksen poistamiseen suhtaudun hieman kriittisesti. Sillä on omat hyvät puolensa, mutta samalla tavalla kuin muutamat muutkin puhujat, kannan huolta siitä, että sillä on varmasti vaikutusta maaseudun asuttuna pitämiseen. Toki karjatiloilla on pakko asua, mutta muilla maaseutuyrittäjillä on mahdollisuus asua kauempana. Jos asumisvaatimus rahoitustuen osalta poistuu, maaseudun autioituminen saattaa edistyä. Mielestäni valiokunnassa on hyvin tarkoin vielä sitä pohdittava.

Ehkä kaikkein suurin ongelma ja huoli meillä monilla on Makeran varoista, miten niiden riittävyys turvataan. Niitä on tämänkin hallituksen aikana käytetty budjetin täytteeksi eli tavallaan toiseen tarkoitukseen, kuin mihin ne on alun perin tarkoitettu. Jos varat olisi kokonaisuudessaan korkoineen saatu säilytettyä Makeran tililllä, jos niin voi sanoa, uskoisin, että sillä olisi hoidettu asiaa paljon pidemmälle. Budjetin kautta tämän rahaston täydentäminen on varmasti hyvin vaikeata näiden raamikehyksien vallalla ollessa.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Aivan muutamiin seikkoihin kiinnitän tässä huomiota.

Niin kuin on todettu, lakiesitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi on merkittävä ja tärkeä. Nykyinen laki, joka syntyi EU:hun liittymisen myötä, sisältää monia epäkohtia. Keskeisin on ehkä se, että EU:n säädösten asettamat tuen saamisen edellytykset ja kansalliset asetuksen edellytykset on määritelty osittain hyvinkin epäyhtenäisesti. Määritelmät poikkeavat toisistaan muun muassa ulkopuolisten tulojen tarkastelun suhteen. Esityksen tarkoituksenahan on EU:n osarahoitteisen ja kansallisen rahoitusjärjestelmän yhtenäistäminen. Siinä mielessä tämä on erittäin tarpeellinen ja ajankohtainen.

Meillä Suomessa maatilarakenne on perinteisesti erilainen. Maatilan tulonmuodostus perustuu erilaiseen lähtökohtaan ja näkökulmaan kuin muualla unionin alueella. Meillä on lähes kaikilla maatiloilla muun muassa metsätuloja ja sivutuloja, maatiloilla ennen kaikkea metsätuloja. Siinä suhteessa tulonmuodostus poikkeaa muun muassa EU:n muiden jäsenvaltioiden maatilojen tulonmuodostuksesta. Ongelma on tullut erityisesti esille sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Liian suuret sivutulot, olivat ne sitten ansiotuloa tilan ulkopuolisesta työstä tai metsätuloa, ovat olleet estämässä sukupolvenvaihdoksien syntymistä. Ennen kaikkea ne ovat estäneet pääsyn EU:n osarahoitteisten tukien piiriin. Myös eläkejärjestelyt ovat olleet vaikeampia ratkaista.

Minustakin lakiesitys sisältää yhden hyvin merkittävän kummajaisen. Esityksessä ehdotetaan, että tilalla asumisvaatimuksesta luovutaan. Se, että lakiesityksessä vedotaan siihen, että se on paremmin nykyiseen toimintaympäristöön soveltuva, askarruttaa minua. Mitä tarkoitetaan nykyiseen toimintaympäristöön soveltumisella? Ehkä nyt voisi kysyä, vähän hankalasti, onko se sitten hallituksen toimintalinjaan sopiva. Mutta koska nyt on tullut sosialidemokraattien puolelta ja käytäväkeskusteluissa myös muiltakin halli-

tuspuolueiden edustajilta esille, että he eivät ole tätä hyväksymässä, on erittäin tärkeää, että valiokunnassa löytyisi tästä yhteinen näkemys. Asumisvaatimuksen poistaminen edistää väestön siirtymistä syvältä maaseudulta taajamiin ja alueellisiin kasvukeskuksiin ja valtakunnallisesti tietysti etelään. Tämä on hyvin laaja kysymys kaiken kaikkiaan. Tässä tulee muistaa, että jos tämä muutetaan, niin kuin hallituksen esityksessä esitetään, paluu asumisvaatimukseen on kyllä ison työn takana. Siihen ei oikeastaan paluuta ole.

Kun lakiesityksessä viitataan paremmin toimintaympäristöön soveltumiseen esityksestä löytyi yksi kohta, jossa viitattiin, että ehdotettu käytäntö on voimassa lähes kaikissa EU:n jäsenmaissa. Sieltä ei mitään muuta perustelua tälle asialle löytynyt. Se on tietysti EU:n sanotaan perinteiseen kulttuuriin sopiva, mutta ei varmasti Suomen laajan maaseudun asuttuna pitämiseen jne. Siihen näkökulmaan tämä ei kyllä sovellu.

Minusta asumisvaatimus tilalle tai ainakin sen välittömässä läheisyydessä on erittäin tärkeää. Toivonkin, että valiokunnassa tähän asiaan paneudutaan ja että siihen saataisiin muutos aikaiseksi.

Laissa on esillä myös rahoitustuen saaminen tilojen yhteistoiminnan edistämiseksi osakeyhtiömuotoisille yrityksille. Se on tilojen yhteistoimintaa lisäävä. Se on erittäin hyvä muutos. Sen sijaan ehdotus tuen saamisesta julkisoikeudellisille yhteisöille ja säätiöille vaatii minusta selitystä, siitä mitä se pitää sisällään.

Yleensä edellytys tuen saamiselle on yrityksen kannattava toiminta, niin kuin esityksessä ilmaistaan. Tässä joutuu kysymään, onko kysymyksessä tilakoon kasvattaminen vai mikä tässä linja on? Onko lähtökohtana se, että jos voidaan osoittaa, että tila on kannattava, oli se sitten yksikkökooltaan mitä tahansa. Kun nyt on vaatimuksena esimerkiksi tietty eläinyksikkömäärä jne., tässä mennään siihen, että voidaan osoittaa, että yritys on kannattava, kun siihen on tulossa myös muuta sivutoimintaa ja tuloja, joista muodostuu kokonaisuus, joka riittää rahoituksen pohjaksi. Jos näin on, minusta ollaan silloin oikealla suunnalla.

Minusta lakiesitys on todella merkittävä. Toivon, että maa- ja metsätalousvaliokunta paneutuu lakiesitykseen huolella.

Ed. R a n t a - M u o t i o : Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys maaseutuelinkeinojen rahoituslaiksi on myös minun mielestäni tarpeellinen ja hyvä uudistus, niin kuin on jo monessa puheenvuorossa todettu.

Esityshän perustuu maaseutuelinkeinolainsäädännön uudistamistyöryhmän mietintöön eli kyllä valmistelutyötä tehtiin. Siitä pyydettiin aika laajalti lausuntoja. Eri asia on sitten, onko niitä lausuntoja otettu huomioon lopullisessa esityksessä. Epäilen, ettei moniltakaan osin.

Uusi rahoituslaki korvaisi nykyisen maaseutuelinkeinolain sekä maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain. Lisäksi esitys sisältää ohjeiston maaseutuelinkeinojen rahoittamisen ja maaseutuohjelmien toteuttamisen yhtenäistämisestä niissä tapauksissa, joissa rahoitus saadaan EU:sta ja toisaalta kansallisista varoista. Kaiken kaikkiaan nykyistä sekavaa järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään.

Itse olisin myös kriittinen tämän esityksen yhteen kohtaan eli asumisvelvoitteen poistamiseen. Mielestäni tämä pitäisi valiokunnassa vielä todella harkita tarkkaan ja palata suomalaiseen perinteiseen käytäntöön. Tähänastisessa lainsäädännössä on edellytetty tilalla asumista ja sillä on turvattu maaseudun asuttamista. Meillähän on monenlaisia työryhmiä ja projekteja kaiken aikaa maaseudun asumisen säilyttämiseksi ja jos me nyt tällä rahoituslailla sitten toimimme toiseen suuntaan, niin sillä on todella haitalliset vaikutukset.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Hallituskauden alussa istui maatalouspoliittinen työryhmä joka sai aikaiseksi kaksi mietintöä taikka muistiota, mitä ne nyt nykyisin nimeltään ovatkaan, joissa oli yksi hyvin merkittävä periaate, joka on syytä palauttaa tässä yhteydessä mieleen. Periaate on se, että mikä on maatalouden pärjäämisen oikea mittari. Millä mitataan sitä, että maatilatalous pärjää milloin minkinlaisessa kulttuurissa? Nyt EU-kulttuurissa.

Tämä mittari ei ole miksikään muuttunut. Se on se, että sukupolvenvaihdos onnistuu aina, kun se vuorollensa tulee 20—30 vuoden kierrossa. Tässä suhteessa tämä laki on aivan avainasemassa. Se vielä sattuu olemaan erittäin hankalassa vaiheessa käsittelyssä kaikessa vilpittömyydessään. Nimittäin siinä, että nyt lähitulevana aikana Agenda 2000 ratkaisee aika paljon sen, millä tavalla pärjätään lähimpien vuosien aikana. Heti tämän jälkeen tulee neuvoteltavaksi EU:n mahdollisen laajentumisen jälkeen tilanne vuodesta 2007 eteenpäin, eli toisin sanoen tämän lain pitäisi kantaa kaksien erittäin vaikeiden neu-

vottelujen yli, niin vaikeiden, että niissä on koko rakennerahastojärjestelmä kyseenalaistettuna.

Silloin, arvoisa puhemies, on erittäin tärkeää, mitä tämä on ja miltä se näyttää. Molemmat ovat olennaisia asioita. Olennaista on, mitä se on, millä tavalla Maatilatalouden kehittämisrahaston, Makeran varoja voidaan käyttää tuotannon ohjaamiseen, sukupolvenvaihdosten onnistumiseen ja Emu-kulttuurissa eräänlaisena puskurirahastona. Sehän on yksi osa. Sen suhteen täytyy olla erittäin toimiva malli.

Toinen on se, että jos me lähdemme sellaisesta optiosta, että maaseudun pitää pysyä asuttuna, se on sellainen, joka sen lisäksi että se pätee meidän sisäisessä demagogiassamme, pyrkimyksessä vaikuttaa toistemme mielipiteisiin, on se ehdoton valtti, jolla pärjätään myös rakennerahastokeskusteluissa. Silloin tullaan siihen asiaan, johon täällä erittäin moni kansanedustaja on jo kiinnittänyt huomiota, poistetaanko nyt tässä vaiheessa tilalla asumisvelvoite. Sitä ei missään nimessä pidä poistaa. (Ed. Rajamäki: Näin on!)

Jos se nyt poistetaan, siinä viedään omaehtoisesti kaikki mahdolliset nappulat kerta kaikkiaan pois. Eihän silloin ole olemassa mitään edellytyksiä vaatia yhtään mitään. Sen takia minä toivon hartaasti, että eduskunta on täysin yksimielinen ja tekee tässä muutoksen hallituksen esitykseen ja mieluumminkin, kun on kysymys maaseutuelinkeinoja monikossa koskevasta lainsäädännöstä, se tekee sen vielä sillä tavalla, että se myös demagogisretorisesti on EU:hun päin juuri sellainen, että se tukee meidän omaa itsekästä maatalouspolitiikkaamme, maaseutupolitiikkaamme ja rakennerahastopolitiikkaamme silloin, kun neuvotellaan seuraavasta rakennerahastokaudesta, joka alkaa vuonna 2007.

Ed. R a n t a - M u o t i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pulliainen mielestäni aivan oikein painotti sukupolvenvaihdoksen onnistumisen merkitystä ja ymmärtääkseni tällä rahoituslailla rahoituksen osalta mennään toivottavasti parempaan suuntaan. Mutta ongelmahan on siinä, että verotus kulkee näissä asioissa ajastaan jäljessä. Yleensä sukupolvenvaihdoksen ongelmat liittyvät siihen, että verottaja elää aivan kuin eri maailmassa. Siinä pitäisi saada parannusta. Muistaakseni ed. Pulliaisen mainitsema maatalouspoliittinen työryhmäkin kiinnitti tähän verotuskysymykseen huomiota, mutta valitettavasti vain hallituksen taholta ei ole minkäänlaista esitystä sen asian osalta tullut.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ranta-Muotio kiinnitti aivan oikeaan asiaan huomiota. Osa maatalouspoliittisen työryhmän ehdotuksistahan on toteutettu, mutta sieltä puuttuvat juuri tämä verotusta koskeva asia ja oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvat perintökaaren jnp. muutokset. Hartaasti toivon, että uusi oikeusministeri, jolla on tarmoa vaikka kuinka paljon, kun tässä on kysymys yrittäjyydestä ja yrittäjyyden tukemisesta, taikka tukeminenkin on huono sana, sen oikeasta toteuttamisesta, siis sellaisesta, mitä se itse asiassa on, sen toteuttamisesta, innostuu siihen, että nämä lakimuutosehdotukset eduskuntaan pikaisesti tulevat niin, että tämä eduskunta voi ne käsitellä.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ei tämä lakipaketti nyt kauhean suurelta mullistukselta näytä, mutta on siinä varmaan paljon hyviäkin asioita ja tietysti hyvää on se, että tässä kootaan erilaisia lainsäädäntöjä yhteen ja sitä kautta mahdollisesti vähennetään byrokratiaa. Joka tapauksessa kun maatalous on kovasti muuttunut ja muuttuu, samoin koko maaseutu, niin silloin tietysti, jotta siellä pärjätään, vaaditaan paljon luovuutta. Jotta luovuudelle olisi tilaa ja mahdollisuuksia, niin sen takia sitä ei voi myöskään lainsäädännöllä liikaa kahlita. Siinä mielessä pitäisi olla riittävän väljät säännökset kuitenkin sillä tavalla, että lainsäädäntö toimii siihen suuntaan, mitä yhdessä halutaan.

Ymmärrän hyvin kritiikin, mitä täällä on esitetty, ja osin siihen yhdynkin, kun puhutaan asumisvelvoitteesta. Mutta toisaalta esimerkkinä voisi todeta sen, että jos vaikka talon ainoa poika on lähtenyt kaupunkiin töihin, kun vanhemmat ovat vielä siinä iässä, että viljelevät, ja on ostanut sieltä asunnon ja aikanaan on sieltä vaimonsa kanssa muuttamassa kotitilalleen ja tekemässä sukupolvenvaihdosta, ei kai voida edellyttää, että välittömästi pitää myydä kaupunkikämppä ja sitten joko rakentaa talo sinne maaseudulle tai tehdä suuri korjaus vanhaan päätaloon, jotta uusi perhekin pääsee sinne asumaan ja pystyy elämään sillä tavalla kuin nykyään edellytetään. Pitää olla myös väljyyttä ja mahdollisuutta ihmisillä tehdä ratkaisuja omista lähtökohdistaan ja sitten toivotaan, että aikanaan myös tullaan muuttamaan sinne tilalle. Mutta liian tiukkoja säännöksiä ei voida tehdä, koska silloin se ei anna mahdollisuuksia kehittää sitä tilaa ja lähteä tekemään oikeata maataloutta. Sama koskee päätoimisuusvaatimuksia. Siinäkin pitää olla

riittävästi pelivaraa, jotta maatalous pystyisi muuttumaan ja pysyisi mukana tässä kehityksessä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikä koskee jälkimmäistä asiaa, olemme aivan samaa mieltä. Uuden ajanjakson osalta päätoimisuus täytyy muotoilla tähän aikaan sopivaksi. Mikä koskee edellistä ed. Jari Koskisen esille tuomaa asiaa, niin tässä on nyt sellainen virtuoosimainen tilanne, ed. Jari Koskinen, että me käytämme talonpoikaista järkeä. Se on kyllä harvinainen instituutio tässä talossa, mutta jospa se tässä tapauksessa nyt otettaisiin erityiseen käyttöön.

Ed. Jari Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Pulliaisen toivomukseen siinä mielessä, että toivottavasti löytyy talonpoikaisjärkeä. Talonpoikaisjärki kai lähtee siitä, että mietitään tarkkaan, mitä tehdään, ja haetaan toimivat ratkaisumallit, ja ne eivät välttämättä ole aina kaikkein kaavamaisimpia.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! On helppo yhtyä edellisten edustajien puheenvuoroihin siitä, että tässä talossa pitäisi käyttää uskoakseni erityisesti tämän lainsäädännön yhteydessä talonpoikaisjärkeä, ja minä luulen, että sitä myös tarvitaan. Nimittäin vaikka tämä on erittäin tärkeä lakiesitys maaseudun ja maatalouden kannalta ja varmasti välttämätön, kyllä ainakin näin ensi lukemalta, kun tähän on perehtynyt, tähän liittyy monia sellaisia asioita, joita on valiokunnissa nyt erittäin tarkkaan tutkittava ja selvitettävä.

Tässähän lähdetään siitä, että yleensäkin keskeinen tekijä tuen saamisen edellytyksissä on maatalousyrityksen ja yrittäjyyden kannattavuus. Jo edellisessä ja nykyisin voimassa olevassa laissahan on lähdetty siitä, että pitäisi olla edellytykset jatkuvaan kannattavaan toimintaan. Tietenkin aikanaanhan meillä lainsäädäntö sodan jälkeen tässä suhteessa oli aivan erilainen, koska silloin otettiin myös niin sanottu yhteiskunnallinen näkökulma huomioon, mutta se on poistunut. Näin minä ainakin olen ymmärtänyt hyvin vahvasti, mutta se nyt varmasti on tätä aikaa, missä tällä hetkellä elämme.

Haluaisin myös kiinnittää huomiota siihen, mitä täällä on useassa puheenvuorossa käsitelty, tilalla asumiseen ja sen merkitykseen. Mielestäni se ainakin tällä hetkellä, jos puhutaan laajan maaseudun asuttuna säilymisestä, on yksi keskeinen kulmakivi. On todellinen ongelma, jos se poistuu nyt lainsäädännöstä siltä osin, että ei enää tarvita tätä. Se on tietyllä tavalla ollut, minä käyttäisin sanaa myös porkkana, kun on asuttava joko tilalla tai tilan välittömässä läheisyydessä.

Mitä ed. Jari Koskinen toi äsken esille, nämä käytännön asiat pitänevät paikkansa ja ovat varmasti monella yksilötasolla aina vaikeita. Mutta jos me ajattelemme kokonaisuutta ja ennen kaikkea sitä jatkuvuutta, että myös sivukylillä olisi eläviä toimivia maatiloja ja siellä perheviljelmä voisi elää ja asua, niin kyllä näen, että tässä suhteessa eduskunnan pitäisi tehdä muutos tältä osin lainsäädäntöön, ja on helppo yhtyä niihin käsityksiin, mitä tässä mielessä on esille tuotu.

On mielenkiintoista todeta, en tiedä, onko se jo täällä tuotu esille, että mehän viime perjantaina aloitimme valtiontilintarkastajien kertomuksen käsittelyn vuodelta 96, ja mietinnössä lausutaan seuraavaa: "Valtiovarainvaliokunta katsoo, että maaseudun pitämiseksi asuttuna on selvitettävä, asetetaanko ja miltä osin edellytykseksi tuen maksamiselle asuminen tilalla tai sen läheisyydessä." Toisin sanoen, kun asiantuntijoita kuultiin, päädyttiin tällaiseen lausumaan, joka on merkittävä. Minä toivon, että nyt sekä valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto, jolta tultaneen pyytämään lausunto tästä lakiehdotuksesta, ja maatalousvaliokunta myös tähän asiaan paneutuu.

Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin myös huomiota tärkeään Maatilatalouden kehittämisrahastoon ja sen toimintaan. Siihen, mitä ed. Pulliainen toi tässäkin suhteessa esille, on hyvin helppo yhtyä. Ennen kaikkea tietenkin toivoisi, että Maatilatalouden kehittämisrahastosta voitaisiin kehittää sellainen rahasto tulevaisuudessa, joka todella pystyisi tukemaan perheviljelmiä, toisaalta tukemaan myös metsätaloutta ja toisaalta täyttämään sen tehtävän, mikä EU:n suhteessa tässä mielessä tarvitaan.

Onhan totta, että Maatilatalouden kehittämisrahastoon ei ole siirretty muistaakseni vuoden 87 jälkeen penniäkään valtion varoja, vaan tämä rahasto on kehittynyt muilla toiminnoilla, jos oikein muistan. Uskon, että ainakin kaikki ne piirit, jotka kantavat huolta suomalaisista perheviljelmistä ja maataloudesta, näkevät, että maatalous ja maaseutu tarvitsisivat tällaisen kestävän ja hyvän rahaston.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle valtiovarainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

10) Hallituksen esitys laiksi erään Joroisten kunnassa sijaitsevan kiinteistön myymisestä Järvikylä Gods Aktiebolag -nimiselle yhtiölle

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 61/1998 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tätä asiaa on tarkasteltava taustojansa vasten, ilman yksittäistä kohdepohdintaa, ainakin aluksi. Kyseessä on 30 miljoonaa markkaa ylittävä Metsähallituksen omaisuuden myynti, joka edellyttää lakitasoista käsittelyä. Taustana on tietysti se, että Metsähallitukselle on asetettu varsin kovat tavoitteet hankkia muutamassa vuodessa noin miljardi markkaa myyntituloja luonnonsuojelualueiden hankinnan rahoittamiseksi. Tälle vuodelle eduskunta on yksimielisesti asettanut tavoitteeksi hankkia 245 miljoonaa markkaa. Vuosille 1996—2004 yhteensä asetettu 1 090 miljoonan markan maiden myynti tai tulojen hankintatavoite on todella kyllä kova ja raju ja ansaitsee kyllä tässä yhteydessä jo pohdintaa, mitä se voi vaikuttaa laajemminkin erinäisiin asioihin.

Ainakin haittavaikutusten minimoimiseksi olisi mielestäni tärkeätä, että Metsähallituksen tulostavoitetta tavoiteltaisiin muun muassa enemmän ranta-alueita kaavoittamalla ja jalostamalla ja vältettäisiin varsinaisen metsämaan myyntiä laajemmassa mitassa. Tämä on mielestäni siltä osin perusteltu vaatimus, että valtion metsien myynnillä on toinenkin puolensa. Valtion metsät ovat, sitä on jälleen syytä tässäkin yhteydessä korostaa, olleet tasaisen puuhuollon turvaamisessa aina erittäin merkittäviä. Niillä on myös erittäin laaja alue- ja työllisyyspoliittinen merkitys. Ne sijaitsevat alueilla, joissa työpaikkavaihtoehtoja ei paljon ole. Näin ollen ne pystyvät tarjoamaan alueillaan työtilaisuuksia.

Lisäksi erittäin keskeinen merkitys valtion metsillä on virkistyskäytön ja erityisesti maattomien metsästysmahdollisuuksien kannalta. Itse asiassa aikoinaan aloitteestani maa- ja metsätalousvaliokunta muutti metsästyslain 8 §:ään momentin, jossa nimenomaan todettiin selkeästi, että valtion metsiä tulee suunnata ensisijaisesti metsästysmaata vailla olevalle väestölle. Tällä muutettiin aikaisempaa käytäntöä, jossa Metsähallituksenkin maita käyttivät isojen talojen isännät omien metsiensä rinnalla, henkitoreissaan juoksivat hirvien perässä, eivätkä saaneet kaikkia kaatumaan, mutta naapurin torpparit olivat ilman ensimmäistäkään hirvilupaa. Valtion metsillä on todella tällä tavalla ollut suuri merkitys.

Nyt tässä tilanteessa juuri ilmiselvästi myös tällä alueella, Keski-Savon alueella, missä on uudelleen järjestelyjä ollut niin Hackmanin kauppaa kuin tämä mahdollinen kauppa, nämä vaikuttavat Metsähallituksen mahdollisuuksiin ohjata hirvilupia maattomien metsästysseuroille. Muun muassa Sorsakoskella tässä on selvästi ollut menetyksiä. Tosin niitä Metsähallitus on ollut valmis korjaamaan osittain, joten ehkä lähes siedettävä ratkaisu löytyy. Mutta tällä kaupalla on, totta kai, vaikutuksensa oman alueensa metsästäjiin.

Mutta toinen asia, jota on laajemmin syytä pohtia ilman, että tuijotetaan tätä yksittäistä asiaa, on ennen kaikkea se, onko Metsähallitukselle asetettu tulouttamisvaatimus ihan kohtuullinen, jonka eduskunta on toki yksimielisesti hyväksynyt. Nimittäin jos nyt ei todella osata jalostaa ja tehdä jalostamalla rahaa pienemmillä kaupoilla, niin puhtaasti valtion metsien laaja-alaisella myynnillä aiheutettaisiin juuri näitä ongelmia, mihin viittasin, aluepoliittisia, työllisyyspoliittisia ja myös virkistyskäyttöön liittyviä ongelmia.

Tässä saattaa toisella nimikkeellä tapahtua viime vaalikauden offensiivi. Viime kaudellahan edellinen MTK-johtoinen hallitus esitti valtion metsien käyttämistä tasapainottamismenojen sijasta edullisilla, lähes ilmaisilla luotoilla viljelijöille. Eli jos vähensi tuotantoaan, sai sitten valtion metsää siitä hyvästä, kun ei Viinasella ollut enää rahaa jakaa siihen hulvattomaan maataloustukiaisverkkoon.

Nyt tässä on tullut vain maatalouden tasapainottamismenojen sijaan luonnonsuojelutarkoitukset. Ne eivät saa johtaa laajassa mitassa siihen uhkakuvaan, joka viime kaudella saatiin eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan niukalla 9—8-enemmistöllä torjuttua. Tähän asiaan on periaatteelliselta kannaltakin kiinnitettävä huomiota. On siis todettava, että eduskunta on yksi-

mielisesti asettanut Metsähallitukselle tällä hetkellä tämän tavoitteen. Eduskuntakäsittelyn aikana on syytä tästä periaatteellisesta puolesta, valtion metsien vaikutuksesta ja merkityksestä eri alueilla keskustella, koska valtion metsillä on todella monimuotoinen vaikutus.

Ed. K o m i : Arvoisa rouva puhemies! Tämän lain tarpeellisuudesta ja sen taustoista olen hieman samaa mieltä kuin ed. Rajamäki, koska eduskunta on asettanut Metsähallitukselle tavoitteet hankkia rahaa, jota käytetään luonnonsuojelualueiden lunastamiseen. Tämä tarve on sikäli todellinen, että alkaa olla jo liki 10 vuotta toimenpidekiellossa olleita ranta-alueita, joita ei ole voitu lunastaa rahoituksen puutteessa. Siltä osin näen, että tämä kauppa olisi ihan ok.

Mutta haluan kiinnittää huomiota ensinnäkin tämän kaupan valmisteluun. Tavallaan myyjä valitsi ostajan, neuvottelu käytiin pääjohtajatasolla, millään tavalla paikallista edustusta ei Metsähallituksen puolelta eikä paikallisia maanomistajia haluttu tähän mukaan. Kauppaa ei kilpailutettu. Kyseessä on kuitenkin 2 300 hehtaarin metsäalue, ja on aika kyseenalainen asia, että ilman minkäänlaista kilpailua neuvotellaan yhden ostajan kanssa tällainen kauppa.

Pääjohtaja Takala väittää, että hinta on niin korkea, että muita potentiaalisia ostajia ei olisi. Tietenkin näin voidaan väittää, mutta sanoisin, että tänä päivänä, jolloin myös yhdessä voidaan metsiä ostaa, tuollakin alueella varmasti olisi potentiaalisia ostajia ja heitä olisi tullut kuulla. Nyt on tosiasia, että monet maanomistajat kyselivät metsäalueita kyseiseltä alueelta. Metsähallitus ilmoitti, että ne eivät ole myytävänä, ja kuitenkin samanaikaisesti tätä kauppaa valmisteltiin.

Takala väittää, että hinta on niin korkea, että muita ostajia ei siitä syystä olisi. Kuitenkaan hinnoitteluperusteita ei ole millään tavalla haluttu avata eikä kertoa. Metsäkaupassahan eivät hintaa ratkaise hehtaarit, sen ratkaisevat puusto, sen kehitysluokat, järeysaste ja monet muut tekijät, kuten vesistö- ja tiestöolosuhteet. Näenkin, että valiokuntien olisi nyt selvitettävä hinnoittelun pohja, katsottava, onko kauppa todella niin arvokas, mitä Metsähallitus väittää ja tätä kautta ikään kuin avattava mahdollisuus tehdä yhteismetsätarjous. Jos tarjousta ei tule eikä se ole kalliimpi kuin tehty esisopimus, niin katson, että kauppa siinä tapauksessa tulee hyväksyä, koska Metsähallitukselle nuo tavoitteet on määrätty.

Miksi kannan huolta yhteismetsäasiasta? Itä-Suomessa, jossa peltoalat ovat pieniä, metsän merkitys maatiloille ja niiden elinkelpoisuuden säilyttämiselle on ensiarvoisen tärkeää. Siinä mielessä näen, että siellä myyntiin tulevat metsät pitäisi olla mahdollisuus myös liittää maatiloihin. Tässä tapauksessa mahdollisuutta ei ole annettu ja ymmärrän kyllä, että kokonaisuutta ei voi paloitella, kyseessä on niin suuri alue. Siellä on niin suuria metsälökuvioita, että niiden paloittelu on mahdotonta sillä tavalla, että ne kaikki menisivät kaupaksi.

Mutta alueella on virinnyt selvästi tavoite ostaa alue yhteismetsänä. Mielestäni hinnoittelun avaamisella pitäisi antaa mahdollisuus katsoa, mikä hintataso on ja sitä kautta pyrkiä turvaamaan myös maaseudun elinvoimaisuutta ja asuttuna pysymistä. Juuri edellisessä laissa rahoituksesta kannoimme huolta ja nyt meillä on tässä konkreettinen mahdollisuus näyttää, että myös teoillamme siihen pyrimme.

En ole ajamassa sitä mallia, että alue pitäisi myydä halvemmalla hinnalla kenellekään muulle, vaan tulisi avoimesti kertoa, mistä hinnoitteluperusteet muodostuvat ja sitä kautta saattaa asia avoimesti eduskunnassa käsittelyyn.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa rouva puhemies! Uskon, että käsittelyssä oleva asia ei kovin laajasti Suomenmaassa kiinnosta muilta alueilta olevia kansanedustajia. Enemmän se kiinnostaa meitä, jotka noilla alueilla asumme, jotka olemme joutuneet hyvinkin paljon asian kanssa tekemisiin muutaman kuukauden aikana. Todisteena siitä, että asiaan on perehdytty aika seikkaperäisesti, on ed. Komin äsken käyttämä puheenvuoro. Se hyvin pitkälle myötäili samoja ajatuksia, joita itsekin olen ajatellut.

Peruslähtökohtana on tietysti hyväksyttävä se tosiasia, että tämä laitos on joissain tilanteissa antanut tietyt velvoitteet hankkia rahaa, itse asiassa omaa omaisuutta realisoimalla, luonnonsuojelutarpeisiin, alueitten lunastukseen jnp. Periaatteellisessa mielessä siinä ei liene mitään epäselvyyttä.

Samalla totean ja yhdyn ed. Rajamäen ajatuksiin siitä, että pitäisi uudestaan keskustella, onko eduskunta asettanut kohtuulliset tavoitteet metsäalueista saatavien markkamäärien suhteen vai olisiko niissä tarkistamisen varaa. Tämä keskustelu olisi mielestäni ihan hyvä käydä, koska tämä saattaa johtaa sellaisiin kummallisuuksiin, ikään kuin pakkorakoihin, joissa on myytävä ja joissa ehdottomasti jäävät hyöty-

ja haittanäkökohdat kartoittamatta riittävän huolellisella tasolla.

Esityksestä ja sen yleisperusteluista voisin muutaman asian poimia esille.

Ympäristövaikutuksista sanoisin, että on tietysti aivan selvää, että tämän alueen myyminen ei todellakaan aiheuta välittömiä ympäristövaikutuksia. On selvää, että voimassa oleva metsä- ja muun lainsäädäntö koskee tietenkin uutta omistajaa ihan samalla tapaa kuin tänä päivänä Metsähallituksenkin omistuksessa, siinä ei liene kenelläkään sanan sijaa.

Sen sijaan vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan otan esille sen vuoksi, kun ensinnäkin tässä tietysti kerrotaan aivan oikein, että alueen omistuksen muutos ei aiheuta muutoksia jokamiehenoikeuksiin, ei tietenkään. Tällä ei puututa siihen lainsäädäntöön, eikä voidakaan puuttua. Sen sijaan otan erään esimerkin, joka on ollut hyvin kipeä paikka.

Siellä on meillä sellainen loistava matkailuidea, "Savonmuan Inari". Jäppilän pitäjä lähinnä on tämän projektin kotipaikka, johon on myös EU-rahoitusta tullut. Kun sitä on valmisteltu, on hyvin paljon Metsähallituksen kanssa ollut yhteistyötä, jossa on tietyistä pelisäännöistä periaatetasolla sovittu näitten alueitten käytöstä myös matkailulliseen tarkoitukseen, jossa on liike-elämä mukana. Nyt tällaiset periaatteelliset sopimukset eivät tietenkään, se on selvitetty, sido uutta omistajaa, mikä vaarantaa tuolle alueelle äärettömän tärkeän elinkeinohaaran eli matkailun kehittämisen. Näin siellä on ajateltu tuosta asiasta. Olen henkilökohtaisesti käynyt keskusteluja ostajakandidaatin kanssa enkä ole aivan vakuuttuneeksi tullut siitä, pysyisivätkö nämä Metsähallituksen kanssa käydyt keskustellut periaatteelliset ratkaisumallit sellaisinaan voimassa vai tulisiko niihin ratkaisevasti muutoksia niin, että tämän alueen käyttö matkailullisiin tarkoituksiin vaarantuisi aivan oleellisessa määrin. Tämä on keskusteluttanut siellä.

Esityksessä todetaan tietysti noin periaatteiltaan aivan oikein, että ulkopuolisten ja yksityishenkilöitten ja yritysten mahdolliset liiketaloudelliset käyttötarpeet alueen suhteen edellyttävät yksityisoikeudellisia sopimusjärjestelyitä samalla tapaa kuin ne ovat edellyttäneet myös tähän asti, kun maa on ollut Metsähallituksen omistuksessa. Näinhän tietysti on. Mutta minusta on aivan perustellusti herännyt kysymys, kummanko kanssa, yksityisen yhden omistajan vai Metsähallituksenko kanssa voidaan asiasta paremmin sopia. Minulla on epäilykset siitä, että yksityisomistuksessa ihan inhimillisistä syistä tietyt ajatukset alueen käytön suhteen ovat vaikeampia toteuttaa kuin yhteiskunnan omistuksessa olevilla mailla.

Sitten samaan asiaan, mihin ed. Komi viittasi, asian valmisteluun. Tässä on hämmästyttänyt juuri se, mihin ed. Komi viittasi, että tästä ei ole käyty laajempaa keskustelua aiemmin ja ostajakandidaatteja ei ole haeskeltu muuta kuin yhdeltä taholta. Kun on kysymys näin suuren omaisuusmassan siirtymisestä yhteiskunnan omistuksesta yksityiselle, olisin kyllä odottanut, että tästä olisi keskusteltu enemmän myös mahdollisten muitten ostajatahojen kanssa kuin nyt on tapahtunut. Kun tässä nyt on paikallakin edustajia, joittenka kanssa tästä asiasta on käyty erilaisia neuvotteluita, joissa sikäläisiä maanomistajia on ollut paikalla, on havainnut selvästi, että halukkuutta lisämaan hankintaan olisi ollut. Olisiko se johtanut, niin kuin sen olisi tietysti pitänyt johtaa, mikäli kaupan suunta olisi toinen, parempaan lopputulokseen hinnan suhteen nimenomaan myyjän kannalta, sitähän on tietysti tässä vaiheessa vaikea sanoa. Eritoten se on ollut vaikeaa ostajaehdokkaille siitä syystä, ettei todella ole ollut taustatietoja, millä hinta määräytyy, millä tavalla taimiston, puolikuntoisen ja oikein kuntometsän ja myös tietysti osittain maapohjan arvo on määritelty. Henkilökohtaisesti kysyin Metsähallitukselta tätä ja alustavasti tiedot luvattiin, mutta sitten tuli kantoja kaskiin ja tämä salattiin meiltä eikä meille toimitettu tietoja, että olisimme voineet käydä keskusteluja mahdollisten muitten ostajakandidaattien kanssa. Eikä siihen olisi tarvittu esisopimuksia, kauppakirjoja, vaan pelkästään se laskentaperuste, millä tämä hinta on ikään kuin määritelty. Pidin tätä vähän omituisena menettelytapana ja siinä suhteessa en aivan täysiä pisteitä asian valmistelusta voi missään tapauksessa antaa.

Yleisperustelujen 4. kohdassa on kummajainen, kun tässä sanotaan sanatarkasti näin: "Metsähallitus on 4 päivänä maaliskuuta 1998 Vantaalla järjestämässään kuulemistilaisuudessa varannut asiasta kiinnostuneille kansanedustajille ja paikallisille intressitahoille tilaisuuden tulla kuulluksi." Siten kuin minä ymmärrän tämän tekstin, tässä sanotaan, että Metsähallitus on järjestänyt tämän kuulemistilaisuuden. Asia oli tosin kyllä näin päin, että täältä talosta sitä vaadittiin ja itse tunnustan olevani syyllinen, että tämä neuvottelu saatiin aikaiseksi, joka nyt ei välttämättä mikään kuulemistilaisuus ollut muuten kuin että ne tahot, jotka olivat huolissaan tästä

tilanteesta, esittivät Metsähallituksen suuntaan omia ajatuksiaan ja toiveitaan. En voi missään tapauksessa pitää tätä sen kaltaisena kuulemistilaisuutena, asianomaisten kuulemistilaisuutena, mitä minun ymmärtääkseni tässä annetaan ymmärtää. Pidän melkoisen suurena ihmeenä, että tämä teksti on näin, siis tuo neuvottelutilanne tai keskustelutilanne, kuulemistilanne, olkoon se nyt mikä on, näin vapaasti tulkittu lain yleisperusteluissa.

On todellakin syytä jatkossa asioitten käsittelyvaiheessa olla hieman tarkempi tekstin suhteen ja kertoa asiat juuri niin, että ne ymmärretään juuri niin kuin ne ovat.

Sitä, mikä ratkaisu tässä olisi ollut metsätaloudellisessa mielessä ja aluepoliittisessa mielessä paras, myydäkö yhtenä klimppinä yhdelle ostajalle vai myydäkö vaikkapa osakeyhtiömuotoiselle useammalle ostajalle taikka yhteismetsälle, on tietenkin vaikea sanoa, mutta henkilökohtaisesti olen taipuvainen ajattelemaan, että mikäli tässä olisi päädytty toisenlaiseen kauppaan tai päädyttäisiin, josta mahdollisesti saataisiin parempi hintakin vielä valtiolle, myyjälle, niin se palvelisi tehokkaammin tuon alueen elämisen taistelussa niitä pienehköjä tiloja ja metsätiloja, mitä siellä on, jotka rimpuilevat olemassaolostaan kaiken aikaa. Siinä suhteessa olisin toivonut huomattavasti avoimempaa keskustelua, huomattavasti avoimempaa tiedonkulkua puolin ja toisin, jota on vaadittu, mutta ei ole saatu. Siinä mielessä olen erittäin iloinen, että tähän on tullut tämä pointti mukaan, että myös maatalousvaliokuntaa asiassa kuullaan, niin kuin ymmärsin arvoisan puheenjohtajan aloituspuheenvuorosta.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan vielä pikkaisen korostaa tuota kuulemistilaisuutta, jonka ed. Mähönen oli järjestänyt ja joka on tässä otettu peräti lainvalmistelun tasolla esille. Todella oli vain yksi edustaja varannut näille ihmisille, jotka olivat kiinnostuneet, mahdollisuuden. Tässä tilaisuudessa pääjohtaja Takala ilmoitti, että esikauppa on tehty, heillä ei ole juuri mitään kerrottavaa, asia on ministeriössä. Onko tämä lainvalmistelun kuulemistilaisuus, kysyn vain.

Ed. V o k k o l a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Niin kuin olettaa saattaa, kun katsoo lain valmistelua ja lakitekstiä, tämä ei hirvittävän paljon muita ihmisiä kiinnosta kuin niitä, jotka alueella asuvat ja tuntevat tätä taustaa. Kun lain perusteluja käy läpi, kyllä tämä on niin pelkistettyä tekstiä, etten ihmettele yhtään, ettei tämä ihmisiä kiinnosta. Ilmeisesti myös valmistelussa on ajateltu, että tämä on pelkkä tekninen ratkaisu. Kysymyshän on kuitenkin erittäin suuresta yksittäisestä kaupasta sen takia, ettei ainakaan minun aikanani ole täällä kolmeen vuoteen tällaisia maakauppoja ollut käsiteltävänä. Hehtaarimäärät ovat suuret ja myös markat sen mukaisia.

Kuitenkin tätä asiaa on mielestäni mietittävä ja harkittava myös Keski-Savon talousalueen kannalta johtuen juuri siitä, mitä edellä edustajat Komi ja Mähönenkin ovat ottaneet huomioon. Edistääkö kyseinen kauppa nykyisen alueen elinvoimaisuutta, kun otetaan huomioon myös alueen korkea työttömyys ja maatalouselinkeinosta saatavat tulot tällä hetkellä? Parantaako se nykyisen alueen virkistyskäyttöä, ja rajoittaako se niin sanottuja jokamiehen oikeuksia. Vaikka tämä laki ei sinänsä ota siihen kantaa, alue sisältää erittäin suuret tieverkot tällä hetkellä, jotka ovat selkeästi olleet kaikkien ihmisten käytössä. Tuoko kauppa esimerkiksi esteitä vapaaseen liikkumiseen luonnossa tällä hetkellä tietä käyttäen, autolla ajaen vai ei?

Niin kuin ed. Mähönen sanoi, alueella nyt on alkanut viritä erämaamatkailua, joka on saanut hyvän alun johtuen siitä, että siitä on Metsähallituksen kanssa hyvää yhteistyötä ollut. Vaikuttaako tämä kauppa matkailuyrityksen edistämiseen vai sen heikentämiseen? Senkin takia näitä asioita on ainakin meidän, alueen kansanedustajien, syytä vakavastikin pohtia.

Näihin periaatteisiin. Kun yhteiskunta, niin kunnat kuin valtiokin jotain palvelua ja materiaalia ostavat, niin yksityiset yritykset hyvin voimakkaasti nousevat siinä julkisuuteen ja haluavat, että asioita pitää kilpailuttaa. Kysymys on mielestäni periaatteessa aivan samasta asiasta nyt, kun valtio on myymässä. Olen samaa mieltä kuin edelliset puhujat, että ihmetyttää, miksi tässä asiassa on salailun verho ollut niin voimakas lain valmistelun osalta. Se kyllä hämmästyttää niin meitä kuin ennen kaikkea nyt, kun salaisuuden verho on revennyt ja julkisuudessa siitä on puhuttu ja paikallisissa lehdissä ollut aika paljon kirjoituksia, myös ihmisiä, jotka tällä alueella asuvat.

Tämän salaisuuden verhon raottamisen jälkeen on tullut voimakkaasti esille se, että on ollut havaittavissa ainakin periaatteessa sellaista mahdollisuutta, että tämmöiseen yhteismetsäomistukseen olisi mahdollisuutta. Sitä en tiedä, miten

savolaiseen perusluonteeseen tämmöinen niin sanottu kolhoosimetsä soveltuu, mutta olisihan mukava katsoa, lyövätkö isännät siellä halolla toisiaan päähän vai ei.

Kysymys on siinä mielessä vakavasta asiasta, kun puhuin alussa Itä-Suomen elinkelpoisuudesta, että jos tällä kaupalla yhteismetsämahdollisuus olisi ja sillä edistettäisiin tilojen toimivuutta, ei keinottelua, niin se on erittäin harkittava asia. Siinä mielessä todella toivon, että kun se menee nyt valiokuntakäsittelyyn, niin asiantuntijakuulemisessa nämä asiat tuodaan esille ja hinnoittelumahdollisuudet annetaan myös muille tahoille sen takia, että minun ymmärtääkseni tässä hommassa on pohjahinta selvä, se on 37,5 miljoonaa. Minä en kyllä ymmärrä, mitä valtiolla on vastaan, jos hinta on korkeampi. Ei minun mielestäni pitäisi olla.

Sen takia tukeutuen näihin puheenvuoroihin, mitä täällä on käytetty, että kysymys on myös elinkelpoisuudesta alueella eikä pelkästään yhden kauppahinnan hyväksymisestä, jonka valmistelu on ollut enemmän kuin hämäräperäistä, toivon, että valiokuntakäsittelyn jälkeen tästä tulee avoin tilanne eduskunnan käsittelyyn.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Saattaa kuulostaa vähän oudolta, että oululainen kansanedustaja tulee käyttämään tämmöisessä paikallispoliittisessa asiassa puheenvuoron. Sattuu vain asiat tällä tavalla olemaan, että mummoni isä muutti sille tilalle työnjohtajaksi aikoinaan Lapinjärveltä, Uudeltamaalta. Sillä tavalla sattuu olemaan myös minun lapsuuteni samoilumaisemista nyt kysymys.

Tässä on kysymys sellaisesta kuin Joroisissa olevan Järvikylän kartanon entisistä maista, jotka aikoinansa myytiin pois. Nyt sama Järvikylän kartano, saman suvun omistuksessa, joka ei siis ole minun sukuni, isoisäni oli vain työntekijä sillä tilalla, on ostamassa sen takaisin. Ei sen ihmeellisempi asia. Kysymys on nyt siitä, millä tavalla tämä asia parhaiten toteutuisi. Olen ed. Komin kanssa siinä suhteessa samaa mieltä, että on erittäinkin paikallaan säilyttää se yhtenä kokonaisuutena. Ed. Vokkolainen projisoi sen siihen, millä tavalla tästä olisi maksimaalinen hyöty tälle Savon alueelle. Siitä on hyötyä nimenomaan yhtenä kokonaisuutena, että se metsätaloudellisesti, niin kuin ed. Mähönen sanoi, hoidetaan metsälakien mukaan. Se on juuri näin. Se joudutaan joka tapauksessa uusien metsälakien mukaan hoitamaan. Kun se on yhtenä kokonaisuutena, hoitomahdollisuus on rationaalisesti paljon paljon parempi, kuin jos se pirstottaisiin osiin. Se on vielä nyt erittäin suurten metsäkuvioiden aluetta, minkä siellä liikkuneet tietävät, elikkä se on siinä suhteessakin metsänhoidollisesti juuri sellainen, että se on yhtenä kokonaisuutena syytä hoitaa.

Yhteismetsävaihtoehto tulee aina esille, kun on tämän laatuisista parintuhannen hehtaarin alueista kysymys. Kun ed. Vokkolainen aloitti toteamalla, että hänen aikanaan tällaista ei ole ollut, minä tällaisena iäkkäämpänä henkilönä ja täällä vähän kauemmin olleena olen ollut sellaisessa tilanteessa mukana. Myöskin ed. Aittoniemi muistaa erinomaisen hyvin, kun Teijon aluetta täällä käsiteltiin. Se oli saman suuruinen, melkein hehtaarin tarkkuudella saman suuruinen alue, jossa oli kaksi kilpailevaa vaihtoehtoa. Oli se, että siitä muodostetaan retkeilyalue ja ostetaan valtiolle konkurssipesältä, ja toinen vaihtoehto, että siihen muodostetaan yhteismetsä. Siinäkin oli sillä tavalla, että Suomen Keskusta -merkkinen puolue järjesti, että silloin oli 60 potentiaalista yhteismetsäosakasta ja sillä tavalla se oli vaihtoehto. Kaavan mukaan tapahtuu tässä talossa näin, että kun tällainen asia tulee esille, se rakentuu tällä tavalla.

Minulla ei ole näistä neuvotteluista mitään viisaampaa tietoa eikä mitään muutakaan, kuka on neuvotellut kenenkin kanssa, miten päin on neuvotellut jne. Henkilökohtaisesti kuitenkin, kun olen itse tuosta kylästä kotoisin, toteaisin sen, että Joroisten kunta on suomalaisessa yhteiskunnassa Uudenmaan ulkopuolella niitä harvoja herraskartanopitäjiä, joissa kulttuuri on ollut näissä kartanoissa. Toisin sanoen tätä voidaan tietysti tarkastella myöskin tässä katsannossa. Jos ja kun se säilyisi paikallisessa omistuksessa, varmastikin se hyödyttäisi työpaikkoina jne., koska tarvitaan monta metsuria, metsuri tällaisena yleisnimenä, pitämään tuollaista aluetta kunnossa ja ottamaan sieltä puuta pois ja hoitamaan taimistoa jne. Toivoisin, että olisi aika kiihkoton, mutta myöskin kulttuuria kunnioittava sävy, kun tätä asiaa hoidetaan.

Lisäksi, arvoisa puhemies, vielä totean selvityksenä tähän, että näitä matkailuyrittäjiä on kaksi kilpailevaa, joista toinen on nyt ostajatarjokas, mukana siinä yrityksessä, ja toinen on Savonmuan Inari -hanke.

Ed. Jari K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Jotta tämä ei menisi pelkästään savolaisten keskinäiseksi keskusteluksi, hämäläisenäkin tulen muutaman sanan sanomaan tästä asiasta, sillä vaikka tämä ei Hämettä koskekaan enkä kyseisel-

lä alueella ole ikinä käynyt, asia sinänsä kiinnostaa ihan näin akateemisestikin uteliaisuutta.

Taustalla on tässä se, niin kuin tiedämme, että Suomessa on aikanaan rakennettu hyvin paljon suojeluohjelmia. Niistä ei ikinä tiedetty, miten ne rahoitetaan, kun ne maat pitää lunastaa. Voi sanoa, että päätöksiä tehtiin niin sanotusti oraitten päälle tai voi olla joissain tapauksissa, ettei edes oraitten päälle, vaan voi sanoa, että pelkästään kynnöksen päälle. Nyt on sitten aika tullut lunastaa laulujen lunnaat ja yrittää kerätä rahaa niille maanomistajille, keiltä maita on suojeluohjelmiin otettu.

Metsähallitukselle on asetettu melko haastava tavoite. Tänäkin vuonna 245 miljoonaa markkaa pitäisi kerätä rahaa näiden luonnonsuojelualueiden hankkimiseksi. Tällä yhdellä kaupalla, mihin tämä lakiesitys liittyy, tulisi 37,5 miljoonaa markkaa, mikä on tietysti iso pino sileitä satasia.

Tietysti voidaan kysyä, onko hinta oikea. No, sitä me emme ehkä tiedä, koska, niin kuin ed. Komi totesi, täällä ei kerrota, minkälaisesta metsästä on kysymys, paljonko siellä on taimikkoa ja paljonko on hakkukypsää metsää olemassa. Mutta voi ajatella, että keskimäärin, kun jaetaan markat hehtaareille, saadaan noin 15 000 markkaa/hehtaari. Kyllä siellä puutakin aika paljon pitää olla, koska tänä päivänä pelkästä pohjasta kukaan ei mitään maksa.

Mikä on sitten myyjän näkökulmasta vaihtoehto? On alue, joka voidaan myydä. Kun on kerran iso alue, tuskin siihen kovin monia ostajia löytyy. Kun löytyy yksi potentiaalinen ostaja, varmaan lähdetään neuvottelemaan kauppaa, yritetään hieroa siitä mahdollisimman hyvä, jotta se tyydyttäisi molempia osapuolia. Sitten loppujen lopuksi päädytään johonkin summaan ja sovitaan alustavasti kauppaehdot.

Jos nyt lähdettäisiin tekemään niin, että ruvettaisiin hakemaan uusia ostajaehdokkaita, se olisi aika hassua kaupantekoa, sillä kun hinta on sovittu, aina on tietysti helppo kuvitella, että jos alueesta on vaikka pikkuisen mahdollisuutta maksaa enemmän, löytyisi joku, joka maksaisi vähän ylitse tästä hinnasta. Se ei olisi ehkä reilua ostajaa kohtaan tehdä tällaista huutokauppaa, että ensin sovitaan hinta yhden kanssa ja sen jälkeen, kun pohjahinta on näin saatu, lähdettäisiin käymään julkista kauppaa. Se on tietysti ymmärrettävä ja hyvä vaihtoehto, jos olisi ollut mahdollisuus yhteismetsään tai osakeyhtiön perustamiseen tai niin edelleen, mutta se olisi ollut ehkä syytä tehdä jo alkuvaiheissa, enkä tiedä, onnistuuko se millä tavalla nyt. On tietysti hyvä kysymys tehdä maanomistajalle, minkä takia näin ei ole tehty. No, se meidän varmaan pitää selvittää sitten aikanaan valiokunnassakin, kun asia esille tulee. Mutta ymmärrän hyvin Metsähallituksen tuskan siinä paineessa, jossa se on. Maata pitää myydä ja rahaa pitää kerätä, jotta näihin tavoitteisiin päästään.

Puututtiin myös mahdolliseen matkailuasiaan, joka tällä alueella on suunnitteilla. Tietysti näin ensi kuulemalta tuntuu vähän ihmeelliseltä, jos on saatu erilaisia rahoja, EU-rahaa tai ihan mitä tahansa rahaa, että suunnitellaan matkailuelinkeinoa alueella ja kuitenkaan niitä suunnitelmia ei ole varmistettu millään tavalla, että olisi tehty jonkin tyyppisiä sopimuksia maanomistajan kanssa, tässä tapauksessa Metsähallituksen kanssa, joitakin pysyviä kirjallisia sopimuksia siitä, millä tavalla matkailua aiotaan siellä harrastaa, jotta se toimii, koska pelkällä jokamiehenoikeudella ei mitään matkailuyrityksiä ja matkailuun liittyviä elämyksiä pysty toteuttamaan. Nyt tietysti tulee se uusi tilanne, että matkailuyrittäjät voivat sitten lähteä neuvottelemaan mahdollisesti uuden omistajan kanssa siitä, pystytäänkö siellä matkailua tekemään.

Jos sitten ajattelee, niin kuin ed. Pulliainen oli aivan oikeassa siinä, että tällaista aluetta on mahdotonta pistää palasiksi, jos vaikka kuvittelee sitä, että 2 500 hehtaaria pistäisi 20 hehtaarin tiloiksi, se tekisi 125 palstaa, jotka olisivat kaikki 20 hehtaarin kokoisia. Se tietäisi sitä, että pitäisi tehdä 125 kauppaa ja pitäisi löytyä 125 ostajaa, jotka jokainen maksaisi noin 300 000 markkaa tästä alueesta. Voi olla, että kovin nopeasti ei tällaista yhteismetsää syntyisikään, tai sitten pitäisi olla huomattavasti isompia ostajia.

Sitä taustaa vasten minä uskon, että tämä pitää hyväksyä karvoineen päivineen valitettavasti. Mutta ymmärrän hyvin kritiikin, jota täällä on esitetty. On hyvä, että käydään nyt keskustelua pelisäännöistä, joilla Metsähallitus realisoi omaisuuttaan, jotta se pääsee tavoitteisiin, jotka Metsähallitukselle on asetettu rahojen hankkimiseksi. Voi olla, että vastaavan tyyppisiin asioihin vielä törmätään, ja toivottavasti, kun niihin törmätään, valmistelu on mennyt sitten vähän paremmalla tavalla.

Ed. K o m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen ed. Jari Koskisen kanssa aivan samaa mieltä. Jospa kyseessä olisikin tilanne, että aluetta olisi kilpailutettu, mutta kun valitaan ostaja siten, että muut eivät pääse vaikuttamaan koko kauppatapahtumaan, mielestäni sil-

loin on jo se tilanne, että toinen määrittelee hinnan ja sitten lähdetään vasta tekemään tarjouksia. Olen sitä mieltä, että kun valtion omaisuutta myydään, mielestäni kilpailuttaminen kuuluu yhtenä osana siihen eikä sillä tavalla, että ostaja valitaan yksin.

Ed. Jari K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Komi on aivan oikeassa, mutta jos puhutaan 2 500 hehtaarin maa-alasta, kilpailuttaminen ei mielestäni välttämättä onnistu sillä tavalla, että laitetaan paikalliseen lehteen ilmoitus ja kerrotaan, että jättäkää tarjoukset tiettyyn päivämäärään mennessä.

Kun isolle alueelle lähdetään hakemaan ostajaa ja neuvottelemaan, voi hyvin kuvitella, että ratkaisussa päädytään siihen, mihin tässäkin on päädytty. Löytyy yksi potentiaalinen ostaja, jonka kanssa neuvotellaan kauppa loppuun ja asia viedään sitä kautta eteenpäin.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Asia, joka nyt on esillä, koskee tietysti sitä aluetta, jolta itsekin olen, ja tunnen nämä alueet. On puhuttu hyviä perusteluja asian selvittämiseksi, muun muassa virkistysmahdollisuudet. Ed. Rajamäki mainitsi metsästyksen, ja ed. Mähönen ym. ovat tuoneet esiin luontomatkailun.

Nämä asiat tulisivat koskemaan ainakin kahta yritystä. Toisesta, Savonmuan Inarista, jo puhuttiinkin. Tässä on myös Villi Pohjola mukana, joka on Metsähallituksen eräs yritys. Minulle on näytetty paperit, ja 500 000 markkaa he ovat satsanneet tähän hommaan. Nyt kauppakirjaan ei ole kuitenkaan minkäänlaisia ehtoja minun tietojeni mukaan tullut. Tosin nämä tiedot ovat aika vaillinaiset.

Sitten tässä sanotaan, että tämä on Itä-Savon aluetta, johon myös kuulun. Tietojeni mukaan myös on annettu tilastoja, että Itä-Savo on jo tavoitteensa saavuttanut myyntiasioissa. Täällä on runsaasti metsiä, mutta myynti on ylittänyt reippaasti tavoitteet näillä alueilla, joten täällä ei myyntipaineita ole.

Puhutaan, että nämä ovat tilan entisiä maita. Kyllä ovat, mutta ostaja, jos minä ruotsinkielisen sanan ymmärrän oikein, aktiebolag, on osakeyhtiö, ei se ole tila, joka sitä hankkii. Kuitenkin tähän kauppaan sisältyy myös sellaisia maa-alueita, jotka eivät ole samaa rekisteriä. Päinvastoin on eräitä tiloja, joihin ne hyvin sopisivat. Heille on kieltäydytty myymästä, vaikka nämä alueet olisivat hyvin tarpeen heidän maataloutensa tukemisen kannalta.

Toisaalta sitten kuulemistilaisuus, josta myös ed. Mähönen mainitsi, jossa olin mukana, jätti pahan maun suuhun. Ei se ollut kuulemistilaisuus, vaan todellakin siellä ilmoitettiin kohteliaasti, kauniisti, siinä ei ole mitään sanomista, että asia on selvä, se on hallituksen asia, sen jälkeen se etenee sitten eduskuntaan. Mutta ikävän maun se jätti, jos käytetään sanaa "kuulemistilaisuus" tästä asiasta.

On puhuttu, että ostajia voisi olla. Minusta tässä olisi myös pitänyt olla reilusti tämä. Yhteismetsäostajuus, joka on osakeyhtiön nimellä, on yhtä hyvä kuin jokin tilaksi muodostettu osakeyhtiö. Mielestäni tätä pitää selvittää.

Hinta vaikuttaa kovalta. Saattaa olla, että se hinta on ihan käypä, mutta näistä perusteet on syytä saada selville. Siellä on potentiaalisia ostajia. Joskus on sanottu: "Joroisista ollaan ja rahhoo on evvääna!" Tosin pitää sanoa, että velkarahhoohan se tahtoo nykyisin olla.

Kaikki nämä kysymykset varmasti selvitetään valiokunnassa. Olen iloinen, että asia tulee myös maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnolle.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! On vedottu tämän tilakaupan yhteydessä siihen, että tila on ollut joskus samaisen kartanon maita. Aivan kuten ed. Pehkonen totesi, sen ostaja ei ole itse asiassa kartano ilmeisesti enää. Mutta kun on vapaaehtoisella kaupalla valtio ostanut kartanolta nämä maat 1870, vetoaminen tähän perinteeseen on vähintäänkin kaukaa haettu. Nautintaoikeus tuossa mielessä on varmasti rapissut jo sinne metsiin aika päivää sitten.

Ed. Pehkonen mainitsi, että Itä-Suomen alueella on päästy tavoitteisiin maan myynnissä. Siellä on myyty kahden vuoden aikana lähes 10 000 hehtaaria valtion metsiä. Se on aikamoinen määrä.

Ed. Jari Koskinen totesi, että on hassua kaupantekoa, jos on sovittu ja sitten ruvetaan ikään kuin huutokauppaa käymään. Jos tämä olisi todellakin normaalia kaupankäyntiä alusta saakka ollut, jossa annettaisiin mahdollisuus muille, tämä olisi todella hassua kaupankäyntiä enkä hyväksyisi, mutta juuri siltä pohjalta, että tässä on kaikki muut mahdollisuudet suljettu pois etukäteen puhumatta yhtään muille mitään, kuulematta ketään muuta osapuolta, se on todella hassua kaupantekoa. Vielä, kun on yhteiskunnan kaupasta ja näin suuresta omaisuusmassasta kysymys, tämä on enemmänkin kuin hassua kaupantekoa enkä voi hyväksyä tällaista.

Mitä matkailuun tulee, ed. Jari Koskinen myös mainitsi, että on vähän omituista lähteä matkailusopimuksia vaatimaan, kun ei ole sopimuksia. Savonmuan Inari ei kaavu tähän missään tapauksessa, sillä on Metsähallituksen maita käytössä, mutta se rajoittaa oleellisesti muutamien yhteyksien rakentamista.

Tässä yhteydessä Savonmuan Inarista puhuen, Jäppilän pitäjästä puhuen, Pieksämäen seudusta puhuen, jos arvoisa puhemies sallii, minä esitän lämpimän kutsun 13 ja 14 päivänä kesäkuuta kaikille kansanedustajille saapua kanoottiretkelle, kahden päivän reissulle, jolla oikein viehättävässä paikassa yövytään ja muutakin ohjelmaa on. Tervetuloa sinne!

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Kun on kysymys valtion omaisuuden myynnistä, minäkin olen henkilökohtaisesti sitä mieltä, että ehdottomasti näistä täytyy järjestää julkinen tarjouskilpailu. Jo EU:n direktiivitkin määräävät, että yli 20 miljoonan markan kaupasta täytyy järjestää julkinen tarjonta. Siinä mielessä, kun tämä on mielestäni ennakkotapaus, että näin suuri valtion maaomaisuus, 2 500 hehtaaria, myydään ilman tarjouskilpailua, toivoisin, että valiokunta tulee kiinnittämään tähän huomiota, että tällainen systeemi ei jatkuisi jatkossa, kun valtion maaomaisuutta myydään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

11) Hallituksen esitys laiksi metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 62/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys kuljettajantutkintotoiminnan järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 63/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys työttömyysetuuksien rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Hallituksen esitys 64/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

14) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 65/1998 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 66/1998 vp

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Lakiesitys maahanmuuttajien kotouttamisesta on erinomainen asia, mikäli se toteutetaan sen hengen mukaisesti. Jo tämä määritelmä, mitä tämä tarkoittaa, puhuu omasta puolestaan. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajien yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Siis se tarkoittaa sitä, että maahan muuttaneita sopeutetaan tähän yhteiskuntaan. Kun he saavat kotouttamistukea, joka on työmarkkinatuen ja toimeentulotuen yhteistuote, heillä on velvollisuus osallistua myös kielen opiskeluun ja opiskelemaan kaikkea sellaista, mitä sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan edellyttää. Tämä on juuri sitä asiaa, jota pitää toteuttaa ja nimenomaan sopeuttaen, ei sulauttaen, koska oma kulttuuri on säilytettävä.

Tässä on myös omat sanktionsa. Jos kurssitukseen ja tietynlaiseen pikku työntekoonkaan ei osallistu, toimeentulotuesta eli kotouttamistues-

ta poistetaan ensin 20 ja sitten 40 prosenttia. Tämä on sellainen pieni piiska siinä taustalla, joka on todennäköisesti välttämätön, ja minä toivon, että tämä laki on nyt ensimmäisiä sellaisia näissä asioissa, jotka todella toteutuvat. Totean vielä sen, että minä olen useaan kertaan puhunut tänne muuttaneiden ulkomaalaisten ja pakolaisten osalta juuri siitä, että tällaista toimintaa pitää harjoittaa yhteiskunnassa. Toivottavasti nyt sitten, kun tämä toiminta alkaa pyöriä, näemme rautatieasemallakin, että siellä on vähän hiljaisempaa, kun kaverit ovat sieltä kursseilla, niin kuin pitää ollakin.

Minä toivotan onnea ja menestystä tälle Lipposen hallituksen ensimmäiselle hyvälle esitykselle pakolaisasioissa!

Ed. Kemppainen: Rouva puhemies! Onpa hyvä, että ed. Aittoniemi on ymmärtänyt tämän lainsäädännön tarkoituksen oikein. (Ed. Aittoniemi: Ainahan minä!) — Minun käsitykseni on myös se, mutta ehkä suuri yleisö ja osa kansanedustuslaitoksesta ei näin ymmärrä. — Todella lain tarkoitus on aktivoida ja ottaa aktiivinen positiivinen ote maahanmuuttajiin myös taloudellisesti sillä tavalla, että kotoutuminen — eli tämä uusi termi, joka myönteisenä otettaisiin käyttöön, ei suinkaan sulautuminen tai tänne hukkuminen vaan muuttajan omat ominaispiirteet, positiiviset asiat säilyttäen suomalaiseksi tuleminen — voitaisiin ottaa mahdollisimman myönteisesti huomioon.

Kieltämättä Helsingin rautatieaseman ympäristössä silloin, kun joskus väsyneenä siellä kulkee ja negatiivisia asioita, leikkauksia tässäkin talossa tekee ja näkee siellä ihmisiä, joilla ei ole työtä, sellaisia mielipiteitä tulee mieleen, että meidän ulkomaalaispolitiikkamme nimenomaan siltä osin, kun he ovat tänne tulleet ja kun heitä yritetään saada suomalaisen yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi, ei ole onnistunut. Eihän se tule olemaan varmasti helppoa tämänkään jälkeen.

Lakiesitys on valmisteltu ulkomaalaistoimikunnassa. Sitä johti aikaisempi kansanedustaja Ilkka-Christian Björklund, ja sain olla jäsenenä tässä toimikunnassa. Sitä paitsi olin sen jaoston puheenjohtaja, joka nimenomaan tämän lakiesityksen valmisteli, ja on myönteistä huomata, että jo pelkällä lukemisella ed. Aittoniemi oli huomannut, että tässä on myönteinen sävy. Olin puheenjohtaja ja ainoa kansanedustajajäsen siinä jaostossa, jossa tämä lakiesitys valmisteltiin. (Ed. Aittoniemi: Jotakin keskustalaista siinä on!) — Jotenkin minä ymmärsin, että hallituksen valmistelussa on myönteisiä asioita tämä, että ensimmäistä kertaa opposition edustaja ja vielä ainoana kansanedustajana voi olla tekemässä lainsäädäntöesitystä ja ihan täysvaltaisesti sitä eteenpäin viemässä.

Tämä lakiesitys ansaitsisi vähän perusteellisemman käsittelyn, koska tässä on tiettyjä uusia periaatteita ja myönteisiä mutta myös vaikeita asioita. Tämä asia, jonka ed. Aittoniemi otti esille, maahanmuuttajan tuki, kotouttamisraha, on aktivoiva raha. On tarkoitus, että siinä liitetään yhteen meidän sosiaalitukemme. Voi olla, että tämä ymmärretään jopa jonkin sortin leikkauksena, koska maahanmuuttaja, maahan tullut pakolainen, ulkomaalainenhan on voinut saada meidän sosiaalituestamme hyvin monesta tuutista rahoja, jotka ovat voineet jopa olla epätarkoituksenmukaisia ja jopa sillä tavalla kielteisesti suuriakin, että ne eivät ole olleet kannustamassa ulkomaalaista aktiivisesti opiskelemaan.

Toivottavasti tämä kotouttamisraha, jossa on tarkoitus nimenomaan yhdistää nämä tuet, mikä saattaa tarkoittaa myös toimeentulotuen jos ei nyt leikkaamista niin yhteensovittaessa ainakin tarkoituksenmukaistamista, voitaisiin hyväksyä ja saada myönteisesti eteenpäin.

Tässä ulkomaalaistoimikunnan jaoston työssähän kävi selvästi ilmi, että näistä tuista syntyvä kannustinloukku eli se, että kun tulee lapsilisää, toimeentulotukea, asumistukea ja erilaista sosiaalitukea, saattaa ulkomaalaiselle olla jopa suurempi kuin suomalaisille. Ei tämän sinällään tarvitse tarkoittaa sitä, että ne, jotka ovat näitä tukijärjestelmiä hyväksi käyttäneet, olisivat olleet väärinkäyttäjiä. He ovat vain käyttäneet heille suomalaisen lainsäädännön mahdollistamat toimeentulotuet.

Enemmänkin tämä on merkki siitä, että suomalainen järjestelmä on ennen kaikkea suomalaisille vaikea. Jos tämä lakiesitys saadaan täältä vietyä eteenpäin, sen pitäisi olla esimerkki, että myös suomalaisten toimeentulotuessa pitäisi olla mahdollisuus kannustinloukkujen purkamiseen sillä tavalla, että toimeentulotukia voitaisiin yhdistää, että toimeentulotukien pahimmat väärinkäytökset, niillä keinottelu estettäisiin ja että saajan kannalta tarkoituksenmukainen hakeminen ja käyttäminen voisi tulla myös yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaiseksi.

Kaiken kaikkiaan toivon, että lakiesitys saa, aivan niin kuin tämä ed. Aittoniemeltä saikin hyvän lähtölaukauksen eduskuntakäsittelylle. Toivon, että se nyt myös tulee täällä hyvin ja tarpeeksi perusteellisesti käsiteltyä. Tässä on pal-

jon uusia asioita. Itse asiassa kaikki ne viranomaistoimenpiteet, jotka kohdistuvat Suomen rajan ylittäneeseen ulkomaalaiseen, jonka tarkoitus on täällä ryhtyä asumaan, muuttaa tänne, mahdollisesti hakea kansalaisuutta, ja kaikki ne oikeudet, jotka tällaisella ihmisellä on, olisi koottu tähän lakiin. Ulkomaalainen, pakolainen olisi tämän lainsäädännön toimenpiteiden piirissä siihen asti, kun hän joko hankkii Suomen kansalaisuuden tai päättää tästä maasta muuttaa pois.

Kaiken kaikkiaan on hyvä asia, että laki on tänne saatu. Toivon, että se saa täällä myönteisen käsittelyn.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

16) Hallituksen esitys laeiksi liikennevalvontaa vaikeuttavien laitteiden kieltämisestä ja tieliikennelain 75 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 242/1997 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi tieliikennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 40/1998 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 20, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen